

512-033

ONE

ORVOSI 353 a. t.
OKTATÁS,

MELLYET
A' LEG-GYAKRABB, ÉS LEG-KÖ-
ZÖNSÉGESEBB

BELSŐ

NYAVALYÁKNAK
JELEIRŐL, ÉS ORVOSSÁGAIRÓL
EZER HÉT SZÁZ HETVEN HATODIK

ESZTENDÖBEN

MAGYAR NYELVEN

KI - ADOTT

R Á T Z S Á M U E L

A' szabad Mesterségeknek, és a' Filoso-
fiának Mestere; az Orvosi Tudománynak Dok-
tora; Nemes Szabad, Királyi Nagy-Bánya-
Városának, és Felsőes Tsáfszéri, s Ki-
rályi Fejedelminknek Physikusja.

Májdik ki-adás,
Mellyet az Autor, ki most Királyi Tanat-
gáznak esmert, nemelley czikkelyekben sz-
ritott, és meg-jobbitott.

POSONYBAN, és KASSÁN,
LANDERER MIHÁLY
költségével. 1778.

A KÖNYVARI M...
J. TUD...
SZÜLEZETI ÉS MŰYÖGYASZATI
EGYETEM

Ne aegri quidem quia non omnes
convalescunt, idcirco Ars nulla Medici-
na est.

Cicero Lib. II. de Natura Deorum
Cap. IV.

Az - az :

Azért, hogy minden beteg meg - nem gyógyul, az orvoslás (következendőképpen az Orvos - is) nem haszontalan.

M É L T Ó S A G O S

Ü R M É N Y I

Ü R M É N Y I

J Ó S E F U R N A K

F E L S É G E S T S Á S Z Á R I, ' S K I R Á L Y I,

F E J E D E L M N K'

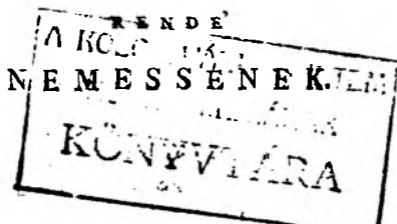
T A N Á T S O S S Á N A K,

É S

A' F E L S É G E S M A G Y A R C A N C E L L Á R I Á N

R E F E R E N D Á R I U S S Á N A K.

S Z E N T I S T V Á N A P O S T O L I K I R Á L Y

BÖLTSESSÉG, 'S KEGYESSÉG
SZIV ES '

BARÁTYÁNAK.

EZEN MUNKÁJÁT, UGYMINT IGAZ

HÁLÁ-ADÓ SZIVNEK

BIZONYSÁGÁT,

ILLENDŐ TISZTELETTEL

▲ J Á N L L Y ▲

A' Könyvnek

SZERZŐJE.

MÉLTÓSÁGOS
REFERENDARIUS
URAM!

A mennyiben édes Hazámnak, szinte olly mértékben szükség Méltóságodnak tiszteletében gyulladoznom. A Haza - szeretet az anya természetnek szivünkbe óltatott törvénye, mellynek csak azok nem - érzik édeségét, kik minden nemes indulatokból ki - vetkőznek. Hogy ha tehát különbözhetetlen Méltóságodnak tiszteletétől, úgy leg - alacsonyabb szivűnek kellenék akkor lennem; ha első kötelességemnek nem tartanám ennek áldozni.

Már

Már pedig mellyik Magyar ké-
telkedhetik hála-adatlanság nélkül,
hogy Hazáját nem szeretheti; ha
csak Méltóságodhoz leg-érzékenyebb
hajlandósággal nem tiszteltetik? Én
leg-alább meg-másolhatatlan ítélet-
tel igazolom. És ha elegendőképpen
ösmerem szíveimet, a' mint bizony-
nyára ösmerem, csak utolsó pihené-
semmel fogom Méltóságodhoz von-
zó tiszteletemet ki lehelleni.

Nem számlálom én itt elől Or-
szágunk ditsőségének elő-mozdítá-
sában fáródhatatlan igyekezeteit;
mert

mert a' Hazának kötelessége ezeket számba venni, 's édes verejtékeit letörölni, hanem tsak azt mondom: ha Kamillusnak, Détziusoknak halhatatlan nevet szerezhetett Hazájakért vitézül viselt dolgai; úgy Méltóságodnak a' szép Tudományoknak fel-ébrejztése még a' leg-később idokre-is fenn-tarthattya édes emlékezetét.

Tekéntsünk bár egy kevésé az Orvosi Tudományra. Boldog Isten melly sohajtozva szükölködött e' nélkül Hazánk! ámbár a' külső Or-
szá-

szágek mindenkor voltak olyan hajlandósággal Nemzetunkhöz, hogy ebben a mesterségben-is tudós embereket költsönöznének; de ezek leginkább a városokat látkák. Azonban pedig a borbélyok tudatlansága miatt, kiknek gond-viselésére biztattatott egyedül a szegénység, a falusi temető-helyek szünet nélkül tellyettek! Hány izzadó munkás döntel ekéjétől? Hány tsötsömös kiseddel alutt-el szomorú anyjának karjain, es előbb tanulta, mi legyen az halál, mint az élet? Noha pedig még valamelly tudós Orvosnak keze vizsgálta volna a sírnak küszöbéről!

De úgy tetszik mintha az Egek
egyedül Méltóságodat rendelték vol-
na ennek az hiányosságnak helyre
hozattatására, a' midőn tellyes fzi-
vefsséggel javasolta **FELSÉGES**
ASZSZONTUNKNAK hogy ez
a' neme-is bé-hozattatnék az Orvosi
Tudományak Országunkba : melly
a' falusi Borbélyokat oktatná a' kö-
zönségefsebb nyavalyáknak orvoslá-
sára. Ki könnyu következés, hogy
Jok jóra született Haza-fi meg-es-
mérvén ennek a' Tudományoknak ér-
demét, 's mint-egy szégyenlven at-
ban Idegeneknek segítségével élni, a'
mire

mire tönnön ereje-is elégséges volna,
hasznos elő-menettel fogja magát
benne a' Haza' számára gyakorolni.
Melly szerentsés vagyok, hogy foga-
natos közben-járása által Mélsósá-
godnak, **FELSEGES ASZSZO-
NYUNK** leg-előbbször-reám bizta
ennek a' leg-hasznosabb Tudomány-
nak nyilván való tanittását! Méltó-
ságodnak pedig minémü ditsőség,
hogy annak vólt szerzője, a' miről
az el-folyt Jók századok még nem-
is álmadozhattak!

Ez a különös szerentsém, melyet egyedül Méltóságodnak köszönhetek, okozta, hogy illetően Tudományról már egyszer ki-adott könyvemet ismét a nyomtató-prés alá bocsáttanám; mint-hogy már az első ki-adás el-fogyott. Melly könyvemhez való Szivesége a' ditső Magyar Nemzetnek uj ösztönt adott, megjobbitott ki-adásnak el-készíttésére. Már pedig kinek ajálhatnám nagyobb igazsággal nevedéken munkátskámat, mint Méltóságodnak? Ki nem tsak minden szép Tudományoknak tzimmeres Párt-fogója; hanem

hanem ennek, a' mellyről ez a' könyv
szóll Attya-is. Kérem tehát, hogy
ollyba vegye, mint tulajdonát. És
engedgye-meg, hogy ditsőséges Ne-
ve alatt jelenhesen-meg a' Magyar
világ előtt, mellynek sugarai meg-
fogják a' ször - szál hasogatóknak
látását tompítani, hogy még a' te-
temes hibákat se szemlélhesék; rólam
pedig az egész világ előtt bizony-
ságot fognak tenni: hogy:

MELSÓSÁGOS
REFERENDARIUS
URAMNAK

bóltig érdemtelen szolgálja vagyok
RATZ SAMUEL.

A' KÖNYV-SZERZŐJÉHEZ.

BARÁTOM!

Melley érzékeny szivel néz Hazánkkönyvedre!
Melley vidám szemekkel tekénget nevedre!
Midön szülöttjének fárodságát láttya.
Mellyel élet' ágát meg - hozfzabithattya.
Le-fizetted, hidd-el nagy rézfét adódnak,
Mellyel adós voltál Anya Országodnak;
A' midön é tető szerekkel segitted,
Kitől magad előbb életedet vetted.
Bátran danol már most a' polgár mezein,
Áldás között forog oltora kezein.
Mosolodva nézi zöld szántó-földjeit,
Hól gyümölsbe láttya vér - verejtékeit,
'S reményli tsürében gyűjtött élelmével
Komor télt el - hadgyni házi tsemetével;
Mert nem fél mostoha halál' kalfzájától,
Hogy olly könnyen foszfa édes vagyónától.
Munkád bátorittya! Miként örvendezhetz!
Hogy fok szives Magyar a' firtól meg-menthetz.
Ezzel szükölködött még eddig Országunk,
Ebben - is helyre jött már hiányofságunk:
FELSÉGES ASZSZONYUNK (inkáb' mondom A-
Evvel-is akarta, hogy javúljon Hazánk. (NYÁNK)
Mit kívánhatz Magyar már nagy ASZSZONYODTÓL,
A' mit meg-tagadna sohajtó Honyodtól?
Mérsékelheted - é öröm - könyveidet,
Ha Buda Várára veted szemeidet?

Egek!

Egek! Miként derül régi fényessége,
 Miként terjed világ előtt ditsősége;
 Hogy kút - fője minden szép Tudományoknak,
 Melly első tzimmerre hires Országoknak.
 Görögök Athénást égis magasztalták,
 Mások Tyberisnek part várát tsudálták,
 Frantziák Párisnak élnek nagy nevével,
 Kérkedik Anglia Londonnak hírével;
 Magyar elégedgy - meg Anya - várofoddal,
 Könnyen azokkal érsz okoskodáfordal.
 De szükség, hogy ilyen fok jó téteményért,
 Hazádnak örökre költsönözött fényért,
 Érzékeny hálát adgy NAGY TERESIÁNAK,
 'S szüntelen országlast kívánnyal Házának!
 Emlékezet követ építsél szivedben,
 Mellyre e' verseket rajzold örömedben:
Meg Magyarának tsak egy ver - tsüpp rug ereben,
Még röpülő lelke akadoz nyelvében,
NAGY TERESIÁNAK szöll tétéményéről;
Mert számat sem adbat ezer kegyelméről.
 Te pedig Barátom zöld borostyánodnak,
 Nyugodj árnyékában! 's szép Tudományodnak
 Hazád áldásiban találd - fel jutalmát;
 Életednek pedig Égtől várd óltalmát.

írta Ányos Pál Első Remete
 Sz. Pál Rendén lévő
 Szerzetes.

ELŐL-JÁRÓ BESZÉD.

A tapasztalt dolog, hogy a' Mezei Nép, többire csak Borbélyokra biztatatik. Doktorok mindenütt nem lehetnek.

Az - is nyilván való dolog, hogy a' Borbély belső nyavaalyához semmit sem tud, és még - is minden - féle betegséget orvosol.

A' tudatlan ember - is bátrabban folyamodik Borbélyhoz, mint - sem Doktorhoz; mert fél a' Doktornak adandó fizetéstől.

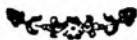
Ebben az állapotban egyebet segíteni nem lehet, hanem csak azt, hogy a' Borbélyok, kiváltképpen azok, a' kik fizetést kerejnek, avagy fizetésben ragynak, annyi orvosi tudományra tanítta/sanak, a' mennyivel a' köz-népnek a' leg-gyakrabb, és leg-közön-ségejebb történetekben használhatnak.

Erre a' fel-tett tzelra egyedül iratott ez az orvosi oktatás, mellyben a' leg-gyakrabb, és leg-közönségejebb belső Nyavalyáknak jelei, és orvosi ságai rövideden, és igen közönséges, minden Magyartól könnyen meg-érthető magyarsággal le-iratnak.

Próbált orvosi régulákat szedtem-öszve, mellyekkel ugyan a' Borbély annyira nem mehet, mint a' Doktor, de még-is, ha elég okos, szerentsé-
sen orvosolhat: azt az én jók-féle próbáim velem el-hitették.

Rövideden irtam bizonyos okokra nézvén; többre szándékozom ezután, ha az Istenéltet és ha látni fogom, hogy az emberi nemzetnek megtartásában haszontalan nem munkálkodom.

Irtam Nagy-Bányán 1776-dik
esztendőben Pünközt-bauának
26-dik napján.

A'

K Ö N Y V N E K

TEKÉNTETE.

I.

Az Hideg-lelés-
röl. 13

II. A' Forró hidegröl. 14

III. A' Gyenge Forró
Hidegröl. *ibidem.*

IV. A' Kemény Forró
Hidegröl. 16

V. A' Káfa bimbőről és
Ndtba fzeplőrül. 26

VI. A' rothatt forró
Hidegröl. 35

VII. A' Gyuladásról. 39

VIII. A' Főnek Gyula-
dásról. 43

I.

De Febre. 13

II. De Febre con-
tinua. 14

III. De Febre conti-
nua simplici *ibidem.*

IV. De Febre conti-
nua acuta. 16

V. De Miliaribus et
Petechiis. 26

VI. De Febre conti-
nua putrida. 35

VII. De Inflamma-
tione. 39

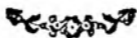
VIII. De Phreniti-
de. 43

A

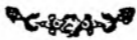
IX.

IX. A' Szemnek gyuladásáról. 45	IX. De Ophtalmia. 45
X. A' Fülnek gyuladásáról. 49	X. De Inflammatione Aurium. 49
XI. A' Toro-kFájásról. 50	XI. De Angina. 50
XII. Az Óldal-Nyílalásról. 62	XII. De Pleuritide. 62
XIII. A' Tüdő-Gyuladásról. 72	XIII. De Peri-pneumonia. 72
XIV. A' Tüdő-Fenéről. 80	XIV. De Gangraena Pulmonis. 80
XV. A' Tüdő-Tályagról. 81	XV. De Vomica Pulmonis. 81
XVI. A' Tüdő-Fekélyről. 86	XVI. De Ulcere Pulmonali. 86
XVII. A' Tüdő-rotbadásról. 87	XVII. De Phtysi Pulmonis. 87
XVIII. A' Tüdőnek Tsomótskájáról, és kemény daganatiról. 88	XVIII. De Tuberculis, et Schirris Pulmonis. 88
XIX. A' Ver-Pökésről. 90	XIX. De Hemoptoe. 90
XX. A' Fulladozásról. 96	XX. De Astmate. 96
XXI. Az Harutról. 105	XXI. De Tussi. 105

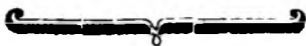
XXII. Az Ágyék hártynak Gyuladásáról. 108	XXII. De Inflammatione diaphragmatis. 108
XXIII. A' Májnak Gyuladásáról. 109	XXIII. De Inflammatione Hepatis. 109
XXIV. A' Májnak dagadásáról. 112	XXIV. De Infarctu Hepatis. 112
XXV. A' Sörgaságról. 117	XXV. De Ictero. 111
XXVI. A' Lép-Dagadásról. 115	XXVI. De Infarctu Lienis. 115
XXVII. A' Fodor bajnak dagadásáról. 117	XXVII. De Infarctu Mesenterii. 117
XXVIII. A' felben bagyó hideg-lelésről. 118	XXVIII. De Febre intermittente. 118
XXIX. A' Gyomor-Gyuladásról. 124	XXIX. De Inflammatione Ventriculi. 124
XXX. A' Gyomor-Görtsről. 127	XXX. De Spasmo Ventriculi. 127
XXXI. Az Hányásról. 134	XXXI. De Vomitu. 134
XXXII. Az Has-fajásról. 137	XXXII. De Colica. 137
XXXIII. A' Bányáz-kölikáról. 144	XXXIII. De Colica Metallica. 144
XXXIV. Az Hasmenesről. 151	XXXIV. De Diarrrhaea. 151

XXXV. A' Vér-has- ról. 154	XXXV. De Dy- senteria. 154
XXXVI. A' vefzett Kutya-marásról. 159	XXXVI. De Mor- fu Canis rabidi. 159
XXXVII. A' Rüböröl. 160	XXXVII. De Sca- bie. 160
XXXVIII. A' Szom- júságról. 162	XXXVIII. De Si- ti. 162
XXXIX. A' Forró- ságról. 163	XXXIX. De Calo- re. 163
XL. A' Fájdalmokról. 163	XL. De Doloribus. 163
XLI. Az Ér-udgás- ról. 168	XLI. De Venae Se- ctione. 168
XLII. A' Gyomor- nak, és a' Belek- nek tisztításáról. 170	XLII. De Purga- tione Ventriculi, et Intestinorum. 170
XLIII. Az hivefitő orvosságokról. 172	XLIII. De medica- mentis refrige- rantibus. 172
XLIV. A' lágyító or- vosságokról. 172	XLIV. De medica- mentis emollien- tibus. 172
XLV. A' Rothadás ellen való orvossá- gokról. 173	XLV. De medica- mentis antiputri- dis. 173
XLVI. Geleleszták el- len való orvossá- gok. 174	XLVI. Remedia an- thelmintica. 174
Az orvosságoknak Ma- gyar, 's Deák Laijstroma. 175	Remediorum Hunga- ricus, et Latinus Index. 175

ORVOSI
OKTATÁS.

I.

AZ HIDEGLELESRŐL.

§. 1.

 Minden meg - állapotott idejü emberben az Élet-erek egy első minutában 60-szor , a vagy leg - tovább 70 - szer vernek ; a Gyermekekben gyakrabban. Az ér - verések *Pulsusnak* neveztetnek.

§. 2.

§. 2. Midőn a' pulsus gyakrabb, mintsem természet szerént §. 1. lenni szokott, ha azonban az ember valami alkalmatlanságról panaszolkodik, akkor a' betegség hideglelésnek hivattatik.

II.

A' FORRÓ HIDEGRÖL.

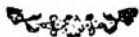
§. 3. Az Hideglelés fok-féle: a' melyik egynéhány nap félben - hagyás nélkül tart, az forró hidegnek mondatik.

§. 4. A' Forró Hidegnek leg-gyakrabb, és leg-közönségesebb nemei ezek: Gyenge forró hideg, kemény forró hideg; és rothatt forró hideg.

III.

A' GYENGE FORRÓ HIDEGRÖL.

§. 5. A' gyenge forró hidegben fekvő beteg, gyenge fü-fájásról; szenvedhető forróságról; türehető szomjúságról; étel nem kívánásról; és kevés lankatásról panaszolkodik.

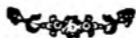
§. 6. Az ábrázat pirosatska; a' bőr nedves; a' szemek tiszták; a' nyelv fehér; a' lélekzés nem igen rossz; a' pulsus gyors, erős, és lágy; a' vizellet verefetske. Ebben a' nyavalyában semmi veszedelmes esetek nem tapasztaltatnak.

§. 7. Minden gyenge forró hideg hives levegő-egyet, nyugodalmat, koplalást, bőv vizes italt, gyengén hivesítő Nro. 2. és gőzölgető Nro. 3. orvofságot kíván.

§. 8. Ha a' beteg véres természetű; ha a' meg szokott ér-vágást el-mulatta; ha a' rend szerént való vér tisztulások, úgy mint: hó-szám, 's a' t. ki-maradtak, avagy rendetlenül follynak; ha a' fő-tájás, forróság, és szomjúság igen fokáig, és igen nagyon nevednek; ha a' lélekzés nehezedik; ha a' pulsus keményedik; akkor egyszerű eret kell vágni.

§. 9. Ha a' gyomor meg-terheltetett, akkor hánytató Nro. 4. ha az has megfzorult, akkor laxativa Nro. 5. és klistér Nro. 6. kívántatik.

§. 10. Ha a' beteg köhéntfel, akkor nyugító orvofságok No .8. javasoltatnak.

IV.

A' KEMÉNY FORRÓ HIDEGRÖL.

§. 11. A' kemény forró Hidegben fekvő beteg nagy fő-fájásról; szenvedhetetlen forróságról; türethetetlen szomjúságról; étel-utálástról; nehéz lélekzésről; és nagy bágyadságról panaszolódik.

§. 12. Az ábrázat piros; a' szemek veresek; a' bőr feszes, és száraz; az ajak, száj, torok, 's nyelv száraz; a' lélekzés nehéz, és gyors; a' köhéntfélék alkalmatlan; az álm nyughatatlan, és nagyon bádgyasztó; a' pulsus gyors, erős, kemény, és feszült; a' vizellet lang színű. Ez a' nyavalya gyakran igen veszedelmes esetekkel jár.

§. 13. Orvosoltatik hives levegő-éggel; nyugodalommal; koplalással; bőv vizes itallal Nro. 7.; ér-vágással; hivesítő, vért vékonyító, rothadásnak ellentálló, és lágyító Nro. 2. és 8. orvofsággal.

§. 14. Eret minden negyedik órában vágni kell, míg a' forróság nem szünik

a' lélekzés nem könnyebbedik; a' pulsus nem lágyúl; avagy a' beteg nagyon meg-nem erőtlenedik; a' pulsus meg-nem gyengül; lehet minden második órában-is az ér-vágást elé-venni.

§. 15. Ha a' Nro. 2. 7. 8. jóvofolt orvolságok hasmenést okoznának, akkor a' Nro 7. és 8. le-iratott eszközök helyett másokat Nro. 9. és 10. kell meg-próbálni; ha ezek-is segitenek az hasmenést, akkor a' Nro. 2. 11. és 12. fel-találandó szerek leg-hatásosabbak.

§ 16. Ha a' beteg minden nap, avagy minden másod nap az eméiztettől nem tisztul, akkor lágyító, és hivelítő klistér Nro. 6. jóvofoltatik.

§. 17. Ha a' kemény forró hideg, nehéz emészto, és meg-romlott ele-deltől, avagy a' gyomornak meg-ter-helésétől származik; ha a' beteg émely-gésről, hányásra való erőlkedésről, száj-keferőségről, gyomor'-nehézségről, és fő-tizedelgésről panaszolkozik, akkor az ér-vágás után egy vagy két óra múlva hánytatót Nro. 4. kell adni. Az há-

nyás után Nro. 2. és 8. készitetett orvosságokhoz szoktunk fogni.

§. 18. Ha a' beteg arról panaszkodik, hogy szüntelen jól vagyon lakva; a' szája édes nyálos, enyves, ragadós; a' gyomra nehéz; az hafa puffott, akkor az ér-vágás után laxatívát No. 5. adunk. A' Laxálás után hivesítünk és lágyítunk Nro. 2. és 8.

§. 19. Ha a' fő-fájás igen nagy; az elme meg-tompult; a' szemek szikráznak; akkor a beteg gyakran fel-űyen; a' lábait minden nap kétfézer fereszse a' talpára etzetes kovászt Nro. 13. kőrtessen; magát gyakran klitéreztesse Nro. 6. Ha ezek nem használnak, akkor a' lábikrájira, és a' nyak-ízületre tetetlen hólyag-huzó flastramot Nro. 14. etzetet gyakran szagolyon; a' vakszemeit etzettel mosogatassa; a' Nro. 16. le-irt orvosságba marisan ruhát, 's kötse az homlokéra. Ha ezek után-is a' fő-fájás nem szűnik; a' szemek veressék 's szikráznak; a' fülek zugnak; a' beteg fő szedelgésről panaszkodik, akkor a' füle töveire vér-ziptót kell tenni, és egynehány lot vérci-kell botsátani.

§. 20.

§. 20. Ha a' beteg esze nélkül kezd beszélni; avagy nagyon meg-álmofodik, és minden érzékenység nélkül fekszik; ha az ábrázaton, karokon, avagy lábokon valami győrtsek, in rángatódások tapasztaltatnak; ha a' beteg nagyon győtrődik, és tsuklik, a' melyiben meg-szorúl, nehezen lélekel, és gyakran kőhéntfel; akkor holyag-huzó nástrom Nro. 14. kívántatik; lehet egytzerre kilentzet-is fel-tenni.

§. 21. Ha az álmotlanság három, vagy négy napnál tovább tart, és a' beteg az haláltól nagyon fél; fokot ijedez, győrtseket gyakran szenved; ha azonban a' fő tiszta, szabad, nem nehéz, nem tompa, a' beteg nem álmos, és mindent jól érez; akkor minden estve gyengén álmosító orvosság Nro. 17 ditsértetik.

§. 22. Az eddig jövofolt orvoslás alatt, ha a' beteg elég erős; a' pulsus még nem gyenge; az orvosságot könnyen, minden ellen mondás nélkül bé-lehet adni; akkor jó a' reménység, nem is kell az hivesítő, vékonyító, rothadásnak ellent álló, és lágyító orvosságokat Nro 2. 7. 8. avagy 2. 9. 10. avagy 2. 11. 12. meg-vál-

toztatni míg a' forróság nem szűnik, a' szomjúság nem enyhül, a' lélekzés nem könnyebbedik, a' pulsus nem jobbúl, egy szóval míg a' beteg meg-nem gyógyúl.

§. 23. Ha a' beteg meg-kezd könnyebbedni, akkor kevesebbet kell ugyan orvosolni, de mindazonáltal hirtelen az orvofságokat el-nem kell hagyni, mert a' nyavalya könnyen visszra tér.

§. 24. Ha az esetek szűnetlen kemények, avagy gonoszodnak; ha azonban a' beteg ereje egészen el-vész, a' pulsus meg-lágyúl, meg-kitűnúl, ésmeggyengül 's úgy vér, mint a' tzerua szal, akkor a' vér bigúl, rothad, fel-oldoztatik, azért-is nagy a' félelem, mi-gyárt el-is kell hagyni az hivefitő, vékonyító, és lágyító orvofságokat; azok helyett kell a' betegnek adni szorgalmatoson gyengén erőtű, ősztűnűzű, és rothadás ellen való Nro. 18 19. 20. orvofságokat olyan móddal, hogy egy órában port, más órában pedig mixturát, és minden órában herbathet igyck a' beteg. A' herbathebe nádméz helyett tégya' Nro 21. le-iratott syrubból.

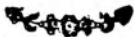

§. 25. Ha ezekre az orvosságokra a' pulsus erősödni, és a' beteg jobban kezd lenni, akkor a' remétség nevededik: de ha a' beteg erőtlen, és a' pulsus gyengén marad; ha az esetek gonoszodnak, akkor halál a' vége.

§. 26. A' kemény forró hidegnek meg-emészterett matériája a' testből kifokott hajtatni or-vér; hányás; pökés; hasmenés; vizellet; és izzadás által.

§. 27. Mikor a' beteg fő feszülésről, szédelgésről, és a' főben lévő ereknek alkalmatlan verésekről panaszkodik, ha azonban az or-likok nagyon viszketnek, akkor meleg vízbe spongiát kell mártani, és a' beteg orra alá tenni, hogy az erek meg-lágyúlljanak, és a' vért ki-botcsáfsák.

§. 28. Ha valami itélő nap, az az: a' 4. 7. 9. 11. 14. 17. 21. 's a' t. nap az or-vér meg-indul, akkor gyakran egynéhány tsepp - is a' beteget meg-könnyebbíti; némellykor bőven foly és azonban a' betegség szemlátomást gyengül. Illyenkor semmit sem kell tselekedni, hanem az hivelítő, vékonyító, rothadásnak ellent álló, és lágyító orvosságokkal

gokkal szorgalmatosan kell a' beteget éltetni.

§. 29. Ha az or-vér folyás miatt a' beteg meg-erőtlenedik, meg-halaványodik, meg hűl, el-ajúl; ha a' pulsus meg-gyengül; akkor etzetet, és hideg vizet kell öltve-elegyíteni, abba ruhát mártani, és a' beteg orrába dugni. Ha ez elegendet nem használ, akkor a' Nro 22. avagy 23. le-iratott vízbe ruhát kell mártani, és a' beteg orrába dugni. Hasznos a' lábait, és a' karjait meg-kötni. Belső orvosságnak jó a' Nro. 24. avagy ha az nem használ, a' Nro. 25. avagy ha ez sem használ a' Nro. 26. avagy a' Nro. 19. jóvofolt orvosság. Ha ezek semmit sem használnak, akkor a' beteg bizonyosan meg-hal.

§. 30. Némellykor minek utána a' forró hideg egynehány nap tartott, és meg-könnyebbédett, a' betegek hirtelen gyötrődésről, gyomor nehézségről, étel-utálásról, és hányásra való erőlködéstől kezdnek panaszkodni: ilyenkor a' természet a' meg-emésztett betegség matériáját hányás által akarja a' testből ki-hajtani azért - is a' beteggel mézes meleg

meleg vizet hőven kell itatni, hogy hányhassan; ha erre eleget nem hányna, akkor a' Nro. 4. jovofoolt port bé-kell adni. Nem kell az hánytatótól félni, mert az ilyen állapotban szükséges az hánytató.

§. 31. Ha az hányásra meg - könnyebbedik a' betegség, akkor jó a' remenység; ha pedig fok meg - romlott, sárga avagy fekete, rothatt, bűdös máteriat hány - ki a' beteg, és a' betegség semmit sem könnyebbedik, akkor közel az halál, de még - is lehet meg - próbálni a' Nro. 27. 28. és 29. jovofoolt orvoságokat. Hasznos az hideg etzet, és a' jeges viz - is a' gyomor' táján; nem rosz belőle a' szájba - is tartani, avagy lenyelni. Száraz köppelyeket lehet a' gyomor' tájára rakni.

§. 32. Leg - gyakrabban emészttet által itéltetik - meg a' betegség. Illyenkor az emészttet káfa higságú, és sárga; a' beteg - is szemlátomást magát jobban kezdi érzeni, azért - is semmit sem kell az orvoslásban meg - változtatni.

§. 33. Ha hirtelen nagy hasmenés támad; ha azonban a' betegnek ereje egészen el-vész; ha a' pulsus meg-gyengül; ha a' lélekzés meg-nehezedik; ha az has fel-puffad; ha az emésztet rothatt, fekete, bűdös; ha az étel, és az orvosság nyersen által menyen, meg-nem emésztődik; akkor az halál nints megszűze, még is mindazonáltal meg-kell próbálni a' Nro. 30. avagy 28. dítsért mixturákat. Ezeknél sokkal jobbak, és hathatóbbak a' Nro. 31. 29. 26. és 32. iratott szerek.

§. 34. Ha a' forró hidegben fekvő beteg mely izorúlásról, nehéz lélekzésről, és köhögéstről panaszolkodik; akkor lágyító és a' ki-pökést segítő orvosságok Nro. 8. 12. 33. és 34. leg-hasznosabbak. Ha ezekre a' beteg semmit sem pökhet, és a' melyiben herreg, hidegen izzad, akkor koporsót készíts.

§. 35. Az izzadás gyakran hasznos; ha a' beteg általa meg-könnyebbedik, akkor csak herbathével Nro. 3. élyen, és magát az hidegtől ólya: igen nagyon meg-se hevítse; izzasztót bé-ne vegyen.

§. 36.

§. 36. Ha az izzadás igen fokáig tart; ha a' beteget nem tiák nem könnyebbiti, sőt inkább erőtleníti, akkor a' beteget lassan lassan meg - kell hűtteni; a' takarókat el - kell hányni; a' beteget az ágyban gyakran fel - kell ültetni; a' Nro. 35. avagy ha az igen gyenge lenne, akkor a' Nro. 36. jövofolt orvofság ilyenkor jól szolgál.

§. 37. Gzakran a' vizellet sűrű, és rövid üdön az üveg fenekére fok sűrű fejer nyálas avagy inkább taknyos matériát le - szálit, azonnal a' beteg jobban lesz: ilyenkor az orvoslátt meg - nem, kell változtatni.

§. 38. Ha a' betegségnek meg - emész - tett matériája kívül valami daganatot támaszt; és ha ez a' daganat már lágy, vizes matériával teli vagyon; akkor szet - ve fel - kell vágni; ha pedig nem lágy, akkor szet - ve érelni, 's lágyítani kell Nro. 37. avagy 38. Ha meg - érik és meg - lágvúl, fel - kell vágni, és azután borbély mesterséggel annak rendi fzerént orvofolni.

§. 39. Valamint az or-vér; hányás; pökés; hafmenes; vizellet; izzadás némellykor a' forró hideget meg-könnyebbittik, némellykor pedig meg-nehezittik; úgy a' kása Himlő-is és a' nádha szeplő gyakran meg-könnyebbittik, gyakran meg-is nehezittik a' betegséget.

V.

AZ KÁSA HIMLÖRÖL, ÉS NÁDHA SZEPLORÖL.

§. 40. Kisdéd, kerek, fel-emelkedett és köldök szemhez hasonló veres avagy fejer holyagotskák, kása Himlőnek neveztetnek.

§. 41. Kerek, bolha típushez hasonló veres, szederjes, avagy fekete fókák nádha Szeplőnek hivattatnak.

§. 42. Minek előtte ezek a' fokadékok, és szeplők a' bőrre ki-űtnek, a' beteg mely szorulásról, 's tífiklandásról, és ágyék-fájásról panaszolkodik; igen fokot nyughatatlankodik; a' bőr némely-

mellykor száraz, némellykor pedig előbb meg - nedvesedik.

§. 43. A' kiken kása himlő akar ki-
űtni, azok az ábrázattyokban, és a' nya-
kokban fokot izzadnak ; gyakran meg-
borzadnak ; fokot kőhéntiélnek, és a'
mellyekben nagyon meg - szorúluak : az
izzadság etzetes savanyú izű, és ízagú.

§. 44. Ha a' betegségnek matériája
meg - emésztdődik, és azután valami jó
ítelő nap a' bőrre fakadékok, avagy
fótok rendszeren, és jól ki-űtnek ; a' bete-
get tapasztalhatóképen meg - könnyebi-
tik, akkor, ha kevesek - is, az eddig
jóvofolt orvoslást meg - nem kell változ-
tatni ; borza fa - virág herbathét ugyan
Nro. 3. lehet adni, de egyebe. tfelekedni
nem bátorságos.

§. 45. Ha a' fokadékok, és a' fótok
imittamott a' bőr alatt még mélyen benn
vagnak, és a' beteg igen gyenge, igen
nagyon - is gyötrődik, akkor gyengén iz-
zafztó orvoságok Nro. 18. 20. 19. és
39. (a' Nro. 20. és 39. együtt leg - jobbak)
szükségesek, de vigyázni kell, hogy a'
beteg igen nagyon meg - ne hevitefsék,
mert

mert a' melly ki-ütések nagy meleggel erőszakoson hajtának - ki, azok többire mind halálosok. Mihent jól ki-jönnek, a' ki-ütések, és a' beteg meg könnyebbedik, akkor mingyárt az izzasztó orvosságokat el-kell hagyni, es csak borza-virág herbathevel Nro. 3. kell eltetni a' beteget. Az - is meg kívántatik. hogy a' beteg magát meg - ne hűttse.

§. 46. Ha ezek a' ki-ütések hirtelen víziza verődnek, és új kemény forró hideget okoznak; ha a' beteg nagy forróságról, izomjúságról, nehéz lélekzésről panaszolkodik; ha a pulsus nagy, feszült, és kemény; akkor hivesítő, vékonyító, és lágyító orvossággal Nro. 2. 7. es 8. kell eltetni a' beteget; eret-is kell vágni, szintén úgy, a' mint a' betegség elein. Illyenkor az izzasztó, és hevítő orvosságok halált hoznak.

§. 47. Ha gyenge meg-hivesítettől verődtek víziza a' forradékok, és a' fók; és ha azoaban a' forró hideg meg-nem nehezedett; új veszedelmes esetek nem láttatnak; akkor a' testet gyengén gőzölgetni kell Nro. 3. avagy 20. a' beteg tartsa magát mértékletes melegben.

§. 48.

§. 48. Ha a' természetnek ereje igen gyenge, és a' gyengén izzasztó orvosságok Nro 3. 20. a' ki hajtásra elégtelenek, akkor a' láb ikrára hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kell kötni, és hathatós orvosságokat Nro. 18. és 20. kell bőven adni. Mihent jobban kezd lenni a' beteg, akkor mingyárt az erőhez, és az esetekhez kell szabni az orvoslást.

§. 49. Ha az elmének fel-háborodásától a' ki-űtetek vissza verődnek, és új forró hideget okoznak, akkor érvágással, hivesítő, vékonyító, és lágyító orvossággal Nro. 2. 7. 8. orvosoltatik; ha pedig semmi új esetek nem származtak; a' betegség nem nehezedett; akkor a' beteg nyugodgyék illendő melegen, és élyen a' Nro. 40. jóvofolt orvossággal míg jobban lesz.

§. 50. Ha a' kása, avagy köllős himlő, és a' nádha szeplő lopva meg-ett rosz eledelektől vissza verődik, és azután a' beteg nagyon gyötrődik; nehezen lelekel; a' gyomrában, és az hasában nehézséget, puffodást, 's feszülést érez; az hányásra önkent erőlkedik, mindenféle
etelt

ételt utáll ; akkor mingyárt mindegy gondolkodás nélkül hánytatót Numero. 4. avagy laxatívát Nro. 5. és kliftért Nro. 6. kell jövesolni. Erre többire mindenkor ki-izoktak űtni megint a' fokadékok, és a' fótok ; ha ki űrni nem akarnának, akkor a' Nro. 3. avagy 20. jövesolt herbathe hasznos.

§. 51. Némellykor minden ok nélkül a' ki-űtések vissza űtnek, azonban a' beteg a' melyiben igen nagyon meg-szorúl, majd meg-fullad ; az ő kezei, lába: és az howlaka meg-hűl, 's meg-izzad : Illyenkor meleg ruhával avagy posztóval a' meg-hűlt tagokat szorgalmatosan kell dörgölni, eret kell mingyárt minden várokozás nélkül vágni, mert kü-lömben a' beteg bizonyoson meg-hal.

§. 52. Az illyen veszedelmes állapotban gyakran az ér-vágás alatt meghal a' beteg ; de ellenben nemellykor az ér-vágás által meg-is gyógyúl az, a' ki ér-vágás nélkül bizonyoson meg-hólt volna : azért-is, mivel jobb egyet megtartani, mintsem mind meg-halni hagyni : a' veszedelmet, és a' kétséges ki-menetelt

netelt előre meg-kell mondani, és azután hietve eret ki-kell vágni.

§. 53. Ha a' köldös himlő, és a' petets vízfza verődnek, és a' főbe vitetnek; ha a' beteg szenvedhetetlen fő-fájásról panaszkodik; ha meg-álmofodik, avagy elze nákül beszéll; ha görtsek, in-rángatódások támadnak; akkor mingyárt az hajat le-kell beretválni, és oszlotó fővekből készitetett főtt meleg vízzel Nro. 41. szünetlen melegíteni. A' túl töveire vér szipókat kell tenni, és egynehány löt vért ki-botsátani. Száraz köppelyek a' fej körül lévő részeken haiznosok. Erős ősztönöző kliftér Nro. 42. igen ditséretes. Lehet az egész fejet hólyag-huzó flastrommal Nro. 14. béborítani. A' beteg talpaira etzetes kovászt Nro. 13. szünetlen kell kőtni. A' Nro. 18. és 20. jovosolt gyenge izzasztóval szorgalmatosan ki felé kell hajtani, avagy ha új forró hideg támadna, akkor ér-vágással, hivesítő, vékonyító, és lágyító orvofsággal Nro. 2. 7. 8. okoson kell orvosolni. Minden veizedelmes történet ellen, a' melly a' vízfza ütött ki-ütéstől származik, az hólyag-huzó flastrom szükséges, haiznos-is.

§. 54.

§. 55. Némellykor a' köllös himlő, és a' nádha szeplő víz/za útnek, de semmi roszszat nem tünálnak : vizellet, hasmenés, pökés, és az alszsonyi rendnél hólszám által minden matériája a' betegségnek a' testből ki takarodik. Illyenkor, ha ezek az úresületek rendesen folynak, az eddig jovosolt orvoslást meg-nem kell változtatni; ha pedig rendetlenül folynak, úgy kell velek bánni, a' mint felebb meg-mondottuk.

§. 55. Ha az hólszám nehezen foly, akkor a' lágyító orvosságok Nro. 8. hatnosok; ha pedig igen nagyon foly, akkor a' Nro. 19. 24. 25. 26. avagy 43. ditsértetnek. Olvasd-meg a' §. 29.

§. 56. Ha az ábrázat mingyart a' betegség elein bé-elik és el-változik, hól piros, hól halavány, 's hól szederjes; ha a' beteg nagyon meg-erőtlenedik, fokot nyughatatlankodik, 's hánykolodik, a' térdeit fel-huzza; ha nagyon gyötrődik; ha belől forró, 's kívül hideg; ha az ajakát gyakran tapogattya, az orrat fokot vakarja, az ágyból erővel ki akar ugrani, igen nehezen lélekel, legyeket vadász, pihét szed, senkivel semmit sem
gon-

gondol; mindent hire, 's akarattya nélkül az ágyba ereszt; a' pulsus olyan gyors, hogy meg-ne leheffen olvasni, és azonban olyan gyenge, hogy tsak alig leheffen érezni; akkor halállal végződik a' betegség.

§. 57. Ha az erő jó; az érzékenységek épek, és nem tompák; ha a' beteg mindenkor eszén vagyon; könnyen és tellyes melyel lelekzel; ha a' pulsus nem gyenge; a' nyelv nedves, és pirosfodni kezd; akkor életet, és egészséget kell-remelni.

§. 58. A' beteget szívtán kell tartani; ha valami rész a' fekvés miatt kifebefedik, akkor minden nap kétszer, vagy háromszor bé-kell kenni a' Nro. 44. készített irral.

§. 59. Ételnek árpa kása, riskása, mindenféle gyümöls, saláta, pár-é, 's a' t. jó lágyon meg-főve, és etzettel, bor-kővel, avagy tzitrom lével meg-savanyitva, ditsértetik. Gyenge tehénhús-leveit-is etzettel, avagy bor-kővel lehet adni. Kemény, szeles, és hirtelen rothadó ételek ártalmasok. Ha a' beteg

jobban kezd lenni, akkor lassan lassan az előbbeni ételekhez, és italakhoz lehet szokni.

§. 60. Minekutánna a' forró hideg ki-marad, ha a' beteg az ételt nem kívánja, és a' szájában nyálos, enyves matériát érez, akkor laxálni kell Nro. 45. A' laxálás után lehet a' betegnek lassan lassan egy kevés húst-is jó lágyon meg-főve adni.

§. 61. A' kik a' forró hidegből felgyógyúlnak, ha nehezen hallanak, téteffenek a' nyak-tűgára hólyag-huzó flastromot Nro. 14, és egyszer'smind vegyennek laxatívát Nro. 5. avagy 45.

§. 62. A' kik a' forró hideg után éjtszaka fokot izzadnak, azok élyenek a' Nro. 35. le-iratott orvofsággal. A láb dagadás ellen leg-jobb orvofság a száraz dörgöles.

VI.

A' ROTHATT FORRÓ HIDEGRÖL.

§. 63. A' kemény forró hidegben sűrű a' vér; a' rothatt forró hidegben pedig igen hig, és igen könnyen rothadó. A' gyenge forró hidegben semmi tapasztalható hibája nintsen a' vernek.

§. 64. A' rothatt forró hidegnek gerjelztő okai ezek; 1. A' sár viznek, epének meg-romlása; 2. rosz eledelek; 3. hosszúszas éhség; 4. éretlen gabonából, és régi meg veszett lisztből sült kenyér; 5. rothatt hús, avagy döglött marhának az húsa; 6. döglött hal; 7. meg-veszett és apró állatokkal bővelkedő vizek; 8. meg-romlott, fokáig bé-záratott levegő ég, kiváltképpen, ha egy szobában sok betegek fekszenek, és az aért nem tisztittyák, 's nem frissítik. 9. hosszúszas szomorúság, és búsulás.

§. 65. Ez a' betegség' fokáig szokott a' testben lenni; hamar magát kinenem mutattya. Ha valami ok előre ment, és az ember azután szokatlan, es alkalmatlan bágyadástól, és ércel' nem-ké-

vánáfról panaszolkodik, kivált ha az húst meg-útálya, akkor már kezdődik az rothatt forró hideg.

§. 66. Ha a' beteg gyakran meg-bor-zad, gyakran-is meg-hevül, és azonban nehéz, és tompa fő-fájáfról panaszolkodik; ha fokát nyughatatlankodik; ha az aluvásban meg-fárad, és meg-gyengül; ha száj-keferúségről, és émelygégről panaszolkodik; ha nagyon fél, búsul, senkivel sem gondol, nem igen szomjúhozik; ha azonban a' nyelv óa-szinű, avagy zöldes matériával bé-borittatik; a' pulsus lágy, gyenge, és kitűn; a' forróság nem igen nagy, akkor jelen nagyon az rothatt forró hideg.

§. 67. Ebben a' nyavalyában az érvágás ritkán hasznos; éppen csak akkor lehet éret vágni, a' mikor a' beteg igen bőv vérű.

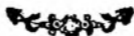
§. 68. Az orvoslást mindenkor hánytaton Nro. 4. kell kezdeni, kiváltképpen ha a' beteg elég erős, és émelygégről, hányásra való erőlkedéfről panaszolkodik; ha rothatt, bűdös, és keferü bőfögéseket érez; ha egyszer'smind nehézséget-is

a' gyomrában tapaszta. Soha ki-nem kell hagyni az hánytatót, ha rothatt eledelekből származik a' betegség.

§. 69. Ha az hányásnak semmi jeleit nem látnák-is, még-is leg-alább valami gyenge laxatívát Nro. 5. avagy 45. bé-kell adni, avagy ha a' beteg igen gyenge volna, gyakor kliszterrel Nro. 6. avagy 46. a' beleket tisztítani illik.

§. 70. Minekutánna a' gyomor, és a' belek illendőkeppen meg-tisztultak, hasznosok, a' Nro. 18. 20. és 21. le-iratott orvosságok. Rend szerént való itálnak igen jó a' Nro. 47. készített főtt víz. Ha e, ekre rövid időn a' betegség nem gyengül; ha az esetek gonoszodnak; a' nyavalya súlyosodik, akkor egyedül a' Nro. 19. és 39. jóvofsolt orvosságokban vagyon a' reménység; egy órában egyikből, másban a' máikból kell bé-adni. Lehet bort-is a' betegnek innya adni; az hideg víz sem rossz. Az hólyag-huzó flastromok, és az etzetes kovász Nro. 13. és 14. itten-is hasznosok. A' Nro. 19. fel-találendő orvosság helyett, az ilyen siralmas álla-

potban gyakran használt, és mint egy az halálnak orkából ki-hozta a' beteget a' Nro. 48. le-iratott orvofság.

§. 71. Ebben a' nyavalyában gyakran kőlös himlő, és nádha szeplő üt-ki; némellykor a' betegnek hasznára; gyakran halálára-is. Ezekkel mikeppen kellyen bánni, felyebb az V. részben meg-vagyon írva.

§. 72. A' rothatt forró hideg nem kezdődik mindenkor higsággal, tel-öldoztatással, és rothadással; némellykor kezdetben a' vér elég sűrű; a' beteg forróságról, és szomjúságról panaszkodik; a' pulsus erős, nagy, és feszült; a' beteg elég erős; egy izóval: minden jelei a' kemény forró hidegnek együtt vagynak. Illyenkor ér-vágással; hivesítő, vékonyító, és lágyító orvofsággal Nro. 2. 12. orvosoltatték. Itálnak adásék a' Nro. 47. le-iratott főtt viz. Az ér-vágással okoson kell bánni, mert ebben a' betegségben rövid időn a' vér meg-higul, fel-öldoztatik, és meg-rothad; a' betegnek ereje el-vész; a' pulsus meg-gyengül. Egy ér-vágás több-
bire

bire mindenkor elégséges ; kettő ritkán szükséges.

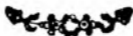
§. 73. Ez a' betegség mindenkor veszedelmesebb ugyan, mint a' kemény forró hideg, de még-is nem mindenkor hasonló súlyos ; gyakran szerentséfen meg gyógyúl a'felyebb jovosolt orvoslással.

VII.

A' GYÚLADÁSRÓL.

§. 74. Midőn a' sűrű, és vastag vér az élet-ereknek végekben meg-reked, ha azonban a' vér sebesen forog, akkor az a' tag, a' mellyben ezek az élet-erek vagynak, fel-dagad, meg-veresfedik, nagyon fáj, feszül, 's ég ; az élet erek is nagyon vernek. Ez az állapot gyúladásnak nevezetik.

§. 75. Nem minden gyúladásban sűrű, és vastag a' vér ; mert ha a' vér igen hig, igen vékony, avagy ha a' vérnek őszve foglalt részei egymástól fel-öldoztatnak, akkor a' kissebb és szo-

rossabb élet-erekbe igen könnyen, és igen bőv mértékben befolyanak azok a nedveségek - is, a' mellyeknek természet szerént nagyobb erekben kellene maradni: annakokáért a' kised élet erek bedugulnak, fel-dagadnak, meg-feszülnek, 's meg-hevülnek. Így származnak a' gonosz indulatú gyúladások.

§. 76. Ebben a' munkában, arról a' gyúladásról vagyon emlékezet, a' mellyikben sűrű, és vastag a' vér.

§. 77. Az ilyen gyúladásban hivelítő, vért vékonyító, es a' kemény részeket meg-lágyító orvosságok, Nro. 1. 2. 7. 8. 9. 10. 72. kévántatnak.

§. 78. Hasznosok a' lágyító, és hivelítő kliftérek - is Nro. 6. 46.. Jók az hivelítő laxatívák - is Nro. 5. 49.

§. 79. Kivül a' meg-gyúladott részt szűnetlen kell melegíteni lágyító megfőtt szetziéfekekkel Nro. 50. és 51. avagy 52.

§. 80. Az ér-vágás leg-első, és leg-jobb orvosság. A' leg-első ér-vágásban lők vért, 12. lóttól 20. lótig kell ki-botsátani, a' máfordik ér-vágásban már kevelebbet vezünk-ki, ne hogy a' természet igen meg-gyengűlyen.

§. 81. Ha ezekre az orvosságokra a' fájdalom nem szűnik; ha fokaig keméyen tart; ha a' beteg gyakran borzadozni kezd; akkor a' gyúladás el-nem oszik, hanem genyetséget csinál: azért is igyek a' beteg lők lágyító italt Nro. 8. 53. kívül lágyító Kataplánnak melegen Nro. 51. 52. kívántatnak. Ha erre nem akar lágyúlni, akkor az evesedést liettetni kell rágó, és lágyító szerekkel Nro. 37. 38. Ha meg-érik a' genyetség, és a' fájós hely meg-lágyúl, akkor lietteve tel-kell vágni, és azután a' borbély mesterség által meg-gyógyítani.

§. 82. Ha a' gyúladás se el-nem oszik, se genyetséget nem csinál; ha a' fájdalom szenvedhetetlen; akkor a' fenétől, gangrénától kell félni.

§. 83. Ha a' nagy fájdalom hirtelen el-műlik; a' pulsus meg-gyengül, meg-kitfinül, reszket, egyenetlen, es félben hagyó; ha a' lábok, és a' kezek még-hűlnek; ha az ajak meg-szederjesedik, és a' izemek bé-esnek; a' lélekzés egyenetlen; az egész test enyves izzadsággal bé-borittatik; akkor a' fene, gángréna már jelen vagyon, és a' beteg a' világtól bútsúzik.

§. 84. Mihent valami jelei a' fenének ele-tűnnek, akkor mingyárt el-kell hagyni a' vékonyító, hivesítő, és lagyító orvosságokat: erőfitő, rothadásnak ellent álló orvosságokhoz Nro 18. 20. 21. kell fogni. Ebben a' szomorú állapotban gyakran egyedül a' Nro. 19. avagy 36. es 48 le-iratott orvosságban vagyon minden reménység. Ha a' száján eleget nem nyelhet-le, akkor klistérben kell bé-vetni Nro. 54. lehet a' Nro. 55. készített italt-is meg-próbálni.

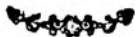

VIII.

A' FÖNEK GYŰLADÁSÁRÓL.

§. 85. Ha az agy-velő, avagy az agy-velőt bé-borító hártyák meg-gyúladnak, akkor a' betegség Fő-gyúladásnak neveztetik.

§. 85. A' beteg szenvedhetetlen nyilálló fő-fájásról, égető forróságról, és türethetetlen szomjúságról panaszolkozik; azonban az ábrázat meg-pirosoodik, a' szemek szikráznak, és meg-hevűlnek, 's meg-veresfednek; a' beteg eize nélkül beszéli, és a' kérdésekre haragoson, 's rohonva felel; igen nyughatatlan; az ágyból ki-akar ugrani, és a' tettét ki-takarja, de mit tselekedik, nem tudja; kezeivel pihéket lized; megvadul, kegyetlenkedik, 's haragosodik; senkit sem esmér; a' környűl állókra rohaz: némellyeket meg-tép, meg-pofoz, másokat szembe pök; némellykor az esetek meg-gyengűlnek, de azonban a' beteg magában morog, dörög, 's zugolodik; a' fogát tikórgattya; az emésztetet,

tetet, és a' vizelletet hire, és akarattya nélkül az ágyba botsáttya: gyakran megromlott rosda forma epet hány.

§. 87. Némellykor az ilyen betegek jobban kezdnek lenni, be'zélgetnek, 's nevetnek, de azért nekiek hinni nem kell, mert hirtelen az emberre rohannak, meg is tépik, avagy meg-pofozzák, ha megfoghattyák.

§. 88. Ebben a' veszedelmes betegségben gyakran kell eret vágni; az első ér-vágásban addig kell a' vért botsátani, míg a' beteg nem kezd ajulni. Hivelítő gyenge laxatívát Nro. 49. és lágyító, 's hivelítő kliftért Nro. 6. avagy 46. gyakran kell bé-adni, 's bé-vetni; ha ez nem használ, akkor a' Nro. 42. le-iratott kliftért-is meg-kell próbálni. Jók a' Nro. 2. 7. és 8. le-iratott szerek-is.

§. 89. A' beteg gyakran üllyen-fel; a' lábait ferezsze; a' talpaira kötteffen etzetes kovászt Nro. 13. a' füle töveire tetteffen vér-szipókat; hasonlóképpen a' vég hurkán lévő vér-erekre-is, ha fel-dagadtak.

§. 90. Ha a' beteg ezekre könnyeben nem lesz, akkor olyan orvoslás javasoltatik, a' mellyen §. 19. és 53. a' fő-fájás ellen, és a' főbe vízfíza ütett perets ellen ditsértetik. Ha ezekre sem könnyebedik, akkor halál a' vége.

IX.

A' SZEMNEK GYÚLADÁSÁRÓL.

§. 91. Mikor a' szemnek hártya meg-gyúladnak, akkor a' betegség Szemgyúladátnak hivattatik.

§. 92. A' szemek meg-veressednek, meg-bevűlnek, égnek, meg-száradnak; a' nap fényt nem szenvedhetik; nagyon fájnak, 's nyilallnak; a' pulsus gyakran gyors, némellykor semmit sem változik.

§. 93. Ebben a' betegségben eret kell vágni vagy egyszer, vagy többszer is, ha súlyos a' gyúladás. Hivetűd, vert vékonyító, és az emésztetet nagyon hajtó orvofságok Nro. 8. és 56. szűksé-

szükségesek. A' Nro. 56. le-irt laxatívát minden harmad nap bé - kell adni, míg a' beteg jobban nem lesz.

§. 94. Igen hasznosok az oszlató fűvek Nro. 41. ha fele viz, és piros bórban meg-főzetnek, és azutan melegen a' szemekre köttetnek.

§. 95. Mikor a' szem-gyulladás nem igen nagy, akkor a' Nro. 57. és 58. készített orvosságok magokat igen jól vífelik.

§. 96. Némellykor ezekre az orvosságokra a' szem-gyulladás nem könnyebbedik, azért-is a' fűlek töveire, és a' nyak tágára hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kötünk; gyakran a' beteget meg-is köppölyezzük.

§. 97. Ha az ilyen orvosláfra a' fájdalom, és a' gyulladás izúnik ugyan, de még-is a' szemek vereűek, és homályosok maradnak, akkor a' Nro. 59. 60. avagy 61. le-iratott orvosságok igen hasznosok.

§. 98. A' szem-gyúladás gyakran más betegségből, avagy a' vérnek valami túpősségítől származik: ilyenkor igen nehezen orvosoltatik, mindazonáltal a' Nro. 62. 63. és 64. fel-találándó orvosságok gyakran használnak.

§. 99. Ha a' szem-gyúladás kemény forró hideggel együtt vagon, akkor fietve eret kell vágni, és hivesítő, vért vékonyító, 's lágyító orvosságokhoz Nro. 2. avagy 8. fogni; a' láb feredő igen hasznos; minden másod, avagy harmad nap laxatívát Nro. 5. 56. kell bé - adni, avagy a' Nro. 49. jóvofsolt itallal az hátat nyitva tartani; lehet klifterezni - is Nro. 6. és 46.

§. 100. Mikor a' meg-gyúladott szemek szárazok, és igen nagyon fájnak, akkor lágyító Kataplásmákkal kell kótni Nro. 57.; mihent a' gyúladás gyengül, a' fájdalom szenvedhető lesz, akkor mingyárt oszlató Kataplásma jóvofsoltatik: ilyenkor igen hasznos a' Nro. 65. le - irt orvosság. .

§. 101. Ha a' fájdalom és a' forró hideg egészen meg-szűnnek, és a' szemek, még-is veresnek, akkor vízízaverő, őszve-huzó, és erőlitő orvosságok Nro. 66. 67. és 68. ditsértetnek.

§. 102. Ha az ér-vágás, vékonyító orvosság, és laxativa után a' forró hideg gyengülni kezd, és a' beteg nem alhatik, akkor minden este a' Nro. 17. le-iratott orvosságot kell bé-adni. A' gyúladásokban mákos orvosságot adni nem tanátfos.

§. 103. Ha külső okból, ütésből, 's. a' t. származik a' szem gyúladás, akkor az hideg víz leg-jobb orvosság: a' meleg, és lágyító Kataplásmák ártalmatok.

§. 104. Néemellykor valami tífus nedvetség a' szemet szűnetlen rága, meg-veresíti, vizkettséget okoz; a' könny szűnetlen hull; a' szem nagyon ég, és fáj; a' körül való reszek-ki sebetednek: ilyenkor a' Nro. 8. 53. és 64. készíttetett italok leg-jobbak, de úgy, hogy a' szemet-is velek gyakran fereszszük. Hasznos kívül a' Nro. 69. és 70. le-

le - iratott orvosság, de minden héten egyszer, vagy kétszer laxálni kell Nro. 5. 56.

X.

A' FŰLNEK GYŰLADÁSÁRÓL.

§. 105. Ha a' fülben lévő részek meggyúladnak, akkor a' betegség Fül-gyúladásnak mondatik.

§. 106. A' beteg szenvedhetetlen, nyilálló, égő, és lúktető fül-fájásról panaszkodik; sokat nyughatatlankodik; nem alhatik; gyakran efze nélkül is beszéll; a' pulus gyors, és feszült.

§. 107. Ez a' nyavalya többire mindenkor olly veszedelmes, mint a' fül-gyúladás; úgy-is orvofoltatik, a' mint VIII. jövesoltatik.

XI.

A' TOROK-FÁJÁSRÓL.

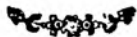
§. 108. A' melly betegség az étel, és ital le - nyelést, vagy éppen lehetetlenné, vagy alkalmatlanná, és fájdalnoszá teszi, az Torok - fájásnak nevezterik.

§. 109. Gyakran a' torok meggyúlad; azért - is a' beteg mikor valamit le - nyel, nyilalló, és égő fájdalomról panaszolkodik.

§. 110. Ha a' gyúladás mélyen nintsen, és a' beteg a' száját jól ki - nyithattya; ha a' nyelvet le - lehet nyomni; akkor szemmel lehet a' veres, feszült, 's égő daganatot látni.

§. 111. Némellykor forró hideggel jár; gyakran természet fizerént való pulsuállal, meleggel, es szomjúsággal láttatik.

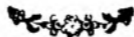
§. 112. Ha a' beteg hirtelen magát meg - találya hivesíteni, és azután megborzad, 's meg - hevül, meg - bádgyad, nehezen, es fájdalommal nyel, szomjuhoz-

júhozni kezd ; ha azonban a' pulsus gyors, és feszült ; akkor a' beteg melegre mennyen ; hideg italt ne igyék, az egész nyakát meleg Kataplásmával Nro. 51. 52. avagy fomentummal Nro. 50. szűnetlen melegitse. Hasznos a' Nro. 41. és 50. le-irt Specieseket őszve elegyíteni, és azután fomentumot belőlek készíteni. Igen ditséretes a' fetske fészek édes téjben meg-főzve és melegen a' nyakra kötve. Némellykor egyedül a' ló-heré fűből készitetett flastrom Nro. 71. kivált ha Kámphorás, eleget használ.

§. 113. Belső orvofságnak lágyító, vékonyító, és gyengén hivesítő orvofságok Nro. 3. 8. 53. és 72. jovesoltatnak. A' szájában jó melegen gyakran tartsan ezekből a' lágyító italokból a' beteg. Ilyen orvoslással gyakran szerentséfen meg-gyógyúl a' torok-tájás.

§. 114. Mikor a' beteg véres természetű, akkor gyakran egy ér-vágás mingyárt kezdetben, avagy ha nem bővverű, egy laxátiva Nro. 5. 45. 49. 56. a' torok-fájált egészen meg-gyógyítja.

§. 115. Ha nagy rész a' torokban, és mélyen beun meg-gyúlad; ha a' beteg igen nehezen, és igen nagy fájdalommal nyel; ha azonban a' forró hideg igen kemény; akkor nem igen könnyen lehet a' betegten segíteni.

§. 116. Ebben a' veszedelmes állapotban minden második órában egyszer eret kell vágni, míg vagy a' beteg jobban lesz, vagy a' pulsus gyengülni kezd. Az első ér-vágásban fok-vért kell kivenni, a' másodikban kevesebbet, de nem igen fokkal.

§. 117. A' beteg, ha lehet, fok lágyító, és hivelítő italakat Nro. 7. és 8. igyék; melegen a' szájában tartsan; gyakran gyengén a' torkában rottyagtassan; kívül az egész nyakát meleg lágyító Kataplásmával Nro. 51. avagy 52. bé-köttesse; minden harmad nap laxatívát Nro. 56. vegyen, míg vagy jobban lesz, vagy a' pulsus gyengülni kezd. Ez helyett Nro. 56. lehet a' Nro. 49. le-iratott orvoffágot szünetlen bé-adni, míg a' gyomor, és a' belek jól megűresfednek, es a' torokból a' nedveiségek le-felé huzódnak. Éttfzakára a' lágyító

gyító Kataplásmák helyett, a' Nro. 71. fel található flastromat kell a' torokra kötni.

§. 118. Ha a' beteg ezekből az orvosságokból eleget le - nem nyelhet, akkor klistérben kell gyakran bé - vetni. A' Nro. 8. készítettett főtt vizet lehet gyengén a' torokban - is bé - fetskendezni.

§. 119. Ha ezekre a' gyúladás szűnik; a' beteg könnyen kezd nyelni, akkor az eddig jovosolt hivesítő, vért vékonyító, és lágyító orvosságokkal a' beteget addig kell éltetni, mig meg - gyógyul.

§. 120. Ha az eddig jovosolt orvoslás semmit sem használ; ha a' torok gyúladás még kemény, és a' beteg nehezen nyel; ha ér - vágás által elég vér vétetődött - ki; akkor fekete szappant Nro. 73. jó melegen a' nyakra kell kötni.

§. 121. Ha ezek az orvosságok 24. óra alatt eleget nem használnak, akkor az egész nyakat hólyag - huzó flastrommal Nro. 14. sietve bé - kell kötni.

§. 122. Némellykor a' beteg nehezen nyel, egyszer'smind nehezen - is lélekez. Illyenkor igen nagy a' veszedelem. Belső orvossággal használni nem lehet; mert minden az orrán vizsgáljon: azért a' torok meg - kezd szederjesedni; a' szemek ki felé taszítódnak, és meg merednek; a' nyelv gyakran meg - dagad, és a' szájból ki - buvik.

§. 123. Ebben az állapotban fietve fok vért kell botsátani, leg - alább minden második órában, ha az erő még el - nem veszett, a' pulsus nem gyengült. Azonban a' beteget szünetlen kell klistérezni Nro. 6. és a' nyakat lágyító Kaptaplászával Nro. 51. szünetlen melegíteni. A' szájba meleg víz gőzöt eresztene igen jó; a' száraz köppely - is a' nyakra, és a' nyak körül lévő részekre téve gyakran használ.

§. 124. Ha ezekre 12. óra alatt a' beteg szemlátomást jobban nem lesz, akkor mingyárt az egész nyakat hólyaghuzó flastrommal Nro. 14. bé - kell borítani. Mihent valamit le - nyelhet a' beteg, akkor mingyárt fok lágyító Nro. 8. italakat lágy melegen igyék.

§. 125.

§. 125. Ha ezekre jobban nem lesz a' beteg, akkor többire halál a' vége; mindazonáltal a' bronchotomiát meg lehet próbálni, el-fém-is kell hagyni, ha a' beteg meg-engedi.

§. 126. Gyakran a' torok-gyulladás semmitéle orvoslásra el-nem öfzlik, hanem genyettséget tlinál. Illyenkor sem eret vágni, sem laxatívát nem kell adni; egyedül lágyító orvosságokkal Nro. 8. avagy 53. élyen a' beteg, és a' nyakát lágyító Kataplásmával izűnetlen kötöffe.

§. 127. Ha a' torok-daganat fejr, és lágy; ha genyetséggel már teli vagyon; ha a' lágyító meleg orvosságokra, és fetskendezésekre ki-nem fokad; akkor ki-kell vágni, hogy folya-n-ki a' genyetség.

§. 128. Ha szép fejr, lágy, 's nem tšipős a' genyetség, akkor a' Nro. 74. le-iratott orvossággal gargarizályan, avagy fetskendezteffen a' beteg.

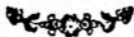

§. 129. Ha a' genyetség rosz színű, fekete, rothatt, és tífös: ha a' torkat fok helyeken ki-rágja; ha a' meg-gyúladott rézsek barnák, 's feketék; akkor a' Nro. 75. és 76. jovosolt szerekek kell orvosolni.

§. 130. Az igaz, és jó indulatú torok-gyúladások, ha kemények, és veszedelmek-is, de még-is tenévé igen ritkan válnak.

§. 131. Némellykor gonosz indulatú torok-fájások támadnak. Ilyenkor a' fájdalom nem igen szurkál, de igen nagyon ég; a' meg-gyúladott részeknek színe sötét, veres, avagy barna, és fótokat, avagy barazdatskákat tünál; a' nyelés kezdetben nem igen nehéz; a' pulsus nem fokot változik; a beteg bádgyadáról, fő - nehézségről, és csak kevés szomjúságról panaszkodik.

§. 132. Ebben az állapotban az érvágás, és a' laxativa ártalmas; a lágyító gargarismák nem jók. Minden reménység a' gyengén hivesítő, és osztató orvosságokban Nro. 77. 78. vagon.

§. 133. Ha fetét veres, avagy szederjes, és fekete fókók a' torokban láttatnak, akkor a' Nro. 79. le-iratott orvofsággal gyakran bé-keil kenni a' beteg reizeket.

§. 134. Ha sebek, fekélyek, varak, kelések, avagy nagyon ki-nőtt vadhások a' torokban vagynak, akkor a' Nro. 79. és 80. le-iratott orvofságok igen hasznosok; ha pedig ezek egő tájdatmat okoznának, akkor a' Nro. 81. 82. le-iratott orvofsággal a' tájdatmat enyhíteni kell.

§. 135. Némellykor keléfsetskék imitt-amott a' szájban láttatnak; a' közepe fejer, a' széjje veres. Az egéfséges emberben magokban is el-múlnak; a' Nro. 74. 78. 79. le-iratott orvofságokkal-is könnyen meg-gyógyítatnak.

§. 136. A' kiknek tífós vérek vagyon, azoknak az egéiz nyelvek, szájak, és torkok gyakran igen gonofz indulatú fokadékos hártývával bé-borítatik. Illyenkor a' Nro. 77. és 78. le-iratott orvofságok igen hasznosok.

§. 137. Ha ez a' hártya igen vastag, 's igen kemény; ha a' betegnek szájában igen bűdös gőz jön; ha a' szájban; és torokban imitt amott szederjes, barna, 's fekete fókák, avagy barázdák láttatnak, akkor a' Nro. 79. és 80. jövofolt orvofságokkal kell élni. Belső orvofságnak a' Nro. 36. le-iratott orvofságot szorgalmatoson kell adni. Jó a' Nro. 47. 48., és 55. fel-találandó szer-is.

§. 138. Mihent ez a' hártya le-eszik, akkor mingyárt a' bűdös száj-gőz elmúlik; a' barna, és fekete fókák eltűnnek, és mindenütt szép piros hús láttzik. Illyenkor a' felyebb jövofolt orvofságokat Nro. 79. és 80. el hagyjuk, és másokhoz Nro. 81. 82. és 83. fogunk. A' Nro. 36. avagy 47. 48. dtsért orvofságot addig el-nem kell hagyni, míg a' beteg elég erőt nem kap, és a' rothadáfnak jelei el-nem tűnnek.

§. 139. Ha meg-gyógyúl ez az állapot, azután fokúig élyen a' beteg a' Nro. 62. 83. és 84. le-iratott szerekkel.

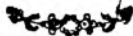
§. 140.

§. 140. Némellykor hideg, 's vizes daganat a' le-nyelést alkalmatlanná teszi. Illyenkor a' beteg szomjúságról nem panaszkodik; hideglelés-is ritkan láttatik. A' Nro. 20. jóvofolt ofzlató herbathé igen hasznos; a' Nro. 85. le-iratott vizellet hajtó orvosság-is ditséretes. Jól viselik magokat a' laxatívák-is Nro. 56. és 86. Gargarismának jó a' Nro. 20. le-iratott orvosság. Kivül a' nyakra ruha között bab lisztet, és borza virágot Kámpharával melegen szünetlen kell kötni.

§. 141. Ha ezek az orvosságok rövid időn a' beteget meg-nem könnyebbítik, akkor az egész nyakat hólyagbuzó flastrommal Nro. 14. bé-kell kötni. Ha igen nagy a' daganat, akkor a' fel-dagatt részeket skarifikálni kell.

§. 142. Némellykor a' torok-gyulladás után a' tonsillák, és a' torokban lévő glandulák fel-dagadva, 's megkeményedve maradnak. Illyenkor a' Nro. 87. 88. 89. le-irt orvosságokkal fokáig kell a' beteget éltetni.

§. 143.

§. 143. A' hypochondriacus férfiak, és a' hysterika afzszonyok gyakran olyan torok - szorúlást éreznek, mintha a' gyomorból a' torokba valami golyóbis fel-menne, és a' lélekzetet meg-akarna állítani. Illyenkor bűdös gőzöket, ugymint meg-gyújto t tollú fűtet, kástor - tinkturát Nro. 103. áfa fétidát, szarvas szarv spiritust, 's a' t. kell a' beteggel szagoltatni mind addig, mig a' golyóbis el - vész, és a' beteg könnyebben lesz.

§. 144. Sokáig élyen a' beteg a' Nro. 90. es 91. le-iratott orvofságokkal. Ezek a' szerek igen hasznosok azoknak is, a' kik nádra - gőrtset; avagy hasonló nyavalya - rontást gyakran szenvednek. Az afzszonyi; 's leányi rend között ez a' nyavalya igen közönséges.

§. 145. Némellykor a' torok' musculuffai el-gyengülnek, és paralyticusok lesznek. Illyenkor a' beteg semmit sem nyelhet-le; azért-is minden második órában tehén-hús levet; tojás-sárgával őszve - veretett édes tejet; árpa-káfa levet; 's a' t. bé-kell klistérezni mind addig, mig a' beteg jobban nem lesz.

lesz. Hasznos orvosságok a' Nro. 92. és 93. le-irt szerek. Az ér-vágás, ha bőv vérű a' beteg, akkor szükséges; ha kevés vérű, akkor ártalmas.

§. 146. Kivül a' nyakat bé-kell borítani etzetes kovászfizal Nro. 13. avagy ha ez eleget rövid údon nem használ, akkor hólyag-huzó flastrommal Nro. 14. Azonban a' nyelv, és a' torok a' Nro. 94. le-irt orvossággal szünetlen nedvelitessék.

§. 147. Ha a' beteg nyelni kezd, akkor rickábban kell klitérezni; szorgalmatosan élyen a' Nro. 18. és 20. javasolt orvosságokkal. Hasznos a' Nro. 90. le irt orvóság, is; avagy ha a' beteg igen 'gyenge, akkor a' Nro. 91. keizitetett electuarium.

XII.

AZ ÓLDAL-NYILALLÁSRÓL.

§. 148. Mikor a' melynek, kiváltképpen az oldalnak belső részét beborító hártya meg-gyűlad, akkor a' betegség oldal-nyilallásnak neveztetik.

§. 149. A' beteg alkalmatlan köhögéstről, forróságról, szomjúságról, és oldal-nyilallásról panaszolkodik.

§. 150. Kezdődik többire mindenkor borzadáással; azután a' beteg meghevül, meg-szomjúhozik, és köhögni kezd; a' melyben imitt-amott nyilálló fájdalmat érez, mely rövid üdön egy helyben meg-áll, és mint egy le-szegződik, minden köhögés, és bé-felé való lélekzés által nagyobbban nyilallik. A' fő-is fáj; a' lélekzés nehéz; a' nyelv meg-szárad, avagy meg-fejéredik; a' pullus gyors, erős, kemény, és felzült.

§. 151.

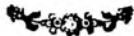

§. 151. Ebben a' betegségben gyakran a' beteg nem mér lélekzelni, mivel minden lélekzésre a' nyilallás nevededik; azért - a' vér, a' tüdőn szabadon által nem folyhat; a' lélekzés megnehezdedik; a' beteg esze nélkül kezd beszélni; gyakran a' tüdő is meggyúlad, és a' beteg más világra megyen.

§. 152. Ha a' tüdő vérrel megtelik, 's meggyúlad; következendőkép, ha a' vernek sűrű 's vastag része a' tüdőben marad, akkor a' pulsus megkitűnül, meg-lágyul, 's meggyengül; az halál is nem igen messze van.

§. 153. Orvosoltatik nyugadolommal; ér-vágással; hivesítő; vért vékonyító, és lágyító orvosságokkal Nro. 1. 2. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 53. 72. 99. kívül lágyító fomentumok Nro. 50. avagy hasonló Kataplásmák Nro. 51 52. jovofoztatnak. Lágyító, és hivesítő klifterrel Nro. 6. az hasát szűnetlen nyitva kell tartani.

§. 154.

§. 154. Azon a' karan kell eret vágni, a' mellyik oldal nyilallik. Minden harmadik, avagy leg-tovább minden negyedik órában egyszer az ér - vágás szükséges, míg a' pulsus nem lagyúl, és a' nyilailás nem szűnik, avagy a' természet nem erőtlenedik.

§. 155. Ha a' gyomorban, és a' belekben valami ki-hajtandó matéria agyon (melynek jeleit a' kemény forró hidegben hiven le-irtuk,) akkor mindigart az ér-vágás után laxálni kell Nro. 5. 56. avagy 49. A' laxálás után hivesíts.

§. 156. Valamint a' kemény forró hidegben, úgy az oldal - nyilallásban is mindentéle üresülések, 's folyások hasznosok lehetnek, árthatnak-is; azért-is úgy kell velek bánni, a' mint ottan tanítottuk. Leg-gyakrabban pökés által könnyebbedik az ilyen betegség.

§. 157. Ha a' beteg nagyon köhög, és semmit ki-nem pök, akkor lágyító orvosságokat Nro. 8. 53. lágy melegen bőven igyek.

§. 158.

§. 158. Ha ezekre sűrű nyálafság kezd ki-pöködni, akkor a' Nro. 33. 34. és 53. le-iratott orvofságok jövofoltatnak.

§. 159. Némellykor ezek-is eleget nem használnak ; a' betegnek melye nagyon herreg. Illyenkor spongiát meleg vízbe, és etzetbe mártunk, 's azután a' beteg orra alá teizünk ; azonban a' láb-ikrára hólyag - huzó flastro-mot Nro. 14. kötünk.

§. 160. Gyakran gyenge hasmenés támad, és fok taknyos, epés, sárga, 's bűdös emésztet menyen-ki ; a' vizellet-is genyetség forma matériát szálitt az üveg tenekére. Illyenkor nem szokott a' beteg fok flegmát ki-pökni.

§. 161. Ha az ér-vágások, és az eddig jövofolt orvoslás után-is a' beteg nagyon, 's szárazon hurüt ; ha a' melye nagyon fáj ; ha semmit sem alhatik akkor a' Nro. 30. le-iratott orvofságot meg-kell próbálni.

§. 162. Minekutánna az első három, avagy négy napokon annak rendi szerént eret vágunk; hivelítő, vékonyító, ofzlató, és lágyító orvosságokat illendőképben bé-adtunk, kívül - is megpróbáltunk; ha a' forróság szünik, és a' fájdalom nem gyengül, akkor a' fájós helyre nagy vesicatoriumot Nro. 14. körtünk.

§. 163. Némellykor az oldal nyílallás olyan kemény, hogy a' gyúladás sem ér-vágással; sem belső, sem külső orvossággal el-nem ofzlik; a' betegség materiája meg-nem emészthető, következendőképben a' testből ki sem hajtathatik: azért-is belső klevenytől kell félni.

§. 164. Ha az eddig jövofolt orvoslás semmit sem használ; ha az ofzlásnak ideje el - múlik; ha azonban a' fájdalom újra nevededik, és egyszer'smind az hideglelés estve felé borzadással újra meg-súlyosodik; ha a' beteg nappal gyakran borzadoz, és újra meg-szomjúhozik; ha az ő ajaka, és ortzája gyakran változik, hól piros, hól halavány; ha a' nyelv száraz; a' szomjú-
ság

ság nagy; az hurút gyakor, és alkalmatlan; az álom nyughatatlan, és tapasztalhatóképpen a' beteget bádgyasztja; akkor a' nyilalló oldal kel, rövid údon a' fok genyetség nagy tályogat - is tünál.

§. 165. Illyenkor az ér-vágás, és az ürefítés ártalmas; leg-jobbak, mind belől, 's mind kívül a' lágyító orvofságok Nro. 8. 53. és 51. 52. Ezekkel addig kell orvofolni, mig a' genyetség, vagy pökés, vagy vizellet, vagy emésztet által ki - tisztúl. Ebben az állapotban, ha a' gyakor köhögés miatt a' beteg nem alhatnek, akkor minden este a' Nro. 95. le - iratott tífendefítő orvofságot egyszerre bé - kell adni.

§. 166. Ha a' beteg fok genyetségnek ki-pökése után egyébképpen jobban lesz, de a' száraz hurútat el - nem vesztetheti, avagy nemellykor igen vekony vizes, és tüpös nedvetséget pök, akkor a' melynek fekélyeiből könnyen tündő-rothadás lesz, ha az orvos a' beteggel okoson nem bánik, és a' beteg is magára nem vigyáz. Illyenkor első-

ben a' Nro. 30. le - iratott orvofságot kell meg - próbálni, és ha erre a' száraz hurút ki - marad, akkor egyebet tfelekedni nem kell; de ha ki nem marad, akkor a' Nro 96. 97. és 98. fel - találandó szerek igen jól viselik magokat.

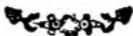
§. 166. Ha a' keiefnek, és a' meg - lett kelevénynek, 's talyognak jelei előre mentek. §. 164. és még - is a' genyetség, sem pökés, sem hasmenés, sem vizellet által a' testből ki - nem menyen; akkor a' forró hideg estve felé sulyosodik; a' beteg éttszaka fokot izzad, és az egészséges oldalára nagy gyötrődés, és kemény száraz köhögés nélkül lenem feketik. Illyenkor a' genyetség hártában vagyon foglalva, és szűnet - len szaporodik.

§. 167. Ebben a' szomorú állapotban egyéb orvofság nintsen, hanem tfak a' fel - vágás, és a' genyetségnek az által léendő ki - borsáttála.

§. 168. Ha a' genyetség a' testből ki-nem jöhet, akkor meg-vész, meg-típófedik, 's meg-rothad; a' körül lévő részeket meg-rágja, utólyára ki-is rágja; a' vérbe bé-menyen; minden nedveléseket meg-veszt, és a' test táplálására alkalmatlanná teszi; az ereket gyors mozgásra izgattya, és ekképen az egész testet meg-gyengíti, el-száraztja, és hecticat, az az: farvasztó hideglelést okoz.

§. 169. Némellykor a' genyetség ki felé fiet, és magának útát tűnál. Ilyenkor kívül a' bőr fel-dagad: azért is lágyító, és érlelő kötésekkel, Kataplasmákkal Nro. 37. 51. 52. fietve érlelni, és lágyítani kell; mihent meg-érik, meg-lágyúl, meg-fejéredik, avagy lüktet, és genyetséggel meg-telik, akkor mingyárt ki-kell vágni, és azután fekélyt tisztító orvossággal Nro. 74. 75. 76. 77. 78. 80. bé-kell fetskendezni, és szorgalmatosan tisztítani. Belső orvosságnak a' Nro. 97. és 98. le-irt seb gyógyító szerek javasoltatnak.

§. 170. Gyakran a' genyetség bé-
 űntődik a' melynek űregibe. Illyenkor
 a' beteg jobban lenni láttzik, mert nem
 győtrődik úgy, a' mint előbb győtrő-
 dett; az hurút-is szűnik; a' forró hi-
 deg-is gyengűl, de rövid űdön űjra
 roizizűl lez; gyakran hurút; nagyon
 győtrődik, és a' győtrődés miatt ágyba
 nem feketik, 's tenn űlve aluzik; na-
 gyon hevűl, és szomjúhozik; minden-
 fele ételre, és italtra győtrődni kezd,
 és az ortzáján, 's homlakán izzad;
 eltve meg-fázik, 's meg-borxad, az-
 után igen nagyon meg-hevűl, kivált-
 képpen a' tenyerén, és a' lába talpán,
 meg-is szarad ezekben a' részekben; fél-
 éttizaka' táján a' forróság szűnik, a' be-
 teg nagyon el-gyengűl, és igen bőven
 izzad.

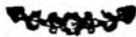
§. 171. Ebben a' keserves állapot-
 ban a' melyet meg-kell furni a' Chirur-
 gia szerent, hogy a' genyetség folyan-
 ki; mert külömben (gyakran így-is,) a'
 betegnek el-kerűlhetetlenűl meg-kell
 halni.

§. 172. Némellykor a' jelek §. 164. azt mutatták, hogy az oldal-gyúladás kél, és genyetséget tfinál, de azonban a' beteg különös gyötrődésről, és mely szorulásról panaszolkodik; nyers vizel-letet bortsált; úgy hurút, mintha catarr-huffa volna; a' nyakán, és a' fején so-kat izzad; rövid üdö múlva az egész testen kőlős himlő üt-ki.

§. 173. Illyenkor a' beteg, ha meg-könnyebbedik, az eddig jovosolt or-voslást meg-nem kell változtatni; ha pedig a' természet erőtlen volna, ak-kor úgy kell vele bánni, a' mint a' ke-mény forró hidegben V. tanittatott.

§. 174. Halált jelent, ha a' beteg nem könnyebbedik; sokat izzad, és na-gyon meg-erőtlenedik; ha a' nagy nyil-allás hirtelen el-múlik; mert illyenkor a' fene, gáangréna már jelen vagyon, mindazonáltal a' beteggel úgy kell bán-ni, a' mint a' fenés torok-fajásban XI. jovosoltatott.

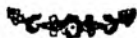
XIII.

A' TŰDŐ-GYŰLADÁSROL

§. 175. Midőn a' tŰdő, avagy a' tŰdőt bé - borító hártya meg - gyúlad, akkor a' betegség TŰdő - gyúladásnak neveztetik.

§. 176. A' tŰdő - gyúladás ritkán vagon egyedül; többire óldal - gyúladással együtt jár. Gyakran nátha, és köizvény hideghez - is adgya magát.

§. 177. A' beteg elsőben fokáig borzad, azután nagyon meg - hevül, meg - szomjúhozik, szünetlen mint a' náthás ember, nagyon gyötrődik, és nehezen léleázal; a' melye szorúl; a' feje meg - nehezedik; az elméje meg - tompúl; némellykor esze nélkül beszél; az ábrázat többire piros; a' lehellés igen meleg (a' kézre szoktunk lehetetni) a' nyelv száraz; a' vizellet lang színű.

§. 178. A' pulsus kezdetben gyors, erős, kemény, és feszült; egynehány, nap múlva meg-kitfinül, meg-lágyul, és meg-gyengül.

§. 179. A' kemény forró hidegben nintsen úgy meg-terhelve a' tüdő, és azért a' mely nem szorúl úgy meg, nem is olyan nehéz; a' beteg sem gyötrődik úgy, mint a' tüdő gyúladásban.

§. 180. Ebben a' gyúladásban a' beteg úgy köhög, mint a' náthás ember; a' kemény forró hidegben csak köhensfel, nem hurút úgy, mint a' náthában.

§. 181. Az oldal-gyúladásban nagy nyilallásról panaszkodik a' beteg; a' a' tüdő gyúladásban vagy semmi, vagy csak tompa fájdalomról beszéli.

§. 182. A' nátha, és köszvény hidegben nem gyötrődik úgy, nem is lélekzel olly nehezen; a' lehellés sem meleg; az ábrázat sem olly piros, mint a' tüdő-gyúladásban.

§. 183. Orvosoltatik ér - vágással; vékonyító, hivesítő, lágyító, és oszlató orvosságokkal Nro. 1. 2. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 53. 72. 99. valamint az oldal -nyilallás, és a' kemény forró hideg. Ez az orvoslás hasznos a' nátha, és köszvény hidegben - is; azért - is mihent a' §. 177. le - irt jelek magokat meg - jelenítik, akkor mingyárt az orvosláshoz kell fogni.

§. 184. Akár minémű gyenge lenni láttasék ez a' nyavalya, még - is mingyárt kezdetben minden várakozás, és gondolkodás nélkül eret kell vágni!; mert tapasztalt dolog, hogy a' tüdőgyulladás gyakran igen gyenge történetekkel kezdődik, és még - is a' beteget rövid időn más világra küldi, melyet más hasonló állapotban nem tselekedik, ha mingyárt kezdetben ér - vágás által elég vér ki - vétetődik.

§. 185. Ha sebes futás, tántzolás, lovaglás, és elme fel - háborodás után a' test hirtelen meg - hűl, avagy ha az ember nagyon meg - hevül, és hirtelen hideg italt iszik; gyakran azután szünetlen köhög; mint ha náthás volna,
de ,

de egyébről semmiről sempanaszolkodik; a' pulius természet szerént való; az erő jó; a' torróság, és a' szomjúság csak olyan, mint annak előtte; egy szóval az hurútan kívül semmi természet rendén kívül való változás nintien.

§. 186. Ez az állapot igen veszedelmes: lassan lassan meg - súlyosodik; a' lélekzés meg - nehezedik; az álom, és az appetitus el - vész; a' beteg estve felé meg - borzad, azután meg - hevül, reggel felé meg - izzad, és foklzor más világra indul, visszsa könnyen nem - is térhet az hecticából, és a' tudó - rothadásból.

§. 187. A' kik kohó füstet, és választó viz gőzet naponként a' melyekbe viznek, azok illyen köhögést, és halált gyakran látnak, de még - is magokra nem vigyáznak; készebbek magokat halálos vezedelembé vetni, mintsem az okos orvosnak tanátsát megbetsólni, 's meg - fogodni; tudatlan majmaktól kérnek ugyan némellykor tanátsot, de haszontalan, mert a' vak vakot jó útra nem vezethet.

§. 188. Ha valaki a' §. 184. és 188. le - irt környűl állásokban kőhőgni kezd, akkor fietve lágyító italakhoz Nro. 8. 53. fogjon, és ha ezekre rövid űdön az hurút nem szűnik, akkor minden tovább való várokozás nélkül eret kell vágni, és a' Numero 8. le - irt vért vékonyító, gyúladást oszlató, forróságot hivesítő, és a' feszűlt részeket meglágyító orvosság mellé kell venni a' Nro. 33. fel - találandó mixturát. Illyen orvoslással gyakran nagy veszedelemtől menekedik - meg az ember.

§. 189. A' tüdő - gyúladás ér - vágással; hivesítő, oszlató, kiváltképpen lágyító orvosságokkal Nro. 7. 33. 34. és 53. ha gyengének lenni láttatik - is, még - is orvosoltatik. Ha a' pulsus igen gyenge, és a' beteg igen erőtlen, akkor az érvágás ki - marad. Minden hevítő, hánytató, és keményen laxáló szerek ártalmasok.

§. 190. Ha a' gyomor meg - vagyon terhelve, akkor nem hánytatót, hanem hivesítő, és igen gyengén laxáló orvosságot Nro. 49. szoktunk bé - adni;
mert

mert az hánytató ebben a nyavalyában mindenkor veszedelmes.

§. 191. Ha a' beteg minden nap az emésztettől nem tisztul, akkor lágyító kliftérek Nro. 6. és 46. jövofoltatnak.

§. 192. A' tüdő-gyulladás pökés nélkül igen ritkán olzlik-el; némellykor mingyárt kezdetben a' beteg sok flegmát pök, és szemlátomást jobban lesz; gyakran véres barázdák is a' ki-pökött flegmában látatnak, valamint az oldal nyilallásban, de ettől meg-nem kell ijedni; mert ez jó jel.

§. 193. Ha a' beteg könnyen hánnya a' flegmát; akkor csak olzlató, és lágyító orvofságokkal Nro. 7. és 99. kell őtet éltetni mind addig, míg a' betegség egészen ki-marad.

§. 194. Ha a' flegma nehezen megyen; ha igen sűrű; akkor a' Nro. 33. és 34. le-irt orvofságokat bé-adgyuk úgy, hogy a' beteg egy órában mixturát, másban pedig port vegyen, és igyék minden órában, vagy a' Nro. 53. le-irt herbathéből, vagy a' Nro. 99. jövofolt orvofságból lágy melegen.

§. 195.

§. 195. Ha az eddig jovosolt orvoslásra, a' beteg nem könnyebbedik; a' lélekzés nehéz: a' flegma igen sűrű; az elme meg - bomlik; az inak rángatódni kezdnek; akkor a' láb - ikrára hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kötünk.

§. 196. Ha meleg vízbe mártott spongiát a' beteg orra alatt tartunk, akkor a' tüdő - gyúladás is könnyebben eloszlik, a' flegma - is hamarabb megindul, kiváltképpen ha a' meleg víznek fele etzet.

§. 197. A' tüdő - gyúladás gyakran rendesen jár; a' beteg fok meg - ért flegmát pök - ki; a' forróság szünik, és az erő meg - jön; a' beteg izerentsé - sen meg - gyógyul: némellykor pedig a' pökés hirtelen meg - áll; a' flegma beu reked; a' beteg nehezen lélekzel, fokot győtrődik, meg - álmosodik, etze nélkül beszéll, 's a' t.

§. 198. Illyenkor ha a' forróság újra nevededik; a' pulsus keményedik, és feszül; a' lélekzés nehezedik; akkor min - gyárt eret vágunk, mint kezdetben, es azután fok lágyító, vekonyító, és oázla -
tó

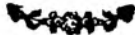

tó orvofságokat No. 33. 34. és 99. a' beteggel itatunk; meleg etzetbe spongiát mártunk, és a' beteg orra alá teszünk; a' lábakra, és a' karakra hólyag-huzó flastromat No. 14. kötünk. Ha ezekre a' beteg jobban lesz, akkor meg gyógyúl; ha semmit sem jobbúl, akkor, ha párisból hozat-is Doctort, még-is meg hal.

§. 199. Mikor nátha-és köszvény hideggel együtt vagon, akkor izzadáffal, és kölös himlővel; mászszor orvér, hasmenés, és vizellet által-is szokott jóra válni.

§. 200. Gyakran a' tüdő-gyúladást femmiféle orvosláffal el-nem lehet osztlatni; némellykor a' beteg-is magát annak idejében illendőképpen nem orvosoltattya: azért-is a' tüdőben támadnak fenék, tályogok, fekélyek, rothadálok, csomótskák, és meg-keményedések.

XIV.

A' TŰDŐ-FENÉRŐL.

§. 201. Ha a' gyúladás igen kemény ; ha illendőképben nem orvosoltatott ; ha hevítő szerekkel jobban fel-gyujtatott ; ha azután a' pulsus igen gyengye , igen gyors, kistfin 's egyenetlen, és ha így vér mint valami vékony tzerina szál ; ha az ábrázat meg halaványodik , és bé esik, avagy meg szederjesedik ; ha a' beteg mindent hire, és akarattya nélkül az ágyba ereszt ; ha a' lélekzés hideg ; ha a' lábak, és a' kezek hidegek ; ha barna, avagy fekete, és bűdös matéria pőkődik-ki ; ha a' melyen , avagy az egész testen veres avagy szederjes fótok láttatnak ; akkor a' tűdő-gyúladás fenévé vált, és a' beteg bizonyoson meg-hal, akár mitsoda orvossággal élyen.

XV.

A' TŰDŐ-TÁLYOGRÓL.

§. 202. Ha a' tŰdő-gyúladás el nem
oszlik; ha pökés által jóra nem változik;
ha a' forróság szünetlen jelen vagyon;
ha a' beteg estve felé meg borzad, és az-
után újra meg hevül; ha azonban a' pul-
sus valamennyire gyenge, és lágy; ha a'
mely szorúlva, és mintegy nyomva va-
gyon; ha a' beteg minden ok nélkül
gyakran borzadoz; ha fokot szomjúho-
zik; ha az ortza, és az ajak piros, és szá-
raz; akkor a' tŰdő meg kél. Ez a' ke-
levény Tályognak mondatik.

§. 203. Ha a' tŰdőnek nagy része
gyúladott-meg, akkor a' tályog-is nagy
lesz; ellenben pedig ha a' meg-gyúla-
dott hely nem igen nagy, akkor a' ta-
lyog-is nagy nem lehet. Mentől na-
gyobb a' tŰdő-tályog, annál veszedel-
mesebb az állapot.

§. 204. Némellykor fok különös
részek a' tŰdőben gyúladnak-meg; mel-
lyek ha meg-kelekednek, akkor fok apró
kelevények támadnak. Ezek a' tályo-

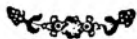

gótskák, ha meg-érnek, azután a' betegnek semmi alkalmatofságot nem okoznak.

§. 205. Az ilyen apró tályagokat fokáig lehet a' tûdőben hordozni; hordozzák - is azok, a' kik az kőhögéssel, és az kőhögés után következõ gyenge tûdő-gyúladással, vagy nem gondoltak, vagy roszszúl bántak; a' kik a' bányákban, istompoknál, kohóknál, a' próba, és a' választó házban naponként forognak.

§. 206. A' kik tûdő-tályogat hordoznak, azok minden nagy mozgás, éneklés, és nagy beszéd után nehezen lélekeznek; gyakran kőhéntselnek - is, a' pofájok - is némellykor piros. Ha ezek előtt a' beteg fokáig hurútott; ha gyakran borzadozott; ha némellykor izomjúhozott - is, és hevült; akkor bizonyos a' tûdő tályognak jelen létele.

§. 207. Már tudgyuk mind a' nagy 's mind az apró tûdő tályognak bizonyos jeleit: azért - is mihent jelen lenni itélyük, akkor mingyárt azonkell igyekezni,

kezni, hogy ki-fokodgyon, és a' genyetség a' tüdőből ki tisztúlyon.

§. 208. Ha a' tüdő-tályog ki-fokad, és a' genyetséget a' melynek ürefsegibe bé-önti, akkor a' jelek olyanak, mint §. 170., az orvoslás pedig §. 171. fel-találtatik.

§. 209. Ha a' tüdőnek ürefségibe bé-fokod, és egyszerre igen sok genyetséget önt-bé, akkor könnyen meg-fulhat, 's meg-halhat a' beteg; ha pedig a' tályog nem igen nagy, következendőképpen egyszerre kevés genyetség öntődik a' tüdőbe, akkor gyakran szerentfellen meg-gyógyúl az - is, a' kit minden ember halálra sententziázat.

§. 210. Némellykor igen sűrű, sűrűkeres, és mint egy meg-kenényedett a' genyetség, szintén úgy, a' mint az orlyikokban gyakran meg-sűrűedik, és meg-szarad a' takony. Illyenkor a' beteg a' genyetséget fel-póki ugyan a' torkába, de onnét tovább nem viheti, ha kézzel valaki ki-nem huzza.

§. 211. Minden tüdő-tályog lágyító, és a' pökést gyengén segítő orvosságot Nro. 8. avagy Nro. 33. 34. és 53. avagy Nro. 99. kíván. Minden órában egy findfiával melegen kell bé-adni. Spongiát meleg etzetbe kell mártani, és gyakran a' beteg orra alá tenni, hogy köhögjön; a' ptrüszfizegés - is, és a' nagy beszéd ilyenkor hasznos.

§. 212. Erre az orvoslásra gyakran meg-fokad a' tüdő-tályog; a' beteg fok genyetséget naponként ki-pök; a' lélekzés meg-könnyebbedik; a' forróság szünik; a' pulsus természet szerént való állapottyára visszafizta - tér, és a' beteg meg-gyógyúl. A' ki fokott, és a' genyetségtől tisztuló tályog már Fekelynek neveztetik.

§. 213. Némellykor a' tályog meg-nem fokad fokáig; az alatt a' genyetség még ttipősedik, meg-vész, és a' tályognak hártáját rágja, izgattya, és új gyúladást okoz. Illyenkor a' beteg melyszorulásról; gyakor köhögésről, forróságról, szomjúságról, és gyakor borzadásról panaszkodik. Azután a' tályog meg-

meg-fokod; a' beteg fok genyetséget ki-
pők, és laffan laffan egészen meg-gyógyul.

§. 214. Ha több tályogok egyszerre
gyúladnak - meg, akkor az állapot su-
lyosabb; némellykor egyik a' másik
után gyúlad, 's fokod: mindenkor a'
beteg jobban lesz, ha a' gyengetségtől
meg-tisztúlhat,

§. 215. Ebben az állapotban ha a'
forróság, és a' szomjúság nagy; ha a'
pulsus gyors, és kemény; akkor eret
kell vágni, szintén úgy, a' mint a' tüdő-
gyúladásnak elein jovosoltatik, és az-
után gyengén hivesítő, és lágyító orvof-
ságokat Nro. 8. avagy 99. kell a' beteggel
itatni. Ha a' forró hideg nem kemény,
akkor az ér-vágás ki-maradgyon.

XVI.

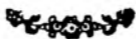
A' TŰDÖ-FEKÉLYRÖL.

§. 216. Midőn a' tüdő-tályog megfokod, és a' beteg genyetséget pök, akkor a' betegség Tüdő-Fekélynek nevezetik.

§. 217. Ha a' beteg elcin fok genyetséget, és azután naponkent kevesebbet pök ki; ha azonban a' melye, és a' lélekezése könnyebbedik; a' pulfus maga természet izerent való állapottyára egészen vizsgál-tér; akkor gyengén erőtő, és seb gyógyító orvofságok No. 97. és 98. avagy 96. és 97. kívántatnak. Igen haiznos előbb a' No. 99. és 97 le-irt orvofságokat együtt adni, és azután lassan lassan lehet a' Nro. 99. jovo-folt lágyító főtt vizet ki hagyni, csak hirtelen ne történnyék a' változás.

§. 218. Ha a' nagy hurút miatt a' beteg étkezaka nem alhatnék, akkor estve tsendeső orvofságot Nro. 17. 24-30. avagy Nro. 95. adunk. Ezzel az orvoslással igen fokban gyógyúlnak-meg.

XVII.

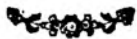

XVII.

A' TŰDŐ-ROTHADÁSRÓL.

§. 219. Ha a' tŰdő - tályogban lévő genyetség fokáig a' tŰdőben marad, meg-tŰpődedik, meg-romlik, meg-vész; a' körül lévő részeket meg-rágja, 's ki-rágja; a' vérbe bé - vitetődik; a' vért meg-rontja, meg - veszti, meg - tŰpösíti, meg - rothasztja; a' testnek táplálását meg - akadályoztattja; a' beteget meg - gyengíti, el-sarvasztja, és más világra küldi; akkor az állapot TŰdő-rothadásnak hivattatik.

§. 220. Minek utánna az ilyen tályog meg-fokod, a' beteg fok bűdös, rothatt, tŰpös genyetséget, es nedveséget pők; gyakran vért-is vét; nem-is tŰda, mert a' tŰdő eretskéji ki-rágódnak, a' nagy hurút miatt-is gyakran megszakadnak. Ez az állapot igen veszedelemes, többire mindenkor halállal végződik.

§. 221. Eleint lágyító, ofzlató, a' pökeft segitő , rothadáfnak ellent álló orvofoággal Nro. 99. leg . jobban orvofooltatik: az ér - vágás - is akkor fűűkséges, a' mikor a' §. 215. le irt állapot magát elé - adgya. Minekutánna a' genyetségnek nagyobb része már ki tífztült akkor egyedül a' Nro. 96. és 100. le irt orvofoággokban vagyon minden reménység. Lehet - meg próbálni a' Nro. 97. és 98. fel - találandó fzereket - is.

XVIII.

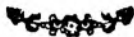
A' TŰDÖNEK 'TSOMÓTSKAIRÓL, ÉS KEMÉNY DAGANATIRÓL.

§. 222. Némellykor a' tűdő - gyűűl - dás fém el - nem ofzlik, fém pökes által ki - nem hányattatik, fém genyetséget nem tűűnál, fém fenévé nem válik, ha - nem fok tűűmótskákat, avagy más táj - dalom nélkül, való daganatot támafzt.

§. 223. Ha ezek a' kemény daga-
tok nagyok, akkor a' beteg az ő melyi-
ben nehézséget érez, nehezen lélelkel,
minden mozgásra meg- gyengül, majd
meg fullad, többire ták a' háján, avagy
tök az óoldalán tekfzik, gyakran le-tem
fekhetik, hanem tenn ülve alufzik; a'
pulfus kitfin, és egyenetlen. Némellykor
fok apró tömök vagynak a' tődőben,
mellyek szűnetlen szárazon kőhögterik
a' beteget.

§. 224. Ebben a' nyavalyában fok
lágycító italak Nro. 99., és ofzlató sze-
rek Nro. 88. 89. es 101. jovofoltatnak.

XIX.

A' VÉR-PÖKÉSRŐL.

§. 225. A' melly ember gyakran köhög, és azonban sok habos, és szép piros vért ki-pök, az Vér-pökéit szenved.

§. 226. A' vér-pökéit jól meg kell különböztetni a' vér-hányástól: mert a' vér-pökésben a' tüdőből jön a' vér; a' vér-hányásban pedig mindenkor a' gyomorból vetődik-fel.

§. 227. A' ki vért hány, az nem köhög; piros, és habos vért sem vés ki; a' ki pedig vért pök, az mindenkor köhög, és mintegy ki-köhögi a' szép piros, és az aërtől meg-habosított vért.

§. 238. Ha valaki nagyon győtrődik; a' melyiben szorúl, és valami fájdalmat érez; nehezen lélekel; az oldal csontok alatt feszül; gyakran hurút, és a' mely csont alatt mint egy tüklandoztatik; akkor vért akar pökni.

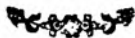
§. 229.

§. 229. Minden vér - pökésben a' beteg nyugodjék, ne beszélyen, ne katzagjan, ne haragoskodgyék; a' lábait meleg vízbe tegye; a' karjait, és a' izomjait köttele-meg; a' lábán vágaf-lan eret, és fok vért véteifen; igyék gyengén hivesitő, tífendutő orvofságot Nro. 24. 30. gyengén őlzve huzó főt-t vizet Nro. 43. igen meleg, és savanyú, ételt ne egyék; savanyú, és hevitő italt ne igyék; az hatat lágyító klísterrel Nro. 6. 46. nyitva tartsa.

§. 230. Ha ezekre a' vér-pökés eleget nem szűnik; akkor őlzve huzó orvofságokat Nro. 26. 28. 32. bőven kell adni. Lehet meg - próbálni a' Nro. 25. és 29. le-irt szereket-is. Igen jó egy órában az őszve - huzó orvofságok-ból, Nro. 26. 28. 32. másban a' tífende-fitő szerekből Nro. 24. kiváltképpen Nro. 30. a' betegnek bé - adni. Éttíza-kára, ha a' beteg igen fokot hurút, a' Nro. 95. le-irt orvofságot kell bé - adni.

§. 231. Ha a' vér-pökés meg - szű-nik, akkor az erőffen őszve - huzó or-vofságokat el-kell hagyni, és tsak a' Nro. 43. élyen a' beteg mig egészen meg-gyógyúl.

gyógyúl. Rend szerént való itálnak a' tiszta hideg víz leg-jobb hőrpögetve: a' mi a' melyet, és a' tüdőt nagyon megerölteti, az ártalmas; nem jók, az igen meleg, és savanyú ételek - is.

§. 232. A' vér pökés után véres flegmát izoktak pökni a' betegek, melynek ki-tisztítására ha elég erőflek nem vólnának, akkor gyengén pöktető orvossággal Nro. 102. élyenek mind addig, mig egészen meg-gyógyúlnak, de azonban a' Nro. 43. jovosolt főtt víz, és a' Nro. 30. le-irt mixtura ki-ne maradgyanak. Ettszakára illyenkor-is tsendesítő orvosság Nro. 95. kívántatik.

§. 233. Minekutánna a' vér - pökés-is, a' véres flegma ki-vetés - is megszűnik, ha a' beteg elég erős, és éppen femmi alkalmatlanságról nem panáizolkodik, akkor több orvosságot ne vegyen, hanem ha valami vér-folyások meg-rekedtek, azokat meg indittsa, ha pedig sem hæmorrhó-is, sem hószám, sem ór - vér folyás, sem meg-szokott ér-vágás a' vér pökést nem okozta, akkor vagy minden hónapban, vagy minden ángáriában,

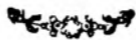
riában, vagy leg-tovább minden fél esztendőben egyszer eret vágunk: mentől gyakrabban az ér-vágás, annál kevesebb vert kell egyszerre ki-venni.

§. 234. Ha gyengén maradna fokáig a' beteg, akkor erősítő orvosságokkal Nro. 36. 48. 55. élyen mind addig, míg jobban nem lesz.

§. 235. Akárminémű kemény, és veszedelmes legyen a' vér-pökés, de még-is ha a' beteg minden ereit el-vesztette, és a' pulus olyan gyenge, hogy egyik ütést a' máliktól meg-ne lehessen különböztetni, akkor eret nem kell vágni, hanem csak a' tsendelő, és őszve-huzó orvosságokkal élyen a' beteg.

§. 236. Minekutánna a' vér-pökés meg-szünik, ha a' beteg még-is szünetlen köhög, és a' melyiben valami égést, és fájdalmat érez; ha a' pulus gyors, és estve felé mindenkor gyorsabb lesz; akkor a' tüdőben sebek vannak, mellyek igen könnyen fekélyé válnak.

§. 237.

§. 237. Illyenkor szoktak a' betegek taknyos, és egy kevéffé sű ű matériát pökni : némellykor vér - is láttzik közte. Egynehány nap múlva valóságos genyetség pökedik - ki: ez az. jelenti, hogy már a' tüdőben fekélyek vagynak.

§. 238. Ha a' fekély nem nagy, és a' beteg küiőmben jó egészségű, akkor a' XVI. Rész szerént lehet egészségre menni, de ha a' fekély igen nagy; a' tüdő természet szerént gyenge; a' nedveffégek tūpősek; akkor a' körül lévő részek meg - rágodnak, ki - rágodnak, és orvosolhatatlan sarvadást okoznak. Illyenkor a' XVII. Rész szerént kell orvosolni.

§. 239. Ha a' vér - pökés után a' beteg szárazan köhögne, és a' forróság nem igen nagy volna, akkor tsendesítő, és nedvesítő orvosságok Nro. 24. 30. és 53. jovofoztatnak; ha a' forróság, és a' izomjúság nagy; a' pulsus gyors, kemény, és feszült; akkor er-vágással, és hivesítő, 's lágyító orvossággal Nro. 7. és

7. és 8. kell orvosolni. Ha ezekre a' forróság szűnik, és a' beteg genyetséget bőven hány, akkor a' Nro. 96. 98. 100. le - irt orvosságok fokot használnak; estve a' Nro. 95. jovosolt orvosságot kell bé - adni.

§. 240. Az izzadás ellen Nro. 35. és 36. az hasmenés ellen Nro. 28. és 29. a' láb dagadás ellen Nro. 85. és 45. gyenge dörgőléffel jovosoltatnak. Ha a' bűdös, rotthatt, tífós nedvesség torok - fájást okoz, akkor a' Nro. 77. és 81. le - irt orvosságok ditsértetnek.

XX.

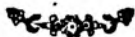
A' FULLADOZÁSROL.

§. 241. Mikor az ember nehezen lélekzél; nagyon győtrődik; minden szempillantásban a' meg fú!ástól fél; kinyitott szájjal lehell; az orrát, melyit, vállait, és karjait mozgattya, úgy hogy minden lehellésben sípolás, zergés, avagy herregés hallásék, akkor a' betegség Fulladozásnak, neveztetik.

§. 242. Ha a' Fulladozás igen kemény, akkor az ábrázat fel-dagad; az ajakok meg-szederjesednek; a' szemek ki felé nyomódnak, és meg-veresfednek; enyves izzadás üt-ki az egész testen; a' kezek, és a' lábok meg-hűlnek, a' beteg igen nagyon győtrődik; és majd minden szempillantásban meg-fullad.

§. 243. A' pulsus gyakran gyors, egyenetlen, és gyenge; némellykor pedig nagy, és feszült, másizor egyenetlen, és félben hagyó.

§. 244.

§. 244. A' fulladozó ember nem mindenkor köhög, mindazonáltal némellykor igen nagyon hurút, és vagy semmit sem, vagy igen sűrű, és mint egy apró golyóbitű lett flegmát pők.

§. 245. Vagynak betegek, a' kik nappal könnyen lélekzenek, de ha le-feküsznek, és el-alusznak, ijesztő álmokat látnak, hirtelen fel-ébrednek; az ágyból ki-ugranak; az ablakhoz futnak, hogy fris levegő eget bé-lehelhessenek; azt azért tselekedik, mert félnek a' megfulladástól.

§. 246. Némellyek csak bizonyos időben; mások ellenben szünetlen fulladoznak.

§. 247. Valami a' lehellő géjét nagyon őszve huzza, meg-nyomja, és meg dugja, az a' levegő eget sem a' tüdőbe bé, sem a' tüdőből ki szabadon nem ereszt; azért - is az ember vigan nem lélekzelhet, következendőképpen el-kerülhetetlenül fulladoz.

§. 248. A' melly emberben az érzékeusegnek erei, nervusok, igen gyengék, igen könnyen mindenféle mozgásokra fel-gerjednek, igen irritábilisek; következendőképpen a' kik górtsüket, spasmusokat gyakran szenvednek, azokat fulladoznak. Az ilyenekben gyakran a' torok úgy meg-szorúl, hogy az aër mint egy golyóbillá válik, és a' beteget lélekezeli nem hadgya, majd megfullasztja.

§. 249. Illyenkor a' Nro. 103. leirt orvofságot izünetlen a' beteg orra alatt kell tartani; jó egy kalán vízben 6. 10. avagy több tfepeket-is a' beteg szájába tölteni; én kavés kalánnal szoktam merni, sohólt még roszszúl nem-is szolgált. Ha erre a' fulladozás nem szünne, akkor a' Nro. 104. fel-találándó mixtura magát igen jól viseli. A' Nro. 92. és 93. le-iratott klistérek-is igen jók.

§. 250. Minekutánna a' fulladozó paroxysmus el-múlik, azon kell igyekezni, hogy többszer visszra ne jőjjen; erre a' tzélra jó orvofságok jovosoltatnak Nro. 90. és 91. fokáig kell velek élni.

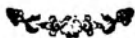

ni. Ez az állapot gyakran tapasztaltatik az hypochondriacus férfiakban, és az hysterica aszizony - állatokban.

§. 251. Vagynak emberek, a' kik ha szárazan, és a' szóbában űlnek, könnyen lélekzelnek, semmiről nem panaszkodnak; de mihent nedves, és kődős űdöbe ki-mennek, akkor mingyárt nagyon gyötrődnek, nehezen lélekzelnek, és igen nagyon fulladoznak: ez a' tudónek gyengeségitől függ.

§. 252. Ebben az állapotban élyen a' beteg a' Nro. 91. és 97. le irt orvos-ságokkal mind addig, mig meg nem gyógyul; tavaszszal, és nyárban hegyekre mennyen lakni, gyenge lovaglással, és kotúzással magát gyakran mozgassa.

§§. 253. Némellykor a' tudó hirtelen vérrel meg-telik, és a' beteg fulladozni kezd; ha tudni illik valami vér-folyás, úgymint: or - vér folyás, hószám, 's a' t. hirtelen meg - állítatnak avagy ha a' beteg véres természetű, és igen nagyon meg - haragszik, meg - ijed, 's a' t.

§. 254. Az ilyen betegek igen nagyon meg - erőtlenednek ; nehezen lélekeznek ; az ábrázatt yok , és a' szemek meg - vereffedik , 's meg - dagad , a' karjak , és a' lábak meg - hűl , a' pulsus egyenetlen , és el - nyomottatott.

§. 255. Illyenkor sietve eret kell vágni minden 12. órában egyszer míg a' lélekezés nem könnyebbedik. Igyék a' beteg sok lágyító, vékonyító, oszlató, és gyengén hivesítő orvofságot Nro. 99. A' lágyító klistérek Nro. 6. és 46. ditséretesek. A' lábakat, és a' kezeket meleg ruhával avagy polztóval dörgölni kell.

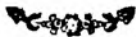
§. 256. Ha a' beteg jobban lesz, azután egynehány nap élyen a' Nro. 49. le-rt laxatívával. Ha a' vég - hurkán lévő vér' erek fel - dagadtak, akkor azokra jobb vér szipókat tenni, mint sem eret vágni, mindazonáltal az ér - vágás szükséges, hasznos - is mindenkor ebben az állapotban.

§. 257. A' kiknek a' vérek sűkeres, enyves, azok - is könnyen ebbe a' betegségbe esnek ; mert a' sűrű taknyos vér könnyen meg - reked a' tüdőben ; a'
le-

lehellő gégét meg-tölti; az aërt szabadon a' tüdőbe bé-nem ereszti; de a' tüdőben lévő levegő eget-is könnyen kinnem bortsáttya, azért a' beteg nagyon győtrődik, nehezen lehell, majd megfullad, meleg szobában nem hálhat, tollú derék-ágyra nem mér fekünni, sokat köhög, és ha valami sűrű, borsó szeméhez hasonlító gömbölyөг flegmát ki-pökhet, akkor mingyárt könnyebben lélekez, és magát jobban érzi.

§. 258. Ebben az állapotban olyan orvofságok ditsértetnek, a' mellyek a' sűrű, sűkeres enyves, és taknyos nedveségeket meg - vékonyittyák, el-oszlattyyák, és vagy pökés, vagy emésztés, vagy vizellet által a' testből, és a' tüdőből kihajtyák. Illyenek a' Nro. 105. és 106. le-irt orvofságok.

§. 259. Erre az orvoslásra gyakran egészen meg-gyógyul a' beteg, de mégis az alkalmatlan, és sípoló lélekezés némellykor hirtelen meg-szorittya a' beteget, meg-is füllaszthattya könnyen.

§. 260. Illyenkor a' Nro 105. és 106. le irt orvosságokat el-kell hagyni, és azok helyett másokat 104. avagy 107. kell elé venni. Ha ezekre rövid údon jobban nem lesz a' beteg, akkor a' lábikrára hólyag-huzó flástromot Nro. 14. kell kötni, és egymás után a' Nro. 42. le - irt vizzel kliftérezni.

§. 261. Mihent szűnik a' fulladozás, akkor mingyárt ezeket Nro. 104. és 107. el-kell hagyni, és a' Nro. 105. és 106. elé kell venni, az hólyag-huzó flástrom helyét-is sokáig folyni kell hagyni. Ha megint hirtelen fulladozni kezdene, akkor megint a' §. 260. szerént, és ha megint jobban lesz, akkor megint a' §. 258. szerént kell orvosolni, míg a' beteg izepen meg-gyógyul, avagy leg-alább a' veszedelemtől meg - szabadul. Mihent nagyon kezd fulladozni a' beteg, akkor mingyárt fris levegő égre vitettefsek.

§. 262. Az ilyen betegek többire sokáig gyengén maradnak, minden gyenge mozgásra nehezen lélekeznek, gyakran szív dobogást-is szenvednek.

§. 263.

§. 263. Ez ellen élyen a' beteg foká g a' Nro. 91. le-irt orvofsággal, és m. gát gyakran mozgatja, 's mezei levegő eget keressen.

§. 264. Sok betegek arról panaszkodnak, hogy a' fejekből valami tífös vékony nedveség le-foly, a' torkat, és a' melyet tüklandozza; a' mely' tfont alatt égest okoz. Illyenkor a' beteg igen keményen hurút, és nagyon győtrődik; nehezen lehell, és nagyon fulladoz.

§. 265. Ebben a' környűl állásban lágyító orvofságok Nro. 53. bőv mértékben harmad rész téjjel jovofoztatnak. A' nyak-tífára hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kell kőtni.

§. 266. Ha a' tífös vékony nedveségek folyni meg-szűnnek, és a' beteg még-is nagyon hurút, a' torkában, és a' melyiben tüklandoztatik, akkor a Nro. 24. és 30. le-irt szerek ditsértetnek.

§. 267. Gyakran a' Podágra, futó kőszvény, és a' nátha materia a' tüdőbe verődik, és nagy fulladozást okoz. Ilyenkor vékonyító, lágyító, és a' vizelletet gyengén hajtó orvosságok Nro. 8. és 64. javasoltatnak, de bőv mértékben mind addig, míg a' beteg jobban lesz. Azokra a' részekre, a' hól a' kőszvény volt, hólyag - huzó flastro-mor Nro. 14. kell kötni.

§. 268. Ha az rüh roszszúl orvosoltatik, avagy visszsa verettetik, akkor-is gyakran fulladozás támad. Ilyenkor a' Nro. 108. és 109. feltalálandó szerek igen hasznosok. Jók a' Nro. 8. és 64. le- irt lágyító, vékonyító, és vért tisztító italak-is, ha a' beteg velek sokáig él. A' beteg karjaira, avagy lábaira fontánellát tenni igen jó mindenkor, ha a' fulladozás tüdőbe szállat tífós nedveségtől származik.

§. 269. Némellykor a' fulladozásnak oka egyedül a' tüdő-tályog, avagy a' tüdőnek meg - keményedett tsomótskái; ezekről irtunk a' XV. és XVIII-dik részben.

§. 270. A' fulladozás némellykor származik a' gyomornak meg-terhelésitől. Illyenkor hánytató Nro. 4. kívánatik. Ha a' szelektől származik, akkor a' Nro. 110. le-irt mixtura igen dtszeretes.

XXI.

A Z H U R Ú T R Ó L.

§. 271. Az Hurút kétféle: ha a' beteg semmit ki-nem pők, száraz; ha valami nedvességet ki-vét, nedves.

§. 272. A' száraz hurút ellen lágyító orvosságok Nro. 53. jovofoztatnak, harmad rész édes téjjel. Ha erre sűrű flegmát, avagy genyetség forma materiát kezd pőkni a' beteg, akkor lágyító ofzlató, es gyengén pőkteső orvosságok Nro. 8. és 99. dtsértetnek: ezek a' nedves hurútat-is meg gyógyityák.

§. 273. Némellykor a' beteg nagyon kőheg, forróságról, és szomjúságról panaszolkozik; a' pulsus gyors, erős, és feszült; a' mely ég, és na-
G 5 gyon

gyon meg-szorúl: ilyenkor ér-vágá-fal, és a' felyebb jovofolt orvofsággal Nro. 99. orvofoltatik.

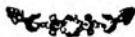
§. 274. Ha a' flegma igen sűrű, és igen nehezen szakad-tel, akkor a' Nro. 33. 34. és 53. le-iratott szerek igen hasznofok.

§. 275. Minekutánna a' beteg fok flegmát, avagy genyetséget ki-pök, azután hasznos a' Nro. 96. le-irt orvofsággal fokáig élni; azonban jó a' Nro. 30. jovofolt mixturával - is gyakran a' beteget éltetni.

§. 276. A' nátha ellen - is lágyító orvofságok Nro. 8. 53. 99. jovofoltatnak, ezek által a' toroknak, es a' melynek égese el-múlik, az orból le-folyó vizes tífős nedveség meg-sűrűedik; a' beteg rövid üdön fok sűrű flegmát kezd pökni, es szemlátomást jobban lesz.

§. 277. Némellykor a' náthás ember hirtelen hidegre menyen, és azonnal az hurítat el-veszti; azután a' flegma a' tüdőben meg-sűrűedik, meg-keményedik, és majd fulladozást okoz.

§. 278.

§. 278. Az hurút, ha kemény, könnyen tüdő-gyúladást, és vér-pökést támaszthat: gyakran tüdő-rothodást-is szerez.

§. 279. A' kik banya gőzet, választó viz párat, kohó, és próba-ház fűtet, avagy istomp-port a' tüdőbe bélehelnek, azok igen sokat köhögnek, és ha ér vágással, 's lágyító orvossággal Nro. 53. avagy egyszerűsmind gyengén hivesítő, és a' tüdő-gyúladást eltávoloztató szerekkel Nro. 8. avagy 99. magokan idején nem segítnek, akkor a' tüdő meg-gyúlad, azután könnyen tályogok szármoznak, mellyeket a' beteg sokáig magában hordozhat; utólyára tüdő-rothadásba - is könnyen beeshetik azokból a' tályogokból.

AZ ÁGYEK-HÁRTYÁNAK GYŰ- LADÁSÁRÓL.

§. 280. Ez a' nyavalya többire mindenkor meg-őli a' beteget; némellykor, de ritkán, szerentséfen meg-is gyógyúl.

§. 281. A' szívnek vermetskéje, és a' mely-tfont állya nagyon ég, és nagyon fáj; az ágyék - hártya, és a' lágy oldalak keményen, 's nagy gyótró-déffel fel - huzatnak; a' beteg tiák a' melynek felső részeivel, és igen szaporán, röviden 's nagy nehezen lélekel; az has, es az ágyék - hártya - is nem mozog; a' beteg fájdalmas tsukláttól kénoztatik: az ábrázaton lévő inak, és húfok, kiváltképpen az ajak körül, rán-gatódnak, a' beteget katzagtattyák; azonban a' pulsus, a' melly előbb gyors, és kemény volt, meg - gyengül, resz-ketni kezd, és az halál meg - jelenik.

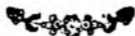
§. 282. Ebben az állapotban egyedül csak az ér-vágásban vagyon minden reménység: a' vért addig kell botsátani, míg a' pulsus szabadobban, és erőfebben verni nem kezd. Azután hivesítő, vékonyító, lágyító, és ofzlató orvofságok Nro. 2. 7. 8. 53. 99. jovosoltatnak. A' lágyító meleg kőtéfek-is Nro. 51. 52. és a' lágyító kliftérek Nro. 46. utólyára az hólyag-huzó flastromok-is ditsértetnek.

XXIII.

A' MÁJNAK GYÚLADÁSARÓL.

§. 283. Mikor a' máj meg-gyúlad, akkor a' betegség Máj-gyúladásnak mondatik.

§. 284. A' beteg többire nagyon gyötrődik, és nagy fájdalom nélkül mélyen bé-nem lélekzelhet; a' jobb felől lévő lágy oldal meg-feszül, és nagyon fáj, mintha valami madzaggal által szoritódnék; ez a' feszülés gyakran a' mely által egészen a' torkig fel-hat; a' beteg bal oldalan nagy alkalmatlanság nélkül nem tehetnek; ha balra fordul akkor a'
jobb

jobb felől lévő oldal-tfontok alatt nehéz terhet, és nyilalló fájdalmat érez, szűnetlen a' köhögésre, hányásra, és a' tiuklára erőltetik: a' pulsus gyors, erős, és feszült; az hurút kemény; a' vizellet sáfrány színű; az eméltet fejér; az has fel-puffod, és meg-fejzül; a' beteg az ételt utálya.

§. 285. Orvosoltatik ér - vágással; hivesítő, vékonyító, oszlató, és lágyító orvosságokkal Nro. 2. 7. 8. 9. 99. kívül a' jobb felől lévő oldal-lágyot szűnetlen lágyító meleg kötésekkel Nro. 51. 52. kell kötni; a' lágyító lágy meleg kliftérek Nro. 46. bé - vetteffenek; a' gyenge hivesítő, oszlató, és lágyító laxatívák Nro. 49. olyan móddal, hogy egy órában hivesítő főtt vizet, másban pedig laxatívát vegyen a' beteg mind addig, míg hasmenés támad, igen ditséretesek. Igen jó a' máj tájat előbb gyengén meg-kenni a' Nro- 111. le - irt irral, 's azután a' meleg lágyító kötőkkel bé - kötni.

§. 286. Ha a' máj-gyulladásban fekvő beteg meg - rühesedik, avagy káfa-himlőbe eüik, akkor az orvoslást meg-nem kell változtatni addig, míg a' gyúladás

ladás el-nem múlik; ha azután - is még rúhes vólna a' beteg, akkor vér-tisztító orvosságok Nro. 64. és laxatívák Nro. 108. kívántatnak.

§. 287. Ha a' máj meg-kél és ha a' tályog magának ki-felé a' bőr, és az hús alá útat tñnál, akkor sietve érelni kell Nro. 37. 38. és azután ki kell vágni, addig a' sebet bé-sem kell hagyni nõnni, mig a' genyetség egészen ki nem tisztul, és a' sebnek feneke gyógyúlni nem kezd. Ha ki-felé útat nem tñnál a' genyetség, akkor bizonytalan a' ki-menetel; többire meg-hal a' beteg.

XXIV.

A' MÁJNAK MEG-KEMÉNYÜLT DAGADÁSÁRÓL.

§. 288. Mikor a' jobb felöl lévő oldal-ífontok alatt valami keménység, avagy valami feszülés tapasztaltatik, akkor jelen szokott lenni a' májnak dagadása, melly ha semmit sem fáj, megkeményült Dagadásnak neveztetik, ha fáj többire csak dugulás.

§. 289. Illyenkor sok orvosságokkal Nro. 60. 64. 88. 89. 112. 113. élyen a' beteg; kívül pedig minden nap kétszer, avagy háromszor gyengén dörögöltesse a' jobb oldal-lágyat a' Nro. 111. le-irt irral mind addig, mig a' feszülés, és a' dagadás el-múlik.

XXV.

A' S Á R G A S Á G R Ó L.

§. 290. Midőn a' szemeknek fejére, és az egész test meg-sárgúl, akkor a betegség sárgaságnak hivattatik.

§. 291. Ebben a' nyavalyában ditsértetnek oszlató orvofságok Nro. 64. 89. 112. 113. ezekre ha a' beteg nem laxáltatik, akkor minden negyedik nap laxatívát Nro. 45. 56. 86. kell bé-adni, mig meg-nem gyógyúl a' beteg.

§. 292. A' kik sárgaságban fekűznek, a' szivnek vermetskéje' táján nagy terhet éreznek, és nagyon győtrődnek; a' jobb oldal-lágy feszült, és kemény, de ritkán fáj; a' bőr minden reszeiben a' testnek, kiváltképpen pedig a' szemeknek fejére nagyon sárga; az emésztet fejer, többire nehezen-is tisztúl; a' vizellet barna-sárga, zavaras, és a' belé mártott papiroffat sárgán meg-festi; a' beteg enni nem kíván, nem-is igen szomjuhozik; a' pullus többire mindenkor terméizet szerént való, avagy lassu.

H

§. 293.

§. 293. Igen hasznosnak lenni tapasztaltam a' Nro. 114. és egyszer'smind a' Nro. 115. le-irt orvofságot: egy órában decoctumot, másban mixturát szoktam adni; rend szerént való-italnak-is szolgálhat; jó a' Nro. 62 - is italnak. Hasznos a' lágyító kliftér - is Nro. 46. minden harmadik órában, és a' máj' táját a' Nro. 111. le-irt irral gyakran dörögni. Ezekkel az orvofságokkal igen hamar meg-gyógyúl a' sárgaság.

§. 294. Minekutánna a' beteg meggyógyúl, és a' jobb oldal - lágy meglágyúl, élyen a' beteg erőfitő orvofságokkal Nro. 91. de azonban a' Nro. 101. le - irt ofzlató pilulákkal-is szükséges gyakran élni: így a' máj' dagadás egészen el-ofzlik, és a' májnak minden részei meg-erősednek, 's többszer könnyen fel-nem dagadnak; a' nedveségeket magokból ki - hajtyák elég erőflek, ofzve-gyűlni többszer meg-sem engedik.

§. 295. Némellykor a' pulsus valamivel gyorsabb, mintsem természet szerént szokott lenni; a' beteg-is utálya a' Nro. 114. le-irt mixturát; illyenkor a' Nro. 115. és 116. jovofolt orvofságokkal

kal éltetem a' beregeket, meg-is gyógyultak fzerentséten. Ha minden nap kétszer, vagy háromszor az emésztettől nem tisztult, akkor minden harmadik, avagy negyedik nap laxatívát Nro. 45. avagy 56. és minden nap kétszer lágyító klisztért No. 46. kívül pedig a' náj' tájára lágyító, és oszlató irat Nro. 111. kell jövesolni.

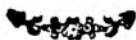
XXVL

A' LÉP-DAGADÁSRÓL.

§. 296. Ha a' bal felől lévő lágy oldal, az az: a' bal oldal-tfontok alatt lévő hely fel-puffod, meg-feszül, megkeményedik; ha a' beteg bal oldalt könnyebben feketik, mintsem a' jobb oldalán, és ha valami terhet érez a' bal oldal-tfontok alatt, mikor a' jobb oldalán fekszik, akkor jelen vagyon a' lép-dagadás. Némellykor fáj-is a' bal lágy oldal.

§. 297. Ebben az állapotban nints jobb ofzlató orvofság, mint a' Nro. 115. és 116. együtt. Itálnak jó a' Nro. 62. kívül a' bal óldál' lágyra, a' hól a' lép fekszik, szünetlen az austriai provincia-
lis patikáros, könyv szerént készítetett bürök flastromat kell kötni. Ha megkeményedik a' dagadás, és semmit sem fáj, akkor hasznosok a' Nro. 60. 64. 88. 89. 101. 112. 113. 114. le-irt orvofságok, de úgy, ha a' beteg velck tokáig él. Ha meg-lágyúl, és el-ofzlik a' lép' dagadás, akkor kevesebbet kell ofzlató szerekkel, és bőven erdítő orvofságokkal Nro. 91. és 117. élni. Ekképpen, és igen ízerentséfen orvofoltatik a' lép-dagadás.

XXVII.

A' FODOR HÁJNAK KEMÉNY DA-
GADÁSÁRÓL.

§. 298. Valamint a' marhában, úgy az emberben-is a' belek valami hártya-ról fűgnek: ez a' hártya fodor, mint az ing - tázli; kőverséget-is tart magában; azért Fodor - hájnak neveztetik.

§. 299. Valamennyi tejes edények, erek (vasa lactea) vagynak, azok mind ezen a' fodor hájon által-mennek; más után a' vér-erekbe bé nem hathatnak.

§. 300. A' tejes nedvefség (Chylus) a' tejes ereken vitetődik a' vérbe; más útja nintsen.

§. 301. Ha a' tejes edények megdugúlnak, akkor a' fodor háj fel-dagad, az has fel - fűvődik, és meg - keményedik; a' test roszszúl táplálódik, meghalaványodik, és fel - puffod; az ember el - lágyúl, és meg - gyengül: gyakran félben hagyó (intermittens) hideglelet-is

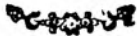
fzenved. Sok nagy hasú gyermekek ebből az okból hideglelősek, meg - sem gyógyúlhatnak a' közönséges orvoslással.

§. 302. Ebben az állapotban sokáig élyen a' beteg a' Nro. 64. 89. 114. 115. Kiváltképpen pedig a' Nro. 118. leirt orvofsággal: a' savó itálnak igen jó; a' Nro. 116. és 117. leirt szerek sem roszszak. Ekképpen, és igen jó ki menetellel gyógyítatik a' fodor háj' dagadás.

XXVIII.

A' FÉLBEN-HAGYÓ HIDEGLE- LÉSRÖL.

§. 303. A' melly hideglelés egyne hány órákan avagy napokon a' beteget egészen el-hadgya, és azután megint visszsa tér, 's a' beteget szintén úgy, a' mint elsőben, győtri, az, mivel folyását félben hadgya, félben hagyó hideglelésnek neveztetik. Némellyek rázó hidegnek - is hívják.

§. 304. Ha minden nap vizsgálják, minden - napi ; ha egy napot szabadon hagy, harmad - napi ; ha két egész nap a' betegnek semmi baja nintsen, negyed napi hidegnek neveztetik. Vagyon olyan félben - hagyó hideg - is, a' melly semmi bizonyos űdöt nem tart.

§. 305. A' beteg bádgyadni kezd, és gyakran álitoz, fokot húzódozik ; azután az hát gerintziben meg - borzad ; a' körmek meg - szederjesednek ; a' kezek, és a' lábok meg - hűln k ; a' bőr alatt lévő vér - erek el - tűnnek, mintha nem - is lettek volna : a' pulsus meg - kitérül, és igen gyorsan kezd verni ; azonban a' beteg minden külső részeiben meg - fázik ; rövid űdő múlva a' belső részek - is fázni kezdnek, és a' beteg reszket, s nagyon rázódik, gyakran a' fogát őszve - veri, tikorgattya, nagyon győtrődik, szomjúhozik, az ételt utállja, némellykor sár vizet, avagy flegmát hány ; a' fő' fájás - is gyakran nagy.

§. 306. Mihent a' fázás szűnik, akkor mingyárt a' pulsus nagyobb, és erősebb lesz ; az ábrázat pirosodik, és a' test egészen meg - melegedik : gyakran

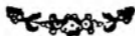
esze nélkül - is beszéll a' beteg. Bizonyos idő múlva a' beteg meg - izzad, 's azután egészen meg - gyógyúl.

§. 307. Ez a' forrózás (paroxysmus) vagy egynehány óra, vagy egy nap, vagy két nap múlva megint visszater.

§. 308. Némellykor tfak a' lábak hűlnek meg; gyakran tfak meg-hevül a' beteg. Sokszor femmi rendet nem tart.

§. 309. Az hideg, avagy fázás alatt igyék a' Nro. 117. le - irt főtt vízből melegen; a' forróság alatt pedig élyen a' Nro. 2. 7. 8. avagy 9. jovoított szerekkel. Hasznos az etzetes kovász - is Nro. 13. a' beteg talpaira kötve.

§. 310. A' forróság alatt ha a' fő' fájás szenvedhetetlen; az hevőség igen nagy; a' szomjúság türhetetlen; a' lélekzés nehéz; a' beteg eize nélkül beszéll; az ábrázat igen piros, és a' szemek igen vereffek; a' pulsus feszülni, 's keményedni kezd; az inak rángatodnak; akkor eret kell vágni, és hólyag -
huzó

huzó flastromat Nro. 14. kőtni a' beteg lábaira, és karjaira.

§. 311. Minekutánna a' forrózás elmúlik, és a' beteg fel-kelel, ha a' gyomorban valami ki-hajtandó matéria vagy §. 17. akkor hánytatót kell adni Nro. 4. Ha a' belekben-is valami megromlott matéria vagy §. 18. akkor laxativa-is Nro. 5. 45. kívántatik.

§. 312. Minekutánna a' gyomor, és a' belek megtisztultak, avagy mikor a' gyomorban, és a' belekben semmi ki-hajtandó matéria nintsen, akkor mindigárt mihent a' forrózás elmúlik, élyen a' beteg a' Nro. 116. és 117. avagy 117. és 118. avagy 117. és 119. le-irt orvoságokkal mind addig, mig a' paroxysmus megint el-érkezik: a' forrózás alatt úgy kell orvosolni a' mint §. 309. 310. jóvofoltatot; a' forrózás után megint a' most jóvofolt szerekkel kell élni.

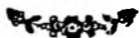
§. 313. Ha erre az orvoslásra az hideglelés el-nem múlik, és ha hetedik-szer-is a' beteget ki-leli, akkor, 's nem előbb, a' Nro. 19. 48. 55. 120. avagy 121. le-irt szerekhez bátran, és tellyes

reménységgel lehet fogni : nem kell a' Chinától félni akkor semmit, a' mikor a' gyomor, és a' belek meg-tisztultak ; a' máj-, lép-, és fodor-háj-dagadás el-öszlalt : Lehet a' Chinát ilyenkor bátran fontonként - is, mint a' kenyeret enni ; fo ha még eddig az ilyen állapotban senkinek kárt nem tett, ezután sem teszen. A' China mentől több, annál hasznofobb ; azért bőven kell a' beteggel étetni.

§. 314. A' gyenge gyomrú embernek minden második órában egy kőnting China por fok volna ; azért - is minden második órában fél kőntingel meg-kell elégedni.

§. 315. Ha az hideglelés gyengülni kezd, azután minden nap kevesebb Chinát adunk, de a' jobbulásnak napjától számlálván a' 13. és 14. napokon megint minden második órában a' Nro. 121. le-irt porból bé - adunk ; azután még nyoltz nap, de minden nap kevesebbet, ha bé-veszen a' beteg, akkor az hideglelés többszer vissza nem tér.

§. 316. Valamint az étel, úgy a' China-is a' gyomorban, és a' belekben két részre oízik: az egyik rész orvosi erővel bír; ennek a' vérbe bé-kell menni, és a' testben benn kell maradni, mert különben a' testnek nem használhat: a' második rész rossz, haszontalan, földes, és semmi erővel nem bír, ennek az emészttel ószve kell elegyedni; mivel az ételnek rossz, 's haszontalan részeivel egy helyre mennyen, az emészttel a' testből ki-is tisztul, ha az has meg - nem szorúl. Ostobául tselekednek tehát azok, a' kik a' Chinát a' testből ki - hajtyák; azok - is oktalan, 's tudatlan emberek, a' kik attól félnek, hogy a' China a' testben marad.

XXIX.

A' GYOMOR - GYÚLADÁSRÓL.

§. 317. Midőn a' gyomornak hártyaí (tunica) meg-gyúladnak, akkor a' betegség Gyomor-gyúladásnak neveztetik.

§. 318. Ez a' nyavalya igen veszedelmes; hirtelen fenévé válik: segíteni csak alig lehet, mert a' meg-gyúladott gyomor magában semmi orvofságot meg-nem szenved.

§. 319. A' beteg panaszkodik szünetlen jelen való gyomor-égesről, és szenvedhetetlen gyomor - nyilallásról; mindent a' mit le-nyel, ki-mondhatatlan nagy fájdalommal, és rettentő tsuklással mingyárt, mihent le - nyel, kihány; nagyon győtrődik, igen nagyon szomjúhozik: a' pulsus kemény, feszült, gyors, és gyakran el-nyomottatott, és őszve huzódott.

§. 320. Ez a' kegyetlen fájdalom, és a' sziv vermetskéjének szorúlása némellykor addig tart, míg a' beteg meg-nem halaványodik, egész testiben meg-nem

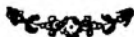
nem izzad, és meg-nem hűl: ilyenkor a' pulsus igen kicsin, és gyors, úgy hogy inkább rezketni, mintsem verni láttassék.

§. 321. Orvosoltatik ér-vágással; hivesítő, vékonyító, oszlató, és lágyító orvosságokkal, valamint az agyék' hártjának gyúladása §. 282.

§. 322. Mingyárt kezdetben eret kell vágni, és addig kell a' vért bortsátani, míg a' beteg ájulni nem kezd; minden második órában kell egyszer vért bortsátani, ha az erő meg-engedi, míg a' történetek nem gyengülnek, és a' beteg jobban nem leáz.

§. 323. Gyenge hús' levét, vékony árpa kása vizet egynehány gránum tisztított salétrommal kalánanként, és ritkán lehet bé-adni: Némellykor a' Nro. 72. és 53. le-irt orvosságból egy, vagy két kalánnal bé-lehet adni. A' külső lágyító meleg kötések gyötrődést okoznak, azért könnyűk legyenek, és gyakran meg-újítassanak.

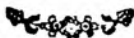
§. 324.

§. 324. Leg - bizonyosobban , és hasznosobban gyakor kliftérekkel lehet segíteni : elsőben a' Nro. 6. le-íratott hivesítő , lágyító , és az emésztetet gyengén tisztító szerek ; azután csak lágyító olajos matériák Nro. 46. jövofoltatnak ; minden második órában egy kliftért békell vetni.

§. 325. Ha az ér-vágás által a' forróság , és a' gyúladás gyengül ; a' gyakor lágyító kliftérek által a' fájdalom , és a' győtrődés szűnik , a' beteg pedig még - is gyakran hány , akkor nem csak nem szabad , hanem inkább el-kerülhetetlenül szükséges tífendesítő orvofságot Nro. 24. 30. adni egyszerre ugyan keveset , de gyakran.

§. 326. Ha a' beteg az hivesítő orvofságokat Nro. 72. és a' lágyító meleg kötéseket Nro. 51. 52. győtrődés nélkül el-kezdi szenvedni ; ha azonban a' pulsus szabadobb , és erősebb lesz , akkor jó a' reménység , nem - is kell az hivesítő orvoslást meg - változtatni , de fok orvofságot a' gyomorba , mindazonáltal nem kell tölteni.

§. 327. A' gyomor gyúladás többi-
re halálos fenévé válik; tályog ritkán
lesz belőle: némellykor szerentséfen el-
is öfzlik.

§. 328. Ha a' fájdalom hirtelen,
mintegy egy szempillantásban el-múlik;
beteg magát jobban érzi, ha azonban
az ábrázat el-halaványodik; a' szemek
bé-esnek; a' pulsus rezket, és úgy vér
mint a' tzerina szál, avagy gyakran meg-
is áll, igen nagyon meg-gyengül; a'
test kívül meg-hűl, akkor rövid időn
meg-hal a' beteg.

XXX.

A' GYOMOR-GÖRTSRÖL.

§. 329. Midőn a' gyomor nagyon
öszve-húzódik, nagy fájdalmat, és gyö-
trödést okoz, akkor a' nyavalya gyo-
mor-görtsnek neveztetik: némellyek
nádra-görtsnek; mások sziv-szorúláinak
hivják.

§. 330.

§. 330. Sok édes, sós, avagy savanyú víz foly a' szájba; gyakran bányátra - is erőlkedik a' beteg.

§. 331. A' kik a' gyomor-gőrtfet gyakran izenvednek, azok komor kedvűek, szomorúk, víg mulatásban lenni nem igen kívánnak, meg-erőtlenednek, örömöft ülnek, meg-sáppodnak, minden mozgásra nehezen lélekzelnek; az has gyakran meg-szorúl; az emésztet golyóbisokká válik.

§. 332. A' sziv dobog; az hasból valami golyóbis a' torokba fel-menyen, és a' lehelleft meg-állitya; a' beteg nem szólhat; a' szemek rútúl forognak; a' puliüs meg-gyengül, némellykor elis vész; az has fel-puffod; a' beteg gyakran el-ájul, avagy nehéz betegségbe, nyavalya' rontásba eűk.

§. 333. Ez a' nyavalya gyakran ájulásnak; némellykor korságnak, nyavalya rontásnak tartatik, kivált a' tudatlan közneptől.

§. 334. Az ájulás hirtelen szokta meg-nyomni a' beteget; a' lehellést, és a' pulzust el-nyomja; a' testet meg-halványítja és hideg izzadságot nyom-ki. A' gyomor-görts ellenben lassan lassan jön; a' lélekzést meg-nehezíti; a' torkot meg-szorítja, a' beteget meg akarja fullasztani; az ábrázatot meg-pirostítja.

§. 335. A' gyomor-görtsöt szenvedő emberek semmiféle érzékenységektől egészen meg-nem fosztatnak; a' torkokba valami golyóbist fel-menni, és ott meg-állani érznek; a' szájak sem habaz. A' nyavalya rontós ember ellenben mindenféle érzékenységeitől megfosztatik, és a' szájából fok babat tűr-ki.

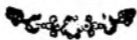
§. 336. Ezekből nyilván ki-tetszik, hogy a' gyomor-görts, az ájulás, és a' nyavalya-rontás egymástól különböznek.

§. 337. A' gyomor-görts ellen igen jók a' Nro. 20. 90. 103. 104. 110. 122. 123. le-iratott orvosságok; de úgy, ha a' beteg velek fokáig él.

§. 338. Némellykor a' beteg nagy gyötrődésről; gyomor-szorulásról, tájásról, és régásról panaszolkodik; azonban vagy semmi ételt nem kíván, vagy természet rendin kívül való dolgokat eszik; keferű, rothatt, bűdös, avas, avagy etzetes savanyú gőzeket fel-bűfög: illyenkor a' gyomor-görts nem az érzékenységeknek gyengeségektől, hanem a' gyomorban levő meg-veszett materiáktól származik: azért-is a' §. 337. jovo-folt orvosságok egyedül magokban a' beteget tökéletesen meg-nem gyógyítják.

§. 339. Ha a' száj keferű, a' bűfögés-is keferű és bűdös, rothatt tójas ízagú, avagy olyan, mint a' meg-avasodott vaj, és olaj, akkor etzetes savanyú gyenge laxatívát Nro. 5. avagy 49. avagy minden órában egy kőnting tisztított bor-kőport kell be-adni mind addig, míg a' beteg jól ki-nem tisztul. Minekutánna jól meg-tisztul a' beteg, azután megint a' Nro. 90. 122. 123. leiratott erősítő, és görts-távoztató orvosságok ditsértenek.

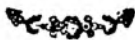

§. 340. Ha a' beteg minden ételt utáll, és szünetlen émelygésről, 's hányásra való erőlkedésről panaszolkodik, akkor mingyárt hánytató Nro. 4. kell bé-adni: erre gyakran egybe, és egészben meg-gyógyul a' beteg; azután a' Nro. 5. avagy 49. le-iratott szerekkel még egy keveset tisztítani kell, a' tisztítás után megint erősítő, és gőrts-távoztató orvosságok javasoltatnak. Nro. 90. 91. 122. 123.

§. 341. Mikor a' gyomorban rothatt, és fenyvett matéria vagyon, a' melly gyomor' rágást, és gyomor-gőrtsét okoz, akkor a' beteg etzetes ételeket, és italakat önként kíván; adni is kell néki bőven. Olvasd a' §. 339.

§. 342. Ha a' beteg etzetes savanyú materiát bőfőg, akkor rák - szemes laxatívák Nro. 124. 125. kívántatnak: az ilyen állapotban gyakran krétát, meszet, földet, 's a' t. esznek a' betegek.

§. 343. Némellykor a' gyomorgőrtsét szenvedő ember hideget, és nehéz terhet érez a' gyomrában; semmi ételt nem kíván; az étel után nagyon

gyötrődik, fokát bőfög; a' szája ragadós, enyves; a' vizellet nyers, sárga, és vagy taknyos szálok vagynak benne, vagy az üveg fenekére taknyos matériát szálitt; a' beteg gyakran vizes hig, avagy sűrű taknyos nedveséget hány; a' test meg-sáppad, fel-puffad; a' beteg minden mozgásra alkalmatlan, bádgyatt; többire csak ül; emberek között lenni nem kíván: ilyenkor a' gyomor, és a' belek taknyosok.

§. 344. Ebben az állapotban ha a' beteg gyomor - émelygéről panaszolkodik, és szünetlen hányásra erőlkedik, akkor az orvoslást hánytatón Nro. 4. kell kezdeni; azután a' taknyot megvékonyító, és a' testből ki-hajtó orvosságok Nro. 5. 45. 56. 106. 124. 125. minden harmad nap kívántatnak: űdő közben igyék a' beteg fok vékonyító; és gyengén erősítő italakat Nro. 20. avagy 117.

§. 345. Én minden harmadik órában egy könting polyerest söt No. 105 bé-adtam, és reája mindenkor egy findfia római szék-fű virágból készített herbatét itattam, és fok taknyos matériát

az emésztettel ki-takorodni láttam; azután a' beteg szemlátomást jobban-is lett. Mihent a' beteg a' takonytól neg-tisztul, akkor mingyárt erősítő, és gőrts távoztató orvosságok Nro. 123. avagy 90. 91. jövofoltatnak mind addig, míg a' beteg egészen meg-gyógyul.

§. 346. A' taknyot nagyon vékonyították, és a' testből ki-tisztították a' Nro. 33. 34. 113. 114. 116. 118. 119. le-irt szerek-is: ezekből lehet olyanokat választani, a' mellyeket a' beteg könnyebben bé-vehet, és hasznosobbnak lenni tapasztal.

§. 347. Ez a' nyavalya gyakran részegségtől, és forró muftól-is származik; az ilyenek hogy kellyen banni más alkalmatossággal bőven iratik, most egyebekre írtik.

§. 348. A' gyomornak meg-keményedett dagadási gyakran gyomor-gőrtset okoznak: ha nagyok, kézzel-is tapasztaltatnak; ha aprók, soha külső jelből meg nem esmértetnek. ♁

§. 349. Ha a' gyomor, avagy, a' mint máfok mondgyák, a' nádra górtset szenvedő emberben az eddig le-iratott okokból semmit nem találunk, akkor a' gyomornak kemény dagadáliról kell gondolkodni, és mingyárt olízlato orvofságokkal Nro. 60. 64. 88. 89. 101. 105. 112. 113. 114. 115. 116. kell orvosolni: minekutánna elég olízlato orvofságokkal élt a' beteg, azután erősitő szerek javasoltatnak Nro. 90. 91. 123.

XXXI.

A Z H Á N Y Á S R Ó L

§. 350. Minden gyomor-górtset gerjesztő okok; a' gyomornak, és a' gyomor körül lévő részeknek gyúladásai; a' főnek sebei, ütéléi; a' szakadás (hermia) hányást okozhatnak: ilyenkor nem az hányás, hanem az hányátnak okai ellen kell orvofságot adni.

§. 351. A' vér-hányás igen veszedelmes betegség; azért - is a' vér-pökéstől jól meg - kell különböztetni.

§. 352.

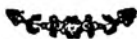
§. 352. A' vér-pökésben a' tödöböl, köhögéffel, szép piros, és habos vér vetődik; a' vér-hányásban ellenben a' gyomorból, fekete vér minden hurút nélkül, émelygével, és hányással jön-ki.

§. 353. A' szív' vermetskéje szorúlni kezd; a' bal oldal tfontok, kivált a' lép' táján meg-nehezednek, és megfeszülnek; gyakran jobb felől-is a' máj' táján hasonlóképpen nehézség, és feszülés tapasztaltatik; azután roízszúl lesznek a' betegek, és fekete göröngyes vért, minden köhögés nélkül, hányni kezdenek.

§. 354. Ha a' lépben májban, és a' gyomorban a' vér meg-gyül; az erek vagy meg-szakadnak, vagy meg-tagúlnak, akkor vér-hányás támad.

§. 355. A' vér ezekben a' részekben meg-gyül, ha az ember igen sok, és sűrű vérű, ha a' hőszám, és a' vérkorság (hæmorrhoids) meg-rekednek.

§. 356. Ha a' pulsus elég erős, akkor eret kell vágni, vagy tfak egyszer, vagy többszer-is, ha a' szükség úgy hozza; azután lágyító klistért Nro. 6. 46.

gyakran 'bé-kell vetni; gyengén laxáló', és ofzlató etzetes savanyú szerek - is Nro. 49. azonban jovofoztatnak mind addig, míg a' vér-hányás meg-nem szűnik, és a' vér az alfelén ki-nem tisztul.

§. 357. A' vég hurkán lévő ereket meg-kell vizgálni, és ha fel-vagynak dagadva, akkor meleg viz' gőzzel páraltassanak, vér szipóval, avagy borbély eszközzel fel-nyitassanak; belől lágyító, és a' hæmorrhoiit gyengén hajtó orvosságok Nro. 53. 118. adassanak. A' hószám-nak meg-indittására - is jók az ilyen orvosságok. Eret vágni a' lában leg-jobb, de azért a' karan - is bátran meg-lehet vágni.

§. 358. Ebben az állapotban opiumot, és őszve-huzó orvosságokat könnyen ne adgy; mindazonáltal ha már igen sok vér ki-folyt; ha a' beteg igen el-gyengült, akkor a' Nro. 27. 28. 29. szereket meg-kell próbálni; kívül hideg etzetet, avagy jeges vizet kell a' gyomorra tenni; mind a' máj', 's mind a' lép' táját száraz köppelyekkel meg-kell rakni. Olvasd a' §. 31.

§. 359. Némellykor a' beteg minden tapasztalható ok nélkül hány, akkor jó a' fodor minta herbathé; a' fodor minta spiritus: a' Nro. 110. 126. le-irt orvofságok-is magokat igen jól viselik.

XXXII.

A Z H A S - F A J Á S R Ó L.

§. 360. Az Has - fájásnak sokféle okai vagynak: első a' beleknek gyúladása; második az hasnak meg-hivesülése; harmadik a' belekben lévő meg-romlott matériák; negyedik az has-szorulás; ötödik a' sokáig tartott hasmenés, és vérhas; hatodik oka az has-fájásnak minnerális matéria XXXIII.

§. 361. Ha az has meg-feszül, és a' beteg az hasában égő, nyilalló, alig szenvedhető fájdalmat érez; ha ez a' fájdalom az hasnak tapogatása alatt sulvodik; a' bé-lehellés által nevededik; ha a' beteg hányásra erőlkedik; ha az has meg-szorul; a' nyelv vagy megszárad, vagy valami fejez nedveséggel

bé-borittatik; ha az hurút nagy; a' forróság kemény; a' pulsus gyors, kemény, feszült, és nagy; a' vizellet kevés, veres, és némellykor igen nagy fájdalmat okoz; akkor az has-fájás-akoka a' beleknek meg-gyúladáiá.

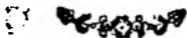
§. 362. Ebben az állapotban a' fájdalom egy helyben áll, de még-is a' beteg imitt-amott az hasában változó táj-dalmat - is egyfzer'smind érez.

§. 363. Ez a' gyúladás úgy orvofoltatik, a' mint a' gyomor-gyúladásban §. 320. jovofooltatik. Gyakran kell eret vágni, míg a' fájdalom nem szünik, a' pulsus nem lágyul, és a' betegnek ereje meg-engedi.

§. 364. Az ér-vágás után sok lágyító italak Nro. 8. 53. gyengén hivelítő orvofságok Nro. 2. 72. és lágyító klistérek Nro. 6. 46. kívántatnak.

§. 365. Kivül az hasat minden harmadik órában lágyító, és oszlató irral Nro. III. gyengén dörgölni kell; azután meleg lágyító kötéffel Nro. 51. 52. bé-kell kötni.

§. 366.

§. 366. Ha az has lágyul, és a' beteg az has - tapogatást fájdalom nélkül szenvedheti, nem-is gyötrődik nagyon; ha a' forróság - is szűnik; a' pullus lágyul, akkor a' reménység nevededik, és csak lágyító, 's gyengén hivelítő klisterekkel Nro. 6. 46. kell orvosolni.

§. 367. Ha az eddig jovoított orvoslásra a' beteg semmiben jobban nem lesz, akkor az hátra fok száraz köppe-lyeket kell rakni, és ha ezek sem segítnek hamar, akkor az fájós helyre hólyag-huzó flastromot Nro. 14. kell kötni.

§. 368. Ha az has nagyon meg-vagyon szorúlva, és az eddig jovoított orvoslásra; a' lágyító klisterekre meg-nem indul, akkor mihent elég vér ki böt-fáttatik, és a' gyúladás szűnik, min-gyárt erősebb klitérek Nro. 42. 127. és keményebb laxatívák Nro. 50. 128. di-tsertetnek. A' Tobák fűstet-is klister-ben bé - szoktuk vetni.

§. 369. Ha a' beteg szűnetlen hány; ha az hányás sem az ér - vágásra, sem a' lágyító klisterekre, sem a' meleg lágyító kötésekre nem szűnik; akkor
nagy

nagy a' veszedelm : azért-is lietve meg-
kell állítani. Jó egy órában tsendesítő
Nro. 129. másban gyengén laxáló lágyi-
tó, és hivelítő Nro. 49. 130. orvofsá-
gokat adni, míg az hányás ki-marad,
és az emésztet meg-nem lágyúl.

§. 370. Ha az hányás nem szűnik,
és az emésztet meg-nem indul, akkor
tűklani kezd a' beteg; az has fel-puffod;
az erő el-vesz; a' pulzus meg-kitűnül,
és meg-gyengül, úgy ver mint a' tzer-
na-szál; a' fájdalom egybe el-vesz; a'
beteg efze nélkül kezd beszélni; avagy
nagyon meg-álmofodik, és azután meg-
hűl, 's meg hal.

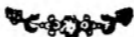
§. 371. Ha meleg napok után, hi-
deg éttzakák jönnek, kivált ha az em-
ber éttzaka jól bé-takarva, avagy fel-
öltözve nintfen; ha sok hideg italakat
iszik; ha télben nyári ruhában jár;
ha éttzaka, avagy nappal - is hosszú
ideig hideg, és nedves kőből tfinált pá-
dimentomon jár, avagy áll; akkor az
has fájni kezd; a' fájdalom gyakran
el-múlik, megint elé-kerül, és a' köl-
dők

dők táját gyakran olly kegyetlenül győtri, hogy a' beteg el-ajúl, és az egész testben hidegen meg-izzad; ha a' fájdalom enyhül, gyengül, akkor a' beteg magát jól érzi, és sem izomjúságról, sem forróságról nem panaszkodik, az ételt sem utálya, az hasát-is minden fájdalom nélkül lehet tapagotni.

§. 372. Ezekből. §. 361., és 371. bizonyosan meg-lehet különböztetni a' a' beleknek gyúladásától származot, hasfájást attól az has-fájástól, a' mely hidegtől vett eredetet, és gyúladás nélkül vagyon.

§. 373. Illyenkor tartsa magát melegben a' beteg, és igyék gyakran római szék-fű-virágból készitetett herbathét, avagy ellyen a' Nro. 3. 20. leiratott szerekkel. Ruhát kell meg-melegíteni, és szeretsen dió virággal, avagy kömény-maggal jól meg-kell tüstelni, 's azután az köldökre kötni: azonban római szék-fű-virág herbathét fris lenmag-olajjal klisterben bé-kell gyakran vetni.

§. 374. Ha ezekre a' fájdalom, és a' rágás nem szűnik, akkor gyengén hevitő, és tsendelítő orvosságok Nro. 104. 107. 110 hamar, és szerentsésen szolgálnak. Így orvosoltatik az a' has fájás is, a' melly hypochondriacus férfiakban, és az hysterica - asszonyokban a' beleknek görtseitől, és azok miatt meg-rekedt szelektől származik.

§. 375. Ha a' gyomorban, és a' belekben meg-romlott matériák vannak, akkor vagy hánytatni §. 17. vagy laxálni §. 18. kell; azután ha jól megtisztulnak az első utak, tsendelítő orvosságokat Nro. 104. 107. 110. 131. kell a' betegnek bé-adni.

§. 376. Némellykor az eméltet meg-keményedik; meg-szárad; a' beteg fokáig arnyék székre nem ül, nagyon gyötrődik, az hasában tompa fájdalmat érez: gyakran az has úgy öszve szorul, hogy a' golyóbisos kemény eméltetet kívül az hasan - is kézzel lehesse tapasztni; némellykor pedig igen nagyon fel puffad, de a' puffadás egyenesen, némelly helyen nagyobb, más helyen nem olyan nagyon fuvódik fel az has.

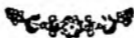
§. 377.

§. 377. Ebben a' környül-állásban fok lágyító, és gyengén laxáló, 's oszlató italak Nro. 53. és azután 49. ezek mellett gyakor lágyító kliftérek Nro. 6. 46. és gyenge dörgölések kívántatnak.

§. 378. Ha az emésztet meg-lágyúl ugyan, de még - is ezekre a' lágyító gyenge laxatívákra illendőképven ki-nem tüzűl, akkor erőfőbb laxatívákat Nro. 56. kell adni.

§. 379. Hofzszas has - menés, és fokáig tartó vér - has gyakran magok után has - fájást, és has - rágást hagynak: ilyenkor olajos, és nyálos orvoóságok Nro. 30. 46. 95. jovofoztatnak.

XXXIII.

A' BÁNYÁSZ-KOLIKARÓL.

§. 380. A' melly has-fájás a' gyomorba le-nyeletett értztől okoztatik, az Bányász-, avagy Kohó-kolikának hivattatik.

§. 381. Némelly autorok azt mondják, hogy egyedül csak óntól származik; mások réztől, óntól, mercuriustól, antimoniumtól, es arsenicumtól eredni gyakran láttyák. Mindenféle értz ilyen nyavalyát okozhat.

§. 382. Az arany, és ezüst bányászok, űtvesek, kép-irók, fazakasok, arannyozók, és több efféle mester-emberek ezt a' betegséget gyakran szenvednek.

§. 383. Ez a' nyavalya a' gyomortáján, és a' köldök körül kezdődik; a' fájdalom kezdetben nem igen nagy, nem is tart sokáig, lassan lassan keményedik, és a' beteget tovább gyötri; a' beteg ételt nem kíván, ízelekről panaszolkodik, sokat bőfög, és gyakran hány;
azon-

azonban az has meg-szorúl; az eméztet meg-keményedik, ketske-golyóbisá válik; az has öszve szorúl; a' köldök bé-huzódik, és a' beteg öszve fugorodik, 's olyan fájdalmat érez, mintha a' köldöktől a' hát-girintze felé késsel vágnák; a' beteg meg-erőtlenedik, és el-szárad; a' nyavalya fulyosodik; a' vizellet gyakran meg-reked; az alfél öszve szorúl, és fel felé, 's béfelé huzódik, némellykor kliftért sem lehet bé-vetni; azután a' beteg el-szárad; a' karak, némellykor a' lábak-is, el-esnek, minden erőtől meg-fosztatnak. Némellykor sugaradás, avagy reszketés követi ezt a' betegséget.

§. 384. Gyakran a' fájdalom, és a' rágás el-tűnik, azután megint elé-kerül, és a' beteget csak nem kétségbe ejti. Némellykor egy, vagy két nap a' beteg has-fájásról nem panaszkodik, azután megint gyötröttetik; gyakran minden nap vízfa-tér a' fájdalom, és sokáig egy végben tart; azért-is a' beteg úgy meg-erőtlenedik, hogy minden szempillantásban az hákiltól télni kellyen.

§. 385. Ennek a' nyavalyának nem csak az értz-gözek, és fűtkek, hanem mindentéle etzet savanyú ételek, és italak-is, mellyek réz edényben, ón tálban, ón tángyéron fokáig vagy főzetnek, vagy tartatnak, és gyakran az új mázos, elégge meg-nem egetett föld edények-is; a' fejer ónnal be-borított eszközök-is; a' mercuriussal meg-fejéritett kalánok-is, valóságos okai: ezt a' tanitált igaznak lenni, gyakran tapasztaltam.

§. 386. A' ravasz kortsamárosok, hogy a' savanyú borokat hamar el-adhassák, vagy az hordóba, vagy a' tfepegés alatt álló désába fekete ónat szoktak vetni, melly ha fokáig az edényben áll, úgy meg-édesíti a' bort, mint a' nádméz: a' kik ilyen bort isznak, ebbe a' nyavalyába esnek.

§. 387. A' Kohó munkások, kiváltképpen a' trébelök, ha bort isznak, avagy etzetes ételeket esznek, főkkal hamarább meg-betegednek; mintha vízzel, és édes ételekkel meg-elégedtek volna; a' kik eh gyomorral a' munkára mennek, azok-is hamarább el-kapják az

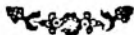

az has-rágást, mintsem azok, a' kik előbb jó ételekkel jól laknak.

§. 388. Tejes kávé nádmézzel, és irós vajjal; zab-kása téjben főve irós vajjal; fekete kenyér kövér szalonnával; fejer málna herbathé tojás fargával, 's nádmézzel; édes téj bőv mértékkel igen hasznos fölöstököm az ertzel bánó embereknek. Ebédre kövér tehén húst, avagy szalonnát kell enni. A' nyálas szerek minden köverségnél hasznosabbak; a' savanyú borok, és ételek artalmasok.

§. 389. Lágyító nyálas, és gyengén laxáló szerek Nro. 133. orvofságnak; lágyító olajos klystérek Nro. 46. minden órában egyszer, vagy kétszer; lágyító meleg kötések Nro. 51. 52. az hasra szoritva igen hasznosok. Ha egyszer a' has meg-indul, többszer meg-szorítani nem kell hagyni.

§. 390. Ha ezekre az orvofságokra az eméltet meg-nem indul, akkor keményebb laxatívák Nro. 128. és erősebb klystérek Nro. 127. 141. jovafoltatnak.

§. 391. Ha ezekre sem akar szünni az hányás, és a' fájdalom; ha az emésztet meg-nem lágyúl; akkor fél órában tsendefitő Nro. 129. más fél órában erős laxatívát Nro. 128. kell be-adni; azonban tobák füstet kell klyftérben bevetni, és azután a' beteget meleg feredőben ültetni. Ha el-újul a' beteg, akkor az emésztet meg-indúl, és a' beteg szemlátomást jobban lesz.

§. 392. Ha az hányás meg-áll; az emésztet meg-indúl, és azonban a' fájdalom nem-szünik, akkor, 's nem előbb opiumot Nro. 95. estvére kell adni; nappal élyen a' beteg a' Nro. 140. leirt orvofsággal, mig meg-gyógyul.

§. 393. Ha a' beteg véres természetű; ha a' meg-szokott ér-vágást el-mulatta; ha a' rend szerént való vér-folyások ki-maradtak, avagy rendetlenül folynak; ha a' fájdalom igen kemény, és igen fokáig tart; ha a' beteg forróságról, szomjúságról, és nehéz lelekzésről panaszoikodik; ha a' pulsus gyors, erős, kemény, 's tesztült, akkor, 's nem mászszor, az ér-vágás mingyárt kezdetben szükséges.

§. 394. .

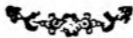

§. 394. A' savanyú etzetes ételek, italok, orvosságok; a' bor; a' tej, a' savó; téfztanémü; savanyú gyümölcsök, ebben a' kólikában ártalmatök, kiváltképpen böv mértékben.

§. 395. A' lágyító laxatívákat addig kell adni, mig az emélttet meg-nem lágyúl, és olyan nem lesz mint a' káfa; a' ketske golyóbifok azt jelentik, hogy a' betegség még meg-nem gyógyúlt; azért-is az orvoslált hamar félben nem kell hagyni.

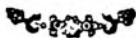
§. 396. Párisban az ilyen kólikában elsőben hánytatnak; azután kemény laxatívát, és erős klystért jóvasolnak. A' kinek tettzik, meg-próbálhattya a' Nro. 4. 128. és 141. le-iratott szereket.

§. 397. Mások hánytatót nem adnak, hanem tsak laxálnak, és lágyítanak mind addig, mig a' beteg meg-nem gyógyúl. Ezek lafsabban ugyan, de azért bátrabban vizik azt véghez, a' mit a' Párisiak nagy veszedelemmel próbálnak. Ezek élhetnek à Nro. 133. le-iratott ital.

§. 398. Vagynak őllyanok - is, a' kik femmit fem hánytatnak; keveset - is la-xálnak; de a' lágyító, nyálas, és ola-jos orvofságokat mind belöll, 's mind kívül böv mértékkal mérik; az opiomot fem sajnályák, de még-is mértékletesen. Ezeknek jók à Nro. 56. 53. avagy 140. le-iratott orvofságok; estvére lehet à Nro. 95. fel-találándó italt - is bé - adni. Minekutánna az emészttet meg - lágyúl, kámfóros szereket Nro. 40. adnak.

§. 399. Ha az eddig jovosolt orvos-lásra a' küldök vissza-jön; az has meg-lágyúl, és többé öfzve nem húzódik; az emészttet minden nap rendszeren, és la-gyon megyen; a' beteg femmi forróság-ról, fájdalomról, és szomjúságról nem-panaszolkodik, akkor erölítő, és ofzlató orvofságok Nro. 90. 91. 123. 140. ké-vántatnak, de úgy, hogy a' beteg ve-lek fokáig őllyen; jó a' kámfóros ital-is Nro. 40. A' tejes diaeta igen hasznos. Ió az arany-bányáknál meg-romlott em-bereket vas-bányákhoz adni; bűdös kö-vös feredőkben Nro. 138. 139. gyakran fereszteni. Ió à Nro. 137. le-irt, és az hangyabójból tfinált feredő - is. Az el-efett tagokat erölítő irral Nro. 134. 135-136.

136. gyakran kell dörgölni; a' réz fajokkal készített feredő - is hasznos. Az electrizatio leg - gyakrabban segít.

XXXIV.

AZ HAS - MENÉS RÖL.

§. 400. Midön az ember gyakrabban ül arnyék - székre, mintsem szokása volt, ha azonban fok hig emésztet minden rágás, és fájdalom nélkül töle menyen, akkor a' betegség Has-menésnek nevezetik.

§. 401. A' forró hidegben történő has-menés úgy orvofoltatik, a' mint §. 33. le-iratott.

§. 402. Ha az has-menés a' testnek meg-hivefítéstől származik, akkor a' beteg tartsa magát melegen; igyék gyakran római szék-fü-virág, avagy fodor minta-herbathét; köfsen az hasára melegített, és szeretsen dió virággal, avagy kömény-maggal meg-füstelt ruhákat. Ebben az állapotban minekelötte az emésztet meg-indúl, az has

úgy kezd fájni, mint a' hidegtől eredett kólikában.

§. 403. Ha erre az orvosláfra meg-nem szünik az has-menés, akkor minden reggel, és estve a' Nro. 131. le-irt orvofságot kell bé-adni mind addig, mig a' beteg meg-nem gyógyúl.

§. 404. Ha a' gyomornak, és a' beleknek terhétől §. 17. és 18. ered, akkor reggel hánytatót Nro. 4. estve pedig a' Nro. 131. le-irt terjéket kell bé-adni; ha más nap az has-menés szünik, akkor több orvofság nem kívántatik; ha pedig szünni nem akar, akkor más nap reggel a' Nro. 45. le-irt laxatívát estve megint terjéket Nro. 131. kell bé-adni szintén úgy, a' mint §. 403. mondtuk.

§. 405. Igen hasznos a' Nro. 132. le-irt orvofságot reggel, a' Nro. 131. jovofolt terjéket pedig estve a' betegnek bé-adni; más nap megint lehet elé venni, ha a' beteg jobban nem lesz.

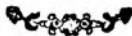
§. 406. Ha az has - menés ezekre meg-nem szünik; ha fokáig tart, és a' beteget nagyon meg-gyengíti, akkor a' Nro.

a' Nro. 28. 29. 31. avagy 32. bizonyosan használ.

§. 407. A' melly has-menés igen fokáig tart, és a' beteget nagyon meggyengíti; az eddig jovosolt orvoslásra is meg-nem gyógyúl, azt hánytatóval, avagy izzasztóval kell meg-próbálni.

§. 408. Ha a' beteg elég erős, reggel vegyen hánytatót Nro. 4; az hányás után három óra múlva ebédet lehet enni, de vékony, és könnyen megemészthető ételekből. Itálnak sűrű fetét veres bort, mellyben szeretsen dió álljon, kell jovosolni. Estvére vagy semmit, vagy igen keveset kell enni; étzakára a' Nro. 142. le-irattott italt bé-kell adni.

§. 409. Más nap az hánytató ki-marad; a' Nro. 143. készített klystért reggel, és estve bé-kell vetni; a' Nro. 144. le-irattott flastrommal az egész hasát bé-kell borítani; a' Nro. 145. fel-találándó orvosságból reggeltől fogva egész estvé-ig minden órában két kalánnal kell bé-adni.

§. 410. Harmad nap úgy kell orvofolni, a' mint első nap; negyed nap úgy; a' mint másod nap; ötöd nap megint úgy, ha az erő meg-engedi, a' mint első nap.

§. 411. Hatodik nap kezdgyen a' beteg olyan szerekkel élni, a' mellyenek Nro. 146. le-iratnak; négyszer minden nap egy örög magyarónyt kell bé-adni egész egy hólnapig.

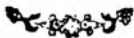
XXXV.

A' VÉR - HASRÓL.

§. 412. Midön a' beteg igen gyakran ül árnyék-székre, és mindenkor kemény has-rágásról, 's has-fájásról panaszkodik, akkor a' betegség vér-hasnak neveztetik.

§. 413. Ebben a' nyavalyában nem menyen mindenkor vér; többire hig, vizes, taknyos, tífös, bűdös, dögös, fekete, rothatt, meg-veszett, geuyettségés, és némellykor véres nedveségek folynak.

§. 414.

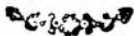

§. 414. Őzsfzel leg-gyakrabban jár, kivált ha az idő nedves, a' napok melegek, és az éttzakák hidegek. 1773-dik esztendőben Szathmár Vármegyében nagy kárákat tett; házról házra, faluról falura egész tavafzon, nyáron, és őzön járt, mint a' peftis; fokaktól peftisnek-is tartatott, ha az nem vólt-is. 4

§. 415. Némelly vérhasú betegek nagy forróságról, szomjúságról, fő-fájásról, has-rágásról, és nehéz lélekzésről panaszolkodnak: ilyenkor a' nyelv száraz; a' pulsus gyors, erős, feszült, 's kemény, valamint a' kemény forró hidegben §. 11. es 12.

§. 416. Láttam óllyan vér-hasú embereket-is, a' kik gyakran borzadotak, és meg-hevültek, minden erejektől meg-fosztattak; nehezen lélekzeltek: ilyenkor a' pulsus gyenge, kitfin, 's úgy vér, mint a' tzerua-szál, valamint a' rothatt forró hidegben §. 24. 33. és 66.

§. 417. Vagynak vér-hafok, melyekben a' betegek semmi, vagy tfak kevés forróságról panaszolkodnak; a' pulsus természet szerént való: követ-ke-

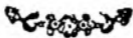

kezendőképpen semmiféle hideg - lelés nem tapasztaltatik.

§. 418. Minekelötte az orvosláshoz fogunk, azt - is jól ki-kell tanulni, hogy most kezdődik-é, vagy már sokáig tartott a' vér-has? Vagyon-é még elég ereje a' betegnek, vagy nints? Véres, genyettséges, rothatt, avagy más - féle materia tisztúl-é? Meg-emészheti-é a' beteg az ételt, és az orvofságot, vagy nem? 's a' t.

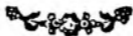
§. 419. Némellykor félben hagyó hideg-leléssel - is §. 303. öfzve-foglaltatik a' vér-has.

§. 420. Ha a' beteg véres természetű, és erős; ha a' §. 415. jelen vagon, akkor orvosoltassék, ér-vágással §. 14. hánytatóval §. 17. és laxatívával §. 405. Minekutánna a' gyomor, és a' belek illendőképpen meg-tisztultak, azután élyen a' beteg a' Nro. 147. és 148. le - irt szerekkel minden órában. Lehet meg-próbálni a' §. 406. le - irt orvofságokat - is, de azonban a' gyengén hivesítő, vért vékonyító, és a' lágyító italok §. 13. 15. és klystérek Nro. 46. ki-ne maradgyanak. §. 421.

§. 421. Ha rothatt forró hideggel
vagyon §. 416. akkor úgy kell orvo-
solni, a' mint §. 68. 69. 70. és 24. 's
33. jovosoltatik. Illyenkor igen hasznos
a' Nro. 143. készéttett klystér-is.

§. 422. Ha a' vér-has egyedül va-
gyon §. 417. és a' betegség nem régen
kezdődött; ha azonban a' beteg-is elég
erős, akkor reggel hánytatót kell adni
Nro. 4. estvére laxatívát Nro. 132. más
nap reggel tsendefitő orvóságot Nro.
131. avagy 142. Azonban igyék a' be-
teg főtt réti kender (gnaphalium) vizet
mezefeni; harmad, és negyed nap, me-
gint úgy kell orvosolni, a' mint első,
és másod nap, ha az erő meg-engedi;
ötöd, és hatod nap-is ekképpen kell
continuálni. Minekutánna a' gyomor,
és a' belek eléggé meg-tisztultak, azu-
tán a' Nro. 30. 28. 29. 25. 26. 32. 31.
meg-kell próbálni; ha ezekre nem szü-
nik, a' Nro. 147. és 148. le-iratott sze-
rekhez kell fogni. Meg-lehet próbálni
a' 46. és 149. jovosolt szereket-is.
Némellyek minden negyedik órában egy
kalan vizes rabarbara-tincturát adnak. Ha
a' beteg olyan gyenge volna, hogy
hánytatót, és laxatívát adni nem lehet-

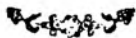
ne, akkor mingyárt a' Nro. 25. 29. és 32. fel-találándó orvofságokhoz kell fogni.

§. 423. Ha a' vér-has félben hagyó hideg-leléssel jár §. 419. akkor elsöben a' vérhasat §. 422. azután az hideg-lelést §. 312. és 313. kell meg-orvosolni; ha pedig az hideg-lelés igen kemény volna, avagy a' beteg igen el-gyengült volna, akkor egy órában a' Nro. 29. más órában a' Nro. 48. le-iratott orvofságból kell bé-adni mind addig mig a' beteg jobban lesz.

§. 424. A' fött kökény, avagy som-viz italnak; korpa - tzipere ételnek; aszталos enyv korpa-vizzel klystérnek igen jó azoknak, a' kik más orvofsággal nem élhetnek.

§. 425. Az eméztetet hideg vízbe kell eresztteni, azután ölyyan helyre öntöni, az hól egészséges ember nem jár; a' szobában lévő aërt gyakran meg-kell frissíteni, es valami langal meg-tisztítani; a' betegeket az egészségesektöl el - kell választani, hogy másra ne ragadgyon. Ételnék piritott kenyér, árpa - zab - ris - káfa lágyon töve, italnak réti kender, avagy zab-víz, avagy ha a' rothadásnak jelei meg-jelennek, a' Nro. 47. le-iratott ital leg-hasznofsabb. Ek-

kép-

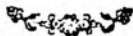
képpen, 1773-ban, és igen szerentsésen orvosoltam én egy RUMPACH MÁTTYÁS nevű Királyi Chyrurgussal, kinek szorgalmatofsága, hívsége, okofsága, tudománnya és szerentsés orvoslása minden akkori tzifra Borbélyokat, de még sok Doktorkokat - is szégyenbe ejtett; és azonnal sok ezer beteget az halálnak torkából visszahuzott Nagy - Bánya vidékén.

XXXVI.

A' DÜHÖS KUTYA-MARÁSRÓL.

§. 426. A' melly kutya egyszerre meg - kedvetlenedik; morog szünetlen; komor tekintetű; nyughatatlan; az eledelet utállyá; alá 's fel szünetlen nyargal; azonban a' farkát le - ereszti; minden kutyába, 's állatba belé kap; mindent mardos; kiváltképpen ha egyszer 's mind a' nyála-is toly, és ha a' viztől is fél; az veszett, avagy dühött kutyának tartatik.

§. 427. Mihent valakit az ilyen kutya meg-mar, 's meg-fébez, azonnal a' sebet fel-kell vágdalni, és fős etzettel
moso-

mosogatni; azután a' Nro. 151. le-
 iratott irral minden nap egyszer a' sebnek
 izéleit körös körül két ujnyira kend-be,
 's köfs reája minden nap reggel a' Nro.
 150. le-iratott irból, estve pedig a'
 Nro. 153. fel-találendő szerekből: Az-
 után adgy-bé minden nap háromszor
 egy port Nro. 152. A' sebeket fokáig,
 két vagy három hétig folytatni kell.
 Ekképpen, és igen szerentséfen orvo-
 soltatik a' vefzett, avagy dühös kurya-
 marás.

XXXVII.

A' RÜHRÖL.

§. 428. Midön a' bőrön, kiváltkép-
 pen az ujjak között, apró hólyagots-
 kák, avagy pattanások támadnak, mel-
 lyek nagy vizketést okoznak, és ha
 fel-vakartatnak, varatskákat hagynak
 hátra, akkor a' nyavalya Rühnek hivat-
 tatik. Ha fokáig tart a' Rüh, akkor
 a' bőrön sok apró keléfséskék lattatnak,
 mellyek igen nagyon vizketnek.

§. 429. A' Rüh vagy magában tá-
 mad, vagy másról ragad a' betegre.

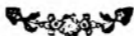
Ha

Ha magában támad, akkor rendszerént való italnak igen jó a' Nro. 109. le-iratott gyökerekből készített fűt viz: Orvosságoknak a' Nro. 108. fel-találandó por nagyon ditsértetik. A' rühös tagokat korán reggel meg-kenni, 's dör-gölgötni kell a' Nro. 154. le-irt irral, melly kenést minden másod nap egyszer elé lehet venni, de úgy, ha azonban a' fellyebb jovosolt orvosságokkal szor-galmatoson él a' beteg.

430. Ha a' Rüh máfról ragadott a' betegre, akkor elsöben élyen a' beteg a' No. 108 és 109. jovosolt szerekkel mind addig, mig jól ki-tisztúl, azután lehet az egész testet minden másod nap bé-kenni a' Nro. 154. avagy a' Nro. 151. le-irt kenettel; ennek az utólsó kenet-nek egy nyoltzad része, az-az: az egész kenetből három könting, egyszeri ke-nésre elégfejes.

§. 331. A' beteg édes ételekkel, és italokkal élyen; az hidegtöl magát ója; az ingét gyakran változtassa, és minden fel-vételkor kénkö-fűtel meg-fűstellye.

§. 432. Külső kenetekkel ritkán kell élni, ne hogy vizsgálja - verődgyék a' Rüh. A' Nro. 108. és 109. jovosolt szerek, a' kénköves feredökkel, úgy-mint a' Budai, Váradi, 's a' t. még a' meg-rögzött Rüh-et-is meg-gyógyittyák.

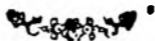
XXXVIII.

A' SZOMJÚSÁGRÓL.

§. 433. Sokan vagynak, a' kiknek egyéb bajok nintsen, hanem tsak az, hogy szünetlen szomjuhozna.

§. 434. Ezeknek vagy igen sűrű, vagy igen tñpös a' vérek. Ha sűrű, akkor a' pulsus nagy, tellyes, erős, kemény, 's feszült; ha tñpös, akkor a' pulsus kitfin, nem kemény, 's nem feszült.

§. 435. Mikor sűrű a' vér, akkor előbb eret kell vágni, 's azután a' Nro. 2. le-irt orvovság, és a' Nro. 7. avagy 156. fel-találándó ital igen hasznos.

§. 436. Midön tšipös a' vér, akkor leg-jobbak a' Nro. 62. 109. 155. és 157. jovosolt italok.

XXXIX.

A' FORRÓSÁGRÓL.

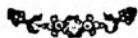
§. 437. Némelly emberek arról panaszkodnak, hogy az ajakok, nyelvek, és a' torkok szárad; azonban gyakran, némellykor szünetlen-is vagy tšak a' fejekben, vagy az egész testekben-is meg-hevülnek; tšendefen nem alhatnak, és nagyon meg-lankadnak.

§. 438. Ezeket úgy kell orvosolni, a' mint fellyebb §. 13 mondottuk. Hasznos az etzetes kovász-is, ha éttzakánként a' beteg talpaira köttetik.

XL.

A' FÁJDALMOKRÓL.

§. 438. Ebben a' tšikellyben röviden le-iratnak: 1. A' Fő-fájás. 2. A' Szem-fájás. 3. A' Torok-fájás. 4. A' Fog-

A' Fog - fájás. 5. A' Fül - fájás. 6. A' Has - fájás. 7. A' Vég - hurkának fájása. 8. A' Vese - fájás. 9. A' Köszvény. és 10. A' Mely - fájás.

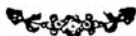
§. 440. A' Fő - fájás ellen §. 19. jó orvoslás jövofoltatik. Ér - vágással; vér - ízipókkal; gyakor gyenge laxatívakkal Nro. 5. avagy 49.; leg - jobban orvofoltatik. Hasznosok a' Nro. 158. 159. 160. 161. és 162. le - iratott szerek - is. Jó a' zöld Galamb - fü (verbena) meg - törve, ha az homlokra köttetik. Ha tsak bizonyos órákban, avagy napokon kerül elé a' fő - fájás, akkor a' China Nro. 48. 54. és 55. hamar segit. Ha a' gyomorban levő meg - romlott főr - vitzől ered, akkor a' száj keferü; a' gyomor émellyeg, és hányásra erőltetik; ilyenkor elsőben hánytatni Nro. 4. azután laxálni kell Nro. 5. avagy 49. A' Főnek beretválása - is jó.

§. 441. A' Szem - fájás §. 91. A' Torok - fájás §. 108. A' Fül - fájás §. 105. Az Has - fájás §. 329. és 360. A' Mely - fájás §. 148. fel - táltatik. Azért azokról semmit sem írok.

§. 442. A' FOG - FÁJÁS ellen ditsértetnek: Laxatívák; etzetes kovász Nro. 13. arra a' karra kötve, a' melly felől a' fog fáj. Kivül jó lágyító, és oszlató meleg kötéseket a' fájós helyre kötni §. 112. 140. Hasznos a' szájban gyakran venni, 's tartani a' Nro. 163. le-irt orvosságból. Az Udvas fogba lehet szek-fü-olajt (caryophyllus offic.) eresztteni, avagy egy pilulát a' Nro. 164. le-irt szerből. Az hideg vas-is használ. Ha a' fognak ki-huzása után a' vér meg-nem állana, akkor fele erős etzet, és fele erős égett-bor a' szájba tartva fokot használ, de leg-jobb ruhát tépni, és a' Nro. 22. avagy 23. le-iratott vízbe mártani, 's azután a' fognak helyét vele teli tölteni, 's bé-szorítani; némellykor a' fognak visszfa-tétele-is fokot használ, tfak jól bé-nyomattasék, és addig a' nyomás, 's szorittás el-ne hagyattasék, mig a' vér-folyás meg-nem áll.

§. 443. A' VÉG - HURKÁNAK fájdalma ellen jó a' len - mag - pogátsa téjben, avagy vízben főve, es melegen a' vég-hurkára téve; hasznos az olajos lágyító klitér-is Nro. 46.

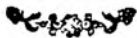

§. 444. A' VESE-FÁJÁS kezdődik az ágyékban, az hól a' vesék vagynak, és le-felé a' szemérem-test-felé megyen; a' vizellet gyakran el-állván, meg-reked, némellykor nagyon-is éget. Ilyenkor eret kell vágni, és azután fok lágyító italakat Nro. 8. igyék, a' beteg. Kivül meleg feredök; és meleg lágyító kötések No. 51. 52. jovofoztatnak.

§. 445. A' KÖSZVÉNY vagy forró hideggel vagyon, vagy tsak magára jár: fokkal súlyosabb, és veszedelmesebb, ha forró hideggel vagyon, mint-sem egyedül.

§. 446. Midőn az ember karjait, lábait, avagy más tagjait fájdalom nélkül nem mozgathattya, és azonban a' fájdalom nem külső, hanem belső okból származott, akkor a' betegség köszvénynek neveztetik.

§. 447. Ha' ezekkel a' fájdalmakkal a' forró hidegnek jelei pag. 16. öszvejönnek, akkor úgy orvosoltatik, mint a' forró hideg IV. tikkelyben pag. 16. Kiváltképpen kezdettől végezetig a' Nro. 165. készitetett orvosságban kell
biz-

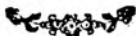

bizni. Ebben az állapotban jobban kell a' forró hidegre, mint-sem a' köszvényre vigyázni. Jók a' hivesítő laxatívák is Nro. 49.

§. 448. Ha a' köszvény forró hideg nélkül vagyon, akkor, ha bőv vérü a' beteg, eret kell vágni; ha pedig nints igen fok vére, vért nem kell botsátani. Minden nap két, vagy három port Nro. 5. vegyen - bé a' beteg, és igyék reá egy findfia, vagy pohár herbathét Nro. 13. Jó Bodza - liktáriumot (rob. famb.) a' herbathébe tenni. Ebben az állapotban igen hasznosok a' Nro. 64. 84. 85. le - irt orvosságok - is. Gyakran használt a' Nro. 166. jovosolt mixtura-is.

§. 449. Kivül gyenge dörgölések jovosoltatnak; az hideg árt; a' meleg nem jó. Ha estve a' fájdalom igen nagy, akkor reggel, mihent a' fájdalom ízünik, opiumot Nro. 95. kell adni, hogy nyugodgyék a' beteg.

§. 450. Gyakran az ember fenn - jár ugyan, de még-is a' köszvénytől semmiképpen meg - nem menekedhetik; az eddig jovosolt orvoslásra-is meg - nem

gyógyúlhat: Illyenkor fokáig élyen a' beteg tejes ételekkel, és a' Nro. 167. 168. 169. le-irt orvofsággal.

XLI.

AZÉR - VÁGÁSRÓL.

§. 451. A' Borbély gyakran vág eret ott-is, az hól nem kellene, rész szerént azért, mert nem tudgya az ér-vágásnak háfznát, és kár-tévő erejét; rész szerént pedig azért, mert szereti a' pénzt; annakokáért háfznos lesz, rövideden meg - magyarazni azokat az állapotokat, a' mellyekben az ér - vágás szükséges, és háfznos.

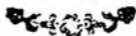
§. 452. Az ér-vágás tfak két állapotban szükséges, és háfznos: 1 - szer Akkor, a' mikor a' vér meg-bövül; 2 - szor: Akkor, a' mikor az emberi testnedveségei meg-sürüdnek, és a' gyuladásra igen hajlandók, avagy már meg-is gyulattak. Más állapotban az ér-vágás ártalmas, avagy leg-alább háfzontalan; azért-is meg-nem kell engedni, hogy a' pénzt-kereső Borbély eret vágjon.

§. 453.

§. 153. Ha valaki jól él, és igen keveset mozog; ha a' meg-szokott vér-folyások, ugymint: a' hó-szám, arany-ér, 's a' t. ki-maradnak, avagy igen szükön folynak; ha az ábrázat piros, a' szemek verefsek, és nehezen forognak; ha a' melegben az ujjak fel-dagadnak, és nehezen hajlanak; ha minden nagy mozgásra a' fő-fáj; ha az ember lankatt, kivált a' mikor melegben jár; ha a' pulsus nagy, lafsú, erős, feszült; ha a' szemek gyakran szikrát látnak; ha a' fő nagy, a' nyak rövid, a' mely széles, és a' test száraz, sovány, ösztövé, akkor a' vér igen bőv.

§. 454. Ha az ember forróságról, szomjúságról, száj szárazságról, nyughatatlan álmról; éttzakai hánykodlódásról, nyomásról, fulladozásról, és ijesz-tő álmokról panaszolkodik; ha nehezen lélekel, és a' melyében nehéz terhet érez; ha a' pulsus feszült, kemény; ha a' vizellet veres, akkor a' vér sűrű, és minden-féle gyuladásra hajlandó.

§. 455. Mentől több jelek §. 453. és 454. együtt vagynak, annál bátrabban lehet eret vágni minden-féle beteg-ség-

ségben, és egészségben. Ok nélkül eret nem-kell sem az egészséges, sem a' beteg emberen vágni, mert gyakran tapasztaltatott, hogy csak egy ér-vágás-is ott, az hól a' fellyebb említett jelek nem-láttattak, halált hozott.

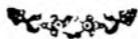
§. 456. Meg-állapodott idejü emberből lehet bátran 10. vagy 12. uncia vért egyszerre bortsítani; az iffiabbak, és gyen^a-ébbekből kevesebb-is elég.

XLII.

A' GYOMORNAK, ÉS A' BELEKNEK TISZTÍTÁSÁRÓL.

§. 457. A' Gyomrot akkor kell tisztítani, a' mikor meg-vagyon valamivel terhelve, olvasd a' §. 17. le-irt jeleket. Erre a' tisztításra szolgálhatnak a' Nro. 4. 170. 171. és 172. 173. A' kinek melyik tetszik, abból vegyen. A' böv, és sűrű vérü emberekben előbb eret kell vágni, és azután hánytatni, ha szükséges az hányás. A' Fő - Gyuladásban, Mely - Gyulhdásban, Gyomor - Gyuladásban, 's a' t. hánytatni nem szabad. Soha ok nélkül hánytatót adni nem-kell.

§. 458.

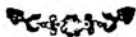

§. 458. Laxatívát akkor kell adni, a' mikor a' belekben valami ki-hajtandó materia vagyon §. 16. és 18. Akkor-is hafznosok a' laxatívák, a' mikor vizes nedveségeket kell hajtani, avagy a' felső részekről a' nedveségeket le-fele kell huzni.

§. 459. A' laxatívák két-félék: Né-melleyek hivesitnek; mások hevitnek. A' forrósággal járó nyavalyákban hivesítő laxatívák kívántatnak: Illyenek talál-tanak a' Nro. 5. 45. 49. 101. 124. 133. A' hideg nyavalyákban, viz-korságok-ban, catharrusokban ilyen laxatívákat szoktunk adni, a' mellyek a' vért sebe-sebben forgatják: Illyenek vagynak Nro. 63. 86. 108. 128. 130. 174. 175. 176. 177. 178. 179. A' kinek mellyik tettzik azt meg-próbálhattya.

§. 460. Mikor az has nagyon meg-va^gyon szorúlva, akkor elsöben lágyító klifért Nro. 46. és azután nem erős, hanem csak lágyító gyenge laxatívákat kell adni Nro. 49. Ok nélkül laxálni nem kell.

§. 461.

XLIII.

AZ HIVESITŐ ORVOSSÁGOKRÓL.

§. 461. Hivesítő orvosságoknak azok a' szerek neveztetnek, mellyek az emberi testnek rend - kívül való forróságát meg - enyhittik. Illyenek vagynak Nro. 2. 7. 8. 9. 10. 49. 72. 155. 156. 157.

§. 462. Minden forrósággal járó nyavalya ellen lehet egy órában a' Nro. 2. le - irt mixturából; más órában pedig a' Nro. 8. készitetett decoctumból a' betegnek bé - adni. Rend szerent való itálnak szolgálhat a' Nro. 7. 155. avagy 156. Ezek az orvosságok egyszer 's mind a' sűrű vért - is meg - vékonyittják.

XLIV.

A' LÁGYITÓ ORVOSSÁGOKRÓL.

§. 463. Lágyító orvosságoknak azok a' szerek hivatatnak, a' mellyek az embereknek el - száradott részeit, úgy - mint a' száraz nyelvet, torkot, 's a' t. meg - lágyittják, és meg - nedvesítik. Illyenek jövofoltatnak Nro. 8. és 53.

§. 164.

§. 464. Minden-féle betegségben, ha a' forróság nagy, és ha a' nyelv szárad, ugy-mint a' forró hidegekben, gyuladáfokban, 's a' t. lágyító szerek ditsértetnek.

XLV.

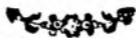
A' ROTHADÁS ELLEN VALÓ ORVOSSÁGOKRÓL.

§. 465. Rothadás ellen való orvosságoknak azok mondatnak, a' mellyek meg-nem engedik, hogy az embernek részei meg-veszfszenek, 's dögösfödgyenek.

§. 466. Mikor a' beteg még meg-nem gyengült, és a' pulsus még erős, akkor leg-jobbak a' savanyó orvosságok. Illyenek vagynak Nro. 1. 47. és 155. Minden-féle torró nyavalya könnyen meg-rothad, azért illyenekkel bővön kell élni.

§. 467. Ha a' beteg nagyon meg-erőtlenedik, és a' pulsus meg-gyengül, meg-kitlinül, akkor a' gyengén ösztönözö, es eröfitö szerek jobban viselik magokat, mintsem a' savanyók. Illyenek vagynak Nro. 18. 19. 20. 21. és 39.

XLVI.

XLVI.

GELESZTÁK ELLEN VALÓ OR- VOSSÁGOK.

§. 468. A' Gelesztáknak leg - bizonyosabb jele az, ha az emberből már egyszer Geleszták el - mentek ; többire az has - is nagy ; az órr - is vizket ; a' beteg - is gyakran hurut, gyomor, és hás - rágásról - is panaszolkodik.

§. 469. A' Geleszták ellen fok - féle orvosságok jóvofoltatnak (à Nro. 180. usque ad finem) ; némellyeknek egy használ, más ellenben semmit sem teszen : azért mindeneket okoson kell megpróbálni, a' gyermekeknek igen keveset elsöben, azután többet - is lassan szaporitván a' dozist, lehet adni. A' Disznó - répából (arthanita) készitetett irat, lehet az hasra kenni.

V É G E.

A Z

ORVOSSÁGOKNAK

MAGYAR, 'S DEÁK

L A I S T R O M A .

Ut alimenta sanis corporibus agricultura, sic sanitatem aegris medicina promittit.

*A. Corn. Celsus. lib. 1. in
initio Praefationis.*

Nro. 1.

Vegy. 8 Lót jó etzetet; 16 Lót tiszta mézet. Fozd méz sűröségre. Ez etzetes méz.

No. 2.

V. 1 Könting tisztított Salétromat; 2 Lót etzetes mézet; 12 Lót borza - virág - vizet. Elegyisd össze, 's agy-bé minden második órdban két kálánnal.

No. 1.

Recipe. Acet. bon. unc. jv.
Mell. pur. unc. vijj.
M. coque in consistentiam mellis. Est Oxymell simplex.

No. 2.

B. Nitr. pur. dr. j.
Oxymell, simplic. unc. j.
Aqu. flor. samb. unc. vj.
M. sumat æger omni bihorio duo cochlearia.

No. 3.

V. 1 Marék borzavirágot ; annyi málvalevelet. Vagdald össze herbatbénék.

No. 3.

R. Flor. samb.
Fol. malv. aa. m. j.
M. c. pro The.

No. 4.

V. 30 Gránum ipecacuanbát ; *10.* Gránum tisztított Salétromat. Tísnály port.

No. 4.

R. Ipecacuanh. gr. xxx.
Nitr. pur. gr. x.
M. f. pulvis pro dosi.

No. 5.

V. 1/2 Könting tisztított borkövet ; annyi kettős sót. Tísnályport. Kettőt, avagy hármot egy nap kell beadni.

No. 5.

R. Cremor. tart.
Arcan. dupl. aa. dr. 3.
M. f. pulvis pro dosi. Detur talis bis, aut ter de die unus.

No. 6.

V. 16. Lót kút vizet ; *4* Lót lenmag

No. 6.

R. Aquæ fontanæ unc. viijj.

olajat ; annyi mézet ; **I** Könting tisztított salétromat. Elegyisd össze klistérnek.

Ol. lin.

Mell. aa. unc. jj.

Nitr. pur. dr. j.

M. pro enemate.

No. 7.

No. 7.

V. 6 Lót árpa-szemmet ; **I** pint tiszta vizet. Főzd fél óráig. Szűrde-le, 's adgy hozzá: **I** Könting tisztított salétromot ; 4 lót ezetes mézet. Szől-gályán italnak.

R. Hord. crud. unc. j. j. j.

Aqu. pur. libr. jv.

Coq. per $\frac{1}{2}$ hor. col.

adde :

Nitr. pur. dr. j.

Oxymell. simplic.

unc. jj.

M. pro potu.

No. 8.

No. 8.

V. 2 Lót fehér málvagyökeret ; 2 márvék fehér málvalevelet. Vagdald össze, és főzd $\frac{1}{2}$ óráig. Szűrjele **I** és $\frac{1}{2}$ mesz-

R. Rad. alth. unc. j.

Fol. alth. m. jj.

Conf. coq. s. q. aq.

per $\frac{1}{2}$ hor. col.

libr. jβ. adde :

Nitr. pur. dr. j.

szely vizet. Adgy-
hozzá 1 könting
tisztított salétro-
mat; 4 löt etzetes
mézet. Minden má-
sodik órában egy
findsiával kell bé-
adni.

No. 9.

V. 4 Löt pörje gyö-
keret; 1 löt sóska
gyökeret. Vagdald
öszve, 's főzd 1 ó-
ráig. Szűrj-le 1
itze vizet, 's adgy-
hozzá: 1 könting
tisztított salétro-
mat; 4 löt tengeri
szőlő syrupot. Min-
den második órában
egy findsiával kell
bé adni.

No. 10.

V. 6. Löt zab-sze-
met; 1 pint tiszta

Oxymell. simplie.
unc. jj.

M. fumat æger omni
bihorio vasculum
tepede.

No. 9.

R. Rad. gramin.
unc. jj.
- - acetos. unc. β.
Cosc. coqu. s. q. aq.
per semihor. col.
libr. jj. adde:
Hitr. pur. dr. j.
Syrup. ribes. unc. jj.
M. fumat æger omni
bihorio vasculum.

No. 10.

R. Aven. crud.
unc. jjj.

vizet. Főzd fél óráig. Szűr-le, 's adgy hozzá: I könting tisztított salétromat; 4 lótmálna syrupot. Szolgálán itálnak.

No. II.

V. 6 Lót zab-szemet; I pint tiszta vizet. Főzd fél - óráig. Szűr-le itálnak.

No. I2.

V. 4 Lót pörje gyökeret; 2 lót fóska gyökeret; 2 marék fejer-málva levelet. Vagdald öszve, 's főzd fél - óráig. Szűrj le j. meszszely vizet. Minden második órában egy fincsiával kell beadni.

Aqu. pur. libr. jv.
Coq. per semihor. col. adde:
Nitr. pur. dr. j.
Syrup. rubr. idæ. unc. jj.
M. pro potu.

No. II.

R. Aven. crud. unc. j. j.
Aqu. pur. libr. jv.
Coqu. per semihor. col. d. pro potu.

No. I2.

R. Rad. graminis unc. jj.
- - acetos. unc. j.
Fol. alth. m. jj.
Consc. coqu. s. q. aq. per semihor. col. libr. j. j. D. U.
Sumat æger omni bihorio vasculum.

No. 13.

V. 1 font savanyú kovászt; 3 löt konyba sót; annyi megtörtetett mustár magot. Jó erős etzettel tfinály tészát.

No. 14.

V. 2. Löt savanyo kovászt. Jó erős etzettel tfinály irat belöle; azután adgy-hozzá körös bogár port, bogy legyen flastrom. Kend lágy börré, 's hintsd-bé megint körös bogár porral.

No. 15.

V. 2 Löt sárga irat; annyi sóalan irós

No. 13.

R. Ferm. pan. acid.
libr. j.
Sal. commun.
Farin. sem. linap.
aa. unc. jß.
Acet. fortiff. q. s.
ut f. pasta.

No. 14.

R. Ferm. pan. acid.
unc. j.
Acet. fortiff. q. s.
ad consistentiam unguenti, dein adde:
Pulv. Canthar. q. s. ut f. emplastrum.
Extende super alutam, ac insperge de uno pulvere cantharidum.

No. 15.

R. Unguent. basilic.
unc. j.

vajat. Tsinály i-
rat, 's kend bé a'
bolyag-buzó frás-
trommal meg rá-
gotott belyet.

No. 16.

V. 1 és fél meszszely
ruta vizet; 3 kön-
ting salamiákat;
4 lót ruta etzetet.
Elegyisd öszve.

No. 17.

V. 3 Lót édes man-
dolát. Tsinály egy
meszszely tejet, 's
adgy bozzá: 2 lót
fejér mák syrupot.
Minden második
órában egy fmdsiá-
val kell bé adni.

No. 18.

V. 1 Gránum Kam-
pbürt; 15 gránum

Butyr. rect. insul.
unc. j.

M. pro inungendo
loco vesicante ve-
xato.

No. 16.

R. Aqu. rut. libr. jβ.
Sal. ammon. dr. jiiij.
Acet. rutat. unc. jj.
M. d. u.

No. 17.

R. Amygd. dulc. *cx*
unc. jβ.
f. l. a. emultio col.
libr j. adde:
Syrup. papav. alb.
unc. j.
M. sumat æger omni
bihorio vasculum.

No. 18.

R. Camphor. gr. j.
Lap. Cancr. gr. xv.

rák szemet. Tsinály
port's adgy bé min-
den második órá-
ban egyet.

No. 19.

℞. 2 Lót vékony Chi-
na port ; 20 lót
ruta vizet ; 6 lót
jó bort ; 4 lót fo-
dor minta syrupot.
Minden második
órában két kalán-
nal kell bé adni.

No. 20.

℞. 1 Marék ruta fü-
vet ; annyi vízi
fokbagymát ; annyi
méb-füvet ; annyi
kakuk füvet. Vag-
dald öszve berbát-
nének.

M. f. pulvis, d. ta-
lis omni bihorio
unus.

No. 19.

℞. Pulv: Cort. per.
opt. unc. j.
Aqu. rutæ. unc. x.
Vin. bon. unc. jijj.
Syrup. menth.
unc. jj.
M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. 20.

℞. Hb. rutæ.
- - scord.
- - melif.
- - serpill. aa.
m. j.
Consc. pro the.

No. 21.

V. 4 I ót jerva gyökér-syrupot; annyi málna syrupot; 20 tsepp gálitzkö spiritust; annyi liquor anodinust. Elegyisd össze, 's édesítsd a No. 120 le-iratott herbatbét.

No. 22.

V. 1 Könting gálitzkövet; 2 lóttiszta vizet. Olvazd el.

No. 23.

V. 2 Könting tímót; annyi tisztá vizet. a mennyiben el olvad.

No. 24.

V. 40 Gránium tisztított salétromat;

No. 21.

R. Syrup. Contraj.
 - - rub. idzi aa.
 unc. ij.
 Spir. vitriol.
 Liqu. anod. min.
 aa. gtt. xx.
 M. pro edulcorando the No. 20.

No. 22.

R. Vitriol. alb. dr. j.
 Aqu. commun.
 unc. j.
 Dissolve.

No. 23.

R. Alumin. dr. jj.
 Aqu. commun. q.
 s. ut dissolvatur.

No. 24.

R. Nitr. pur. gr. xl.
 Syrup. Diac. unc. j³

3 lóť szent János gyökér syrupot ; 12 lóť borsfa virág vizet. Minden második órában két kalánnal kell bé adni.

No. 25.

V. 2 Lóť szent János gyökér syrupot ; 16 lóť fodor minta vizet ; 1 és fél Könting Catechu tincturát ; 15 tsepp laudanum liquidumat. Minden órában két kalánnal kell bé adni.

No. 26.

V. 10 gránium köszikla-timsót ; 16 lóť pipats virág vizet ; 3 lóť sz. János gyökér syrupot. Minden órában két kalánnal kell bé adni.

Aqu. flor. tili.

un. .vj.

M. sumat æger omni bihorio duo cochlearia.

No. 25.

R. Syr. Diac. unc. j.

Aqu. menth.

unc. vjjj.

Tinct. terr. catech.

dr. jβ.

Laud. liqu. syd.

gtt. xv.

M. sumat æger omni hora duo cochlearia.

No. 26.

R. Alum. rup. gr. x.

Aqu. flor. rhæad.

unc. vjjj.

Syrup. Diacod.

unc. jβ.

M. sumat æger omni hora duo cochlearia.

No. 27.

V. 16 Lót pipats virág vizet; 3 lót szent János gyökér syrupot; 15 tsepp gálitzkö spiritust. Minden órában két kalámmal kell bé adni.

No. 28.

V. 2 Könting arméniai bolüst; 3 lót szent János gyökér syrupot; 16 lót pipats virág vizet. Minden órában két kalámmal kell bé adni.

No. 29.

V. 2 Könting arméniai bolüst; fél könting Catechuport; 3 lót sz. János gyökér syrupot; 1.

No. 27.

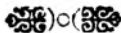
R. Aqu. flor. rhæ.
unc. vjij.
Syrup. Diacod.
unc. jβ.
Spir. vitriol.
gtt. xv.
M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 28.

R. Bol. armen. dr. jj.
Syrup. Diacod.
unc. jβ.
Aqu. flor. rhæ.
unc. vijj.
M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 29.

R. Bol. armen. dr. jj.
Pulv. terr. catech.
dr. β.
Syrup. Diacod.
unc. β.

lót fodor minta sy-
rupot; 16 lót fodor
minta vizet. Min-
den órában két ka-
lánaal kell bé adni.

No. 30.

V. 2. Könting dia-
tragacánt port; 2
lót szent János
gyökér syrupot; 8
lót pipats virág vi-
ztt. Minden órá-
ban két kalánaal
kell bé adni.

No. 31.

V. 2 Könting terjé-
ket; annyi China
extradumat; 3 lót
szeg-fü-virág sy-
rupot; 12 lót méb-
fü vizet. Minden

Syrup. menth.
unc. β.

Aqu. menth.
unc. vjjj.

M. sumat æger omni,
hora duo cochlea-
ria.

No. 30.

R. Pulv. diatragac.
frig. dr. ij.

Syrup. Diacod.
unc. jβ.

Aqu. flor. rhæad.
unc. jv.

M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.

No. 31.

R. Theriac. androm.

Extr. cor. per. aa.
dr. jj.

Syr. flor. tunic.
unc. jβ.

Aqu. meliss.
unc. vj.

órában két kalán-
nal kell bé adni.

No. 32.

V. 1 Könting tor-
mentilla port ; 3
lót szent János
gyökér syrupot ;
16 lót pipats vi-
rág vizet. Minden
órában két kalán-
nal kell bé adni.

No. 33.

V. 1 Könting mosat-
lan izzasztó pis-
kóltz port ; 4 lot
tengeri hagymas
etzetes mézet ; 12
lót pipats virág vi-
zet. Minden máso-
dik órában egy ka-
lánnal kell bé adni.

M. sumat æger omni
hora duo coch-
learia.

No. 32.

R. Pulv. rad. tor-
ment. dr. j.
Syrup. diacod.
unc. jβ.
Aqu. flor. rhæd.
unc. vjjj.

M. sumat æger omni
hora duo coch-
learia.

No. 33.

R. Stib. diaph. n.
abl. dr. j.
Oxym. scill. unc. jj.
Aqu. flor. rhæ.
unc. vj.

M. sumat æger omni
bihorio cochle-
are.

No. 34.

V. 1 Gránium mineralis kermest; 20 gránium diatragacant port. Tfinály port, 's adgy bé minden második órában egyet.

No. 35.

V. 1 és fél marék sályát; vagdald meg, 's tartsd fél óráig; 2 és fél megszszely forró vízbe; azután szürd-le, 's adgy hozzá: 3 lót sálya syrupot. Minden harmadik órában egy fincsával kell bé adni.

No. 36.

V. 3 Lót China port. Föld 1 óráig; azután szürj-le más-

No. 34.

R. Kerm. min. gr. j. Pulv. spec. diatr. frig. scrup. j. M. f. pulvis. Detur unus omni bihorio.

No. 35.

R. Hb. salv. m. jβ. Conf. inf. f. q. squ. ferv. per semihor. col. libr. jβ. adde: Syrup. saliv. unc. jβ. M. sumat æger omni trihorio vasculum.

No. 36.

R. Pulv. cor. per op. unc. jβ.

fél megszűzeli vizet,
's adgyborzda 2 löt
főjér nád mézet; an-
nyi fa-héj vizet.
Mindennórában egy
findsiával kell be-
adni.

No. 37.

V. 4 Löt parásában
sült veres bagy-
mút; 2 löt fekete
szappant; annyi
sárga irat; annyi
diachylon flastro-
mat. Elegyisd
öszve.

No. 38.

V. 4 Löt lágyító fla-
stromat; annyi
diachylon flastro-
mat; 2 löt sárga
irat; 1 löt megto-
retett mustár ma-

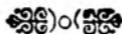
Coqu. s. q. aq. per hor.
col. libr. jß. adde:
Sacchar. alb.
Aq. simpl. Cin-
nam. aa. unc. jß.
¶. sumat æger omni
hora vasculum.

No. 37.

R. Cepar. sub Ciner.
coct. unc. jj.
Sapon. nigr.
Ungu. basil.
Empl. Diachyl. cum
Gum. aa. unc. j.
M. in mortario.

No. 38.

R. Empl. de mucil.
- - diachyl. cum
Gum. aa. unc. jj.
Ungu. basil. unc. j.
Pulv. semin. sinap.
unc. j.

got. *Elegyisd öszve gyenge tüznél, 's kend lágy bőrre.*

No. 39.

V. 16 Lót ruta vizet; 3 lót rothadás ellen való etzelet; 4 lót citromhéj syrupot, minden órában két kálánnal kell bé adni.

No. 40.

F. 2 lót édes mandolát; annyi dinnye magot; 7 gránium Kamphorát. Tifinály 1 és fél meszszely tejet, 's az után adgy hozzá 8 lót fejer mák syrupot. Minden második órában egy findsiával kell bé adni.

M. leni igne, & extendende super alutam.

No. 39.

*R. Aqn. rutæ.
unc. vjij.
Acet. antisept.
unc. jß.
Syrup. Cort. Citr.
unc. jj.
M. sumat æger omni
hora duo cochlea-
ria.*

No. 40.

*R. Amygd. dulc.
Semin. Melon. aa.
unc. j.
Camphor. gr. vjj.
f. l. a. emulsio; col.
libr. jß. adde:
Syrup. pap. alb.
unc. jß.
M. sumat æger omni
bihorio vasculum.*

No. 41.

V. 4 Lót ofzlató fő-
speciefeket. Főzd,
's azután mártás
rubát a' levibe, 's
kösd melegen a'
fejére.

No. 42.

V. 1 Lót dobány le-
velet; 6 könting
fennalevelet. Vag-
dald öszve, 's főzd
egyfértál óráig; az
után fatsari-ki egy
meszszely vizet, 's
adgy bozzá 4 lot
mézet. Klisztérnek
vesd-bé.

No. 43.

V. 8 Lót fekete na-
dály gyökeret; 4
lót fejer málvagyö-
keret; 2 lót édes
gyökeret. Vagdald

No. 41.

R. Spec. cephal. re-
sol. unc. jj.
D. pro fomento.

No. 42.

R. Fol. tabac. unc. β.
- - fennæ. dr. vj.
Conf. coq. s. q. aqu.
per quadr. hor. col.
expressæ libr. j.
adde:
Mell. unc. jj.
M. pro enemate.

No. 43.

R. Rad. consol. maj.
unc. jv.
- - alth. unc. jj.
Glycyrrh. unc. j.

dald öszve fött viz-
nek. •

M. Conf. pro De-
cocto.

No. 44.

No. 44.

V Tojás fejt ; a
mennyi tettzik ; jó
erös éget bort , a-
vagy pálinkát egy
keveset. Földedény-
ben gyenge tűznél
veszszövel avagy
kalánnal addig
verd, mig ir nem
lesz belöle.

R. Album. ovor.

q. v.

Spirit. vini paucul.
In vase figulino su-
pra lenem ignem
virgis, aut coch-
leari tamdiu agita;
donec unguenti
consistentiam ac-
quirat.

No. 45.

No. 45.

V. 40 Gránum sok
hasznú söt ; annyi
jó rabarbarumat.
Tsinály port, 's add
bé egyszerre.

R. Sal. polychr.

Rhei. elect. aa.

gr. XL.

M. f. pulvis pro doti.

No. 46.

No. 46.

V. 10 Löt fris ola-
jot ; 4 löt traga-

R. Olei recentis

unc. v.

*cdnt mucilágót.
Tsinály klifért.*

Mucil. gum. tra-
gac. unc. jj.

M. pro enemate.

No. 47.

No. 47.

*V. 2 és fél mesz-
szély fött árpa vi-
zet; 1 és fél kön-
ting gálitzkö spi-
ritust; 4 löt mál-
ua syrupot. Add
italnak.*

R. Deco&. hord.
libr. jj&.

Spir. vitriol. dr. j&.

Syrup. rub. id&i.
unc. jj.

M. pro potu ordi-
nario.

No. 48.

No. 48.

*V. 1 Löt China ex-
tractumát; 2 löt
viola syrupot; an-
nyi szent János
gyöker syrupot; 8
löt egész tzitrom
vizet. Minden ó-
rában két kulánnal
kell bé adni.*

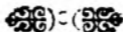
R. Exrr. Cort. per.
unc. &.

Syrup. violar.

- - - diacod. aa.
unc. j.

Aqu. totius Citr.
unc. jv.

M. sumat æger omni
hora duo coch-
learia.

No. 49.

V. 4 Lót savanyú
pálma gyümöltzet;
2 lót fehér málna
gyökeret. Vagdald
össze 's főzd egy
fértál óráig; azu-
tán szűrj-le 1 és fél
mészszely főtt vi-
zet; adgy bozzá
1 és fél Könting
tisztított faletro-
mat; 3 lót man-
nát; 2 lót léány som
syrupot. Minden
második órában
egy fmdsiával kell
bő adni.

No. 50.

V. 4 Lót fehér málna
gyökeret; annyi
vizi tök gyökeret;
2 marék málna le-
velet; annyi pörje
füvet; annyi vio-
la levelet; 1 marék

No. 49.

R. Tamarind. unc. ij.
Rad. alth. unc. j.
Conf. coq. f. q. aqu.
per quadr. hor.
col. libr. jβ. adde:
Nitr. pur. dr. jβ.
Mann. elect.
unc. jβ.
Syrup. berber.
unc. j.
M. sumat æger omni
bihorio vasculum.

No. 50.

R. Rad alth.
- - nymphæ. aa.
unc. ij.
Fol. malv.
- - parietar.
- - violar. aa. m. ij.

nemes szék fü virágot; annyi ló-bere virágot. Vagdald öszre, 's főzd 7 meszszely vízben fél óráig; azután négy ret fogatt rubát marts belé, 's küsd a fájós helyre jó melegen.

No. 51.

V. 1 Fönt len-mag lisztet, avagy pogátsát; 12 lót fejer kennyér belet. Főzd fött fejer máltva vízben fél óráig, bogylegyen Kataplásma.

No. 52.

V. 8 Lót lágyító speciést. Főzd Kataplásmának.

Flor. Chamamel.
 - - melilot. aa.
 m.j.
 Conf. coqu. in libr.
 vjj. aqu. per semihor. Calido hoc liquore imbuantur lintea quadruplicata, & parti dolenti admoveantur calide.

No. 51.

R. Farin. sem. lin.
 libr. j.
 Micæ pan. alb.
 unc. vj.
 Coq. in decocti alth.
 q. l. ad consistentiam cataplasmatiss.

No. 52.

R. Specier. emoll.
 unc. jv.
 Coqu. s. q. aqu. in
 Cataplasma.

No. 53.

V. 6 Lót fejemálva gyökeret; 2 marék fejemálva levelet; 2 löt édes gyökeret. Vagdald öszve főtt víznek.

No. 54.

V. 8 Lót China port. Föld két óráig, 's azután szürj - le egy itze főtt vízet. Özd négy részre. Mindenötödik órában egy részfzel klistérezz.

No. 55.

V. 6 Lót China port. Föld két óráig, 's azután szürj - le egy itze vízet; adgy hozzá 6 löt karmalin syrupot. Minden órában egy

No. 53.

R. Rad. alth. unc. jii. Fol. alth. m. jj. Glycyrr. unc. j. M. conf. pro decocto.

No. 54.

R. Pulv. cort. per. opt. unc. jv. Coq. s. q. aqu. per duas horas. Colat. divide in jv. partes. Omni quinta hora portio una in anum injiciatur.

No. 55.

R. Pulv. cort. per. opt. unc. jii. Coqu. s. q. aqu. per duas horas, colat. libr. jj. adde: Syrup. gram. kerm. unc. jii.

*findsiával kell bé-
adni. Tégy min-
den findsiába 10
gránum Cbinasót.*

No. 56.

*V. 7 Lót laxáló bé-
tsi vizet; 3 kon-
ting fok baszni
sot. Adgy be egy-
szerre.*

No. 57.

*V. 12 Lót parásaban
sült édes ama be-
let; édes tebéntéj-
jel tsinály Cata-
plásmát; azután
adgy hozzá fel-
konting Sáfrán-
port. Melegen
kösd a fájós ta-
gia.*

M. sumat zger omni
hora vasculum
cum granis x. fa-
lis corticis peru-
viani trititando
parati.

No. 56.

Rx. Aqu. lax. D. V.
unc. iijβ,
Sal. polych.,
dr. iij.
M. pro haustu.

No. 57.

Rx. Pulp. pomor. dulc.
iijō cineribus as-
fat. unc. vj.
La&. vacc. dulc.
q. s. ut f. cata-
plasma. Adde.
Croc. pulver. dr.β.
M.

No. 58.

V. 4 Löt rósa vizet;
2 könting magyar
királyné vizet.
Elegyisd öfzve.

No. 59.

V. 1 Könting fekete
kükörts extractu-
mat; 6 könting
magnesiát. Tsnály
port. Minden nap
báromszor egy kés
begygyel kell bé
adni.

No. 60.

V. 1 Löt bürok ex-
tractumot; 1 könting
közönséges pi-
lula extractumat.
Tsnály 3 gránnyi
pilulákat. Minden
nap báromszor
bármot kell béadni.

No. 58.

R. Aq. ros. rubr.
unc. jj.
Aq. Regin. Hung.
dr. jj.
M. pro Collyrio.

No. 59.

R. Extr. pulsat. nigr.
dr. j.
Magnet. nitr. dr. vj.
M. f. pulvis tenuis-
simus. Sumat æ-
ger ter de die,
quantum cuspidē
cultri capi potest.

No. 60.

R. Extr. Cicuti
unc. β.
Mass. pilul. extr.
cathol. dr. j
M. f. pilulæ gr. jjj.
sumat æger ter de
die tres.

No. 61.

V. 2 Lót irós vaját;
I könting készite-
tett tutzia port;
6 gránum kék gá-
litzkö port; 25
gránum veres præ-
cipitátust. Tsinály
irat.

No. 62.

V. Édes téjből készi-
tetett savót ital-
nak.

Nro. 63.

V. 24 gránum mer-
curius pilulákat az
austriai provinciá-
lis patikáros könyv-
ből. Tsinály 6 pi-
lulákat, 's add bé
egyszerre minden
barmad nap.

No. 61.

R. Butyr. recent-
unc. j.
Pulv. tutiæ pptæ.
dr. j.
. - Vitriol. Cypr.
gr. vj.
Merc. præc. rubr.
gr. xxv.
M. exactissime pro
Unguento.

No. 62.

R. Ser. lact. pro po-
tu ordinario.

No. 63.

R. M. Pil. Merc. P. P.
gr. xxjv.
℞. pilulæ No. vj. D. pro
dosi. Repetantur
omni tertia die.

No. 64.

V. 2 Lót fejer málvagyöke-
ret: 4 lót széles lapú gyöke-
ret. *V*agdald öszve,
's főzd egy fertál-
óraig; adgy bozzá
2 lót édes kömény-
gyöke-*r*et. *T*artsd-
még egy fertál ó-
ráig forró vizben;
azután szürj-le 2
és fél megszszely főtt
vizet; adgy bozzá
5 lót földi füst-fü-
syrupot; 3 könting
terra foliata li-
quort. *M*inden
második órában
egy findsiával kell
bé adni.

No. 65.

V. 6 lót édes alma-
belet; 6 lót fejer
kenyér belet; 2
maxék borza virá-

No. 64.

R. Rad. alth. unc. j.
- - - bardan.

unc. jj.

Conf. coqu. s. q. aqua
per quadr. hor.
sub finem coctio-
nis adde:

Radic. fanic.

unc. j.

Stent adhuc in fer-
vida infusione per
quadr. hor. col.
libr. jjβ. adde:

Syrup. fumar.

unc. jjβ.

Liq. terr. fol. tart.
dr. jjj.

M. sumat æger omni
bihorio vascu-
lum.

No. 65.

R. Pulp. pomor. a-
cid. dulc.

Micæ pan. alb. aa.
unc. jj.

got. *Vagdald* ösz-
ve, 's főzd *Kata-*
plásmának; a' fő-
zésnek vége felé
adgy hozzá 10
gránium *Kampbort*;
20 gránium *au-*
striai Sáfránt.
Gyenge ruhában
melegen a' szemre
kell kötni.

No. 66.

V. 12 *Lót rósa* vizet;
12 tsepp ezüst ge-
létetzetet. Tsinály
szemnek való vizet.

No. 67.

V. Fél könting *Zin-*
cus virágot; 12
lót rósa vizet. Tsi-
nály szemnek való
orcosságot.

Flor. samb. m. jj.
M. Conf. coq. s. q.
aqu. in form. ca-
taplasmatis, sub fi-
nem coctionis ad-
de:
Camphor. gr. x.
Croc. austriaci.

gr. xx.

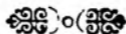
M. In molli linteolo
cataplasma oculis
imponatur calide.

No. 66.

R. Aqu. rosarum,
unc. vj.
Acet. litarg. gtt. xjj
M. pro collyrio.

No. 67.

R. Flor. Zinci, dr. ʒ.
Aqu. rosarum,
unc. vj.
M. pro Collyrio.

No. 68.

*V. 6 Gránum fejeér
gálitzkövet ; 8 lót
rósa vizet. Tfinály
szemnek való vizet.*

No. 69.

*V. 10 Lót rósa vi-
zet ; 2 lót birs al-
ma-mag mucilá-
gót. Keverd öszve.*

No. 70.

*V. Tützia irat, a
mennyi tettzik.*

No. 71.

*V. 2 Lót ló - bere-
fü flastromot.*

No. 71.

*V. 10 gránum tisz-
titott salétromat ;*

No. 68.

*R. Vitriol. alb. gr. vj
Aqu. rosar. unc. jv
M. pro collyrio.*

No. 69.

*R. Aqu. rosar. unc. v
Mucil. sem. cyd.
unc. j.
M. D. U.*

No. 70.

*R. Ungu. de tutia.
q. p.
D. U.*

No. 71.

*R. Empl. de melilot.
unc. j.
D. U.*

No. 72.

*R. Nitr. pur. gr. x.
Sacchar. gr. xx.*

20 gránum nádme-
zet. 1 finály port,
's adgy bé minden
nap kettot, avagy
bármat.

No. 73.

V. 8 Lót fekete szap-
pant. Főzd péppé.

No. 74.

V. 1 és fél meszszely
fött árpa vizet;
2 lót rósa mézet.
Keverd öszve gar-
garijának.

No. 75.

V. 1 Marék rutat;
annyi vizi fok-
bagymát. Vagdald
öszve, 's tartsd for-
ró vizben egy fértál

M. f. pulvis. Detur
talis omni die bis,
aut ter.

No. 73.

R. Sap. nigr. unc. jv
Coqu. f. q. aqu. in
consistentiam
pultis.

No. 74.

R. Decoct. hord.
libr. jβ.
Mell. rosar. unc. j.
M. pro gargarimate.

No. 75.

R. Hb. rutæ.
Scord. aa.
m. j.
Consc. infunde f. q.
aquæ fervidæ per

órág. Szürj-le
 másfél meszszely
 vizet, 's adgy hoz-
 zát, 6t rósa mé-
 zet, -konting myr-
 rha tincturát. Ke-
 verd öszve garga-
 rismának.

No. 76.

V. 2 Mar. ürket. Vag
 daldöszve, startsd
 egy fértál óráig,
 forró vizben; azu-
 tán szürj-le 1 és
 félmeszszely vizet,
 's adgy bozzá 3
 löt rósa mézet. Ke-
 verd öszve garga-
 rismának.

No. 77.

V. 1 és félmeszszely
 bórza virág vizet;
 2 löt rósa mézet;
 annyi jederi syru-
 pot; 8 lot frissen

quadr. hor. col.
 libr. jβ. adde:
 Mell. rosar. unc. jβ
 Tinct. myrrh. dr. j.
 M. pro gangaris-
 mate.

No. 76.

R. Hb. cicut. m. jj.
 Conf. infund. s. q.
 aqu. fervid. per
 quadr. hor. col.
 libr. jβ. adde:
 Mell. rosarum,
 unc. jβ.
 M. pro gangaris-
 mate.

No. 77.

R. Aqu. flor. samb.
 libr. jβ.
 Mell. rosar. unc. jβ.
 Syrup. moror.
 unc. jβ.

kinyomatott fűlfü,
avagy bázi zöld
levet. Elegyisd
öszve.

No. 78.

V. 1 és fél megszely
borza virág vizet;
3 löt rósa mézet;
annyi viola syru-
pot; 20 tsepp gá-
litzkö spiritust.
Elegyisd öszve.

No. 79.

V. 2 Löt rósa mézet;
20 tsepp só spiri-
tust. Elegyisd ösz-
ve.

No. 80.

V. 1 és fél megszely
borza vizet; 4 löt
szederj syrupot; c

Succ. ferperviv.
maj. rec. expr.
unc. jv.

M. pro collutorio.

No. 78.

R. Aq. flor. samb.
libr. jβ.

Mell. rosar.

Syrup. violar. aa.
unc. jβ.

Spirit. vitrioli,
gtt. xx.

M. pro collutorio.

No. 79.

R. Mell. rosar. unc. j.
Spir. sal. acid.

gtt. xx.

M. D. U.

No. 80.

R. Aq. flor. samb
libr. jβ

fél könting só spi
ritust. *Elegyisd*
öszve.

No. 81.

V. 1 és fél megszszely
főtt árpa vizet;
4 löt birs alma
mag mucilágot; 2
löt szent János
gyökér syrupot.
Elegyisd öszve.

No. 82.

V. 2 löt rósa mézet;
annyi birs alma
mag mucilágot.
Elegyisd öszve.

No. 83.

V. 12 löt fejer ré-
pát bėjástól. Vag-
dald meg, 's főzd

Syrup. moror.
unc. jj.
Spir. sal. acid.
dr. β.

M. pro collutorio.

No. 81.

R. Deco&. hord.
libr. jβ.
Mucil. sem. Cy-
don. unc. ij.
Syrup. diacod.
unc. j.
M. pro Collutorio.

No. 82.

R. Mell. rofar.
Mucil. sem. cydon.
aa. unc. j.
M. D. U.

No. 83.

R. Rapar. alb. cum
cort. unc. vi.

egy fértál óráig.
 Szürj - le másfél
 megszszely főtt vi-
 zet, gyengén fa-
 tsardlki; azután
 adgy hozzá 3 löt
 szederj syrupot
 Fzzel a' torkut
 gyakran kell öble-
 getni; lehet min-
 den második órá-
 ban egy fndsiával
 le-is nyelni.

No. 84.

V. 5 Löt föld-füst-fü
 vizet; 4 löt kalán
 levelü fü vizet; 14
 löt borza virág vi-
 zet; másfél kön-
 ting terra foliata
 liquort. Elegyisd
 öszve. Minden má-
 sodik órában két
 kalánnal kell be-
 adni.

Conf. coq. s. q. aqu.
 per quadr. hor.
 col. libr. jß. leviter
 expressæ adde:

Syrup. moror,
 unc. jß.

M. pro collutorio.
 Potest æger etiam
 deglutire omni
 bihorio vasculum
 tepide.

No. 84.

R. Aqu. fumar.
 unc. jßß.
 - - cochlear.
 unc. jj.
 - - flor. samb.
 unc. vj.
 Liqu. terr. fol.
 tart. dr. jß.

M. sumat æger omni
 bihorio duo coch-
 learia.

No. 85.

V. 3 Könting räk
szem port; annyi
colchicum etzetet;
3 löt fejer málvá
syrupot; 14 löt
édes könting mag
vizet; 2 könting
terra foliata li-
quort; 20 tsepp
édes salétrom spi-
ritust. Minden má-
sodik órában két
kalánnal kell bé
adni.

No. 86.

V. Fél Könting ja-
lappát; annyi tiszt-
titott bor közet.
Tsnály port, 's
add bé egyszerre.

No. 87.

V. 1 Marék bürköt;
annyi borza virá-

No. 85.

R. Lap. Cancror.
Acet. Colchid. aa.
dr. jiiij.
Syrup. alth. unc. jβ
Liq. ter. fol. tart.
dr. jj.
Spir. nitr. dulc.
gtt. xx.
M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. 86.

R. Rad. Jalapp.
Crem. tartari, aa.
dr. β.
M. f. pulvis pro
dosi.

No. 87.

R. Hb. Cicut. m. j.
Flor. samb. m. j.

got. Vagdald ösz-
ve, 's tartsd jörro
vizben egy fertál
óraig. Szürj - le
másfél meszszely
fott vizet, 's adgy
bozzá 3 lot mézet.
Tartsan a' szüjjá
ban lágy melegen
belöle gyakran a'
beteg.

No. 88.

V. I Lot bürök 'ex-
tractumot. Tfinály
3 gránnyi nehez
pilulákat Minden
nap kétszer, vagy
háromszor bármat
kell bé adni.

No. 89.

V. I Lot velentzei
szappont; annyi
bürök extractumot.
Flegyisd öszve, 's
tfinály 3 gránnyi

Conf. infund. f. q.
aqu. ferv. per
quadr. hor. col.
libr. jβ. adde:
Mell. pur. unc. jβ.
M. servet æger fre-
quenter in ore ca-
lide.

No. 88.

Rx. Extr. Cicut.
unc. β.
F. Pilulæ gran. iij.
sumat æger ter de
die duas, aut tres.

No. 89.

Rx. Sapon. venet.
Extr. Cicuti as.
unc. β.
M. f. pilulæ gr. iij.

pilulákat. Minden nap háromszor bármat kell beadni.

No. 90.

V. 1 és fél könting ammoniacum gummit; annyi galbánt; 15 gránium Kámsfort; annyi bódtetemet; fél könting ruffi pilulát; tengeri gyanta tinkturából annyit, a mennyivel 3 gránnyi pilulákat csinálhattz. Mindennap háromszor bármat kell beadni egy fínsia herbátbével No. 20.

No. 91.

V. 1 Lót rosda nélkül való vas port; annyi China port;

sumat æger ter die tres.

No. 90.

R. Gum. ammon. - - - galban. aa. dr. jß. Camphor. Castor. aa. gr. xv. M. p. Ruffi. dr. ß. Tinct. succin. q. s. ut f. pilulæ gr. jii. sumat æger ter die tres, superbibendo vasculum infusi sub No. 20.

No. 91.

R. Lim. mart. n. rub. unc. ß.

1 könting tisztá
 mirrba port ; 4 löt
 fodor minta con-
 servát; fodor minta
 syrupból annyit, a'
 mennyivel Electua-
 riumot tsinálbatz.
 Minden barmadik
 órában egy szere-
 tsen diónyit kell bé
 adni egy fındsia
 herbatbével No. 20.

Pulv. Cort. per.
 unc. β.

. . . myrrh. elect.
 dr. j.

Conserv. menth.
 unc. jj.

Syrup. menth. q. s.
 ut fiat electuarium.

Sumat æger omni
 trihorio ad ma-
 gnitudinem nucis
 moschatæ, cum va-
 sculo infusi sub
 No. 20.

No. 92.

No. 92.

V. 1 Könting olasz
 úti - fü virágot.
 1 marék szék - fü
 virágot. Vagdald
 öszve, 's tartsd
 forró vízben egy
 fertal óráig; az-
 után szürj - le 12
 löt vizet, 's add
 klistérnek.

R. Flor. arnic. dr. j.
 - - chamom. m. j.
 Conf. int. s. q. aqu.
 ferv. per quadr.
 hor. col. unc. vj.
 D. pro clymate.

No. 93.

V. 20 gránium Kámfort; 1 löt arabiai gummi mucilágót. Márvány morfold el, 's azután adgy bozzá 12 löt szék-füvirág vizet. Elegyisd öszve klistérnek.

No. 94.

V. 2 Löt rósa mézet; 3 könting kálán levelü-fü spiritust. Elegyitsd öszve.

No. 95.

V. 1 Gránium tiszta laudanumot; 2 löt fris mandola olajot. Elegyisd öszve estvéli italnak.

No. 93.

Rz. Camphor. gr. xx.
Mucil. Gum. arab.
unc. β.
In mortario marmoreo bene tritis, & mistis adde:
Aq. flor. chamom.
unc. vj.
M. pro clysmate.

No. 94.

Rz. Mell. rosarum
unc. j.
Spir. cochl. dr. iijj.
M. D. U.

No. 95.

Rz. Laud. pur. gr. j
Ol. amygd. rec. pr.
unc. j.
M. pro haustu vespertino.

No. 96.

V. 4 Lót fejer málv
 va gyökeret ; 2
 lót polygala gyö-
 keret ; annyi li-
 chent. Vagdald
 öszve fött viznek.
 Negyedik része egy
 itze vizben fél ó-
 ráig főzöttetik , és
 a' le szűrt viz 24
 órák alatt findján-
 ként barmad rész
 édes téjjel bé ada-
 tik. *

No. 97.

V. 1 Könting tisztá
 temjént ; annyi
 tisztá mastikset ; 1
 lót meg - süüitett
 édes gyöker levét ;
 Terpentinnal tsi-
 nálv 4 gránnyi pi-
 lulákat. Minden
 barmadik órában
 kettöt kell be adni ;

No. 96.

R. Rad. alth. unc. ij.
 - - polygal.

Lichen. Island. aa.
 unc. j.

M. conf. pro deco-
 cto. Pars quarta in
 libr. ij. aqu. coqu.
 per semihor. col.
 absumitur vascula-
 tim intra 24 hor.
 cum tertia parte
 lactis recentis.

No. 97.

R. Oliban.

Mastich aa. dr. j.
 Succiu. insp. Gly-
 cyr. unc. β

Therehinth. q. f.
 ut f. pilulæ gr. jv.
 sumat æger omni
 trihorio pilulas
 duas, & bibat de-

igycik a' beteg egy
findfia herbatbét
réa a' Nro. 98. le-
iratott szerekből.

No. 98.

V. 1 Marék] apró
bojtorján füvet ;
annyi arany vesz-
szö füvet ; annyi
ökör fark-fü-virá-
got. Vagdald ösz-
ve herbatbének.

No. 99.

V. 2 Lót fejer mál-
va gyökeret ; 4 lót
pörje gyökeret ; 2
marék fejer málna
levelet. Vagdald
öszve, 's főzd fél
óraig ; azután
szürj-le egy itze
fűtt vizet, 's adgy
bozza 1 künting
mosatlan izzasztó

super j. vasculum
infusi sub No. 98.

No. 98.

R. Hb. agrimon.
- - virg. aur.
Flor. verbas. aa.
m. j.
Consciffa mista D.
pro the.

No. 99.

R. Rad. alth. unc. j.
- - gram. unc. jj.
Fol. alth. m. jj.
M. conf. coq. s. q.
aq. per semih. col.
libr. jj. adde :
Stib. diaph. n. abl.
Nitr. pur. aa. dr. j.
Oxym. scill. unc. jj.

piskóltz port; annyi tisztított salétromat; 4 löt tengeri bagymás etzetes mézet. Minden barmadik órában egy fndsíával kell bé adni lágy nelegen.

No. 100.

V. I Lót polygala gyöker port; annyi China port; melynek készített mézzel tfinály lágy electuariumot. Minden második órában egy küs kalánnal kell bé adni.

No. 101.

V. I Kónting velenztzei szappant; annyi ammoniacum gummit; annyi bü-

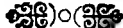
M. sumat æger omni trihorio vasculum repide.

No. 100.

R. Pulv. rad. polyg.
 . . Cort. per. aa.
 unc. β.
 Mell. pectoral. q.
 s. ut s. electuarium molle. Sumat æger omni bihorio parvum cochleare.

No. 101.

R. Sapon venet.
 Gumm. ammon. aa.
 dr. j.

rök extractumat ;
fél konting Ruffi
pilulákat. Tfinály
proprietas elyxi-
rionnal. 3 gránnyi
pilulákat. Minden
nap hármát há-
romszor kell bé
adni.

No. 102.

V. 4 Lót etzetes mé-
zet ; 2 lót szent
János gyökér sy-
rupot. Gyakran
küs kalánnal kell
bé adni.

No. 103.

V. 2 Könting bód-
tetem tincturát ; I
könting szarvas
szarv spiritust. E-
legyisd öszve.

Extr. Cicut. dr. j.
M. P. Ruffi. dr. 6.
Elix. propriet. q.
s. ut i. pilulæ gr.
jjj. sumat æger
ter de die tres.

No. 102.

R. Oxym. simpl.
unc. jj.
Syrup. diacod.
unc. j.
M. sumat æger sæ-
pius parvum coch-
leare.

No. 103.

R. Tinct. Castor.
dr. jj.
Spir. C. C. dr. j.
M. D. U.

No. 104.

V. 8 Lót ruta vizet ;
2 lót fodor minta
vizet ; 20 tsepp
hód-tetem tinctu-
rát ; 15 tsepp lau-
danum liquidumot.
Minden fértály
órában két kalán-
nal kell bé adni.

No. 105.

V. 1 Könting sok
hasznú só. Tsi-
nály port belöle.
Minden harmadik
órában egyet kell
bé adni.

No. 106.

V. 2 Könting tojás
székivel fel oldaz-
tatott ammoniacum
gummit ; 4 lót ter-
geri bagymás etze-

No. 104.

R. Aqu. rutæ.unc.jv.
Syrup. menth.
unc. j.
Tinct. Castor.
gtt. xx.
Laud. liq. syd.
gtt. xv.
M. Sumat æger omni
quadrante horæ
duo cochlearia.

No. 105.

R. Sal. polychr.
dr. j.
F. pulvis pro dosi.
Sumat æger omni
triborio unum.

No. 106.

R. Gumm ammon.
vitello ovor.
fol. dr. jj.
Oxym. scill. unc. jj.
Sal. polychr. dr. j³

tes mézet ; 1 és
fél könting fok
basznú söt ; 16 löt
édes kömény vizet.
Minden második
óraban két kalán-
nal kell bé adni.

No. 107.

V. 16 Löt ruta vi-
zet ; 3 löt fodor
minta syrupot ; 20
tsepp salamiák áni-
fos spiritust , 15
tsepp laudanum li-
quidumot. Minden
fél óraban két ka-
lánnal kell bé adni.

No. 108.

V. 1 Könting scam-
moneumot ; 1 löt
büdös kö virágot ;
annyi fejer magné-
siát. Tsinályport.
Minden nap bá-

Aqu. fœniculi
unc. vjij.

M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. 107.

R. Aqu. ru. unc. vjij.
Syrup. menth.

unc. ijβ.

Spir. sal. ammon.
anis. gtt. xx.

Laud. liq. syd.
gtt. xv.

M. sumat æger omni
media hora duo
cochlearia.

No. 108.

R. Scammon. dr. j.
Flor. sulph.

Magnes. nitr. aa.
unc. β.

romszor küs ka-
lással kell beadni;
igyék rá a' beteg
két findfia fött vi-
zet a' No. 109. le-
irt Orvosságból.

M. f. pulvis sumat
æger ter de die
parvum cochlea-
re, & bibat bina
vascula ex infuso
seq.

No. 109.

No. 109.

V. 8 Lót széles lapu
gyökeret; 4 lót fe-
jér málna gyöke-
ret; 2 lót édes gyö-
keret. Vagdaldösz-
ve. Egy marék-
nyit egy itze viz-
ben egy félal óráig
főzni kell.

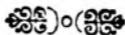
R. Rad. bardan.
unc. jv.
- - alth. unc. jj.
Glycyrrh. unc. j.
M. conf. D. pro the.

No. 110.

No. 110.

V. 14 Lót fodor
minta vizet; 3 lót
fodor minta syru-
pot; 2 könting fo-
dor minta spiritust.
Minden második

R. Aqu. menth.
unc. vijj.
Syrup. menth.
unc. jß.
Spirit. menth.
dr. jj.

órában két kalán-
nal kell bé adni.

M. sumat æger omni
bihorio duo coch-
learia.

No. III.

No. III.

V. 1 Könting Kám-
pbort; Belénd-fü-
olajból annyit, a
mennyiben el-olvod
a Kámpbor. Adgy
bozzá 2 löt fejer
málva irat. Ke-
verd öszve.

R. Camphor. dr. j.
Ol. Hyosciam. q.
f. ut solvatur,
adde:
Ungu. de alth. ʒ
unc. j.
M. D. U.

No. III.

No. III.

V. 1 Könting velen-
tzei szappant; an-
nyi ammoniacum
gummi; annyi bü-
rök extractumot;
félkönting Ruffi pi-
lulát; Elixirium
proprietasból an-
nyit, a mennyivel 3
gránnyi pilulákat.

R. Sapon. venet.
Gumm. ammon.
Extr. Cicut. aa.
dr. j.
M. P. Ruffi.
dr. ʒ.
Elix. propr. q. f.
ut f. pilulæ
gr. jii. sumat

ésinálhattz. Minden-
nap háromszor hárommal
kell bé - ualni; ha el-
sogy megint újra kell
készíteni.

No. 113.

V. 6. Lót pörje - gyö-
keret; 2. lot Cichori-
gyökeret. Vagdald-
őszve, 's főzd fél-ó-
ráig. Szűrj-le más-
fél megszűzely vizet,
's adgy - hozzá 3.
könting fok - basznu-
sót; 4. lot öt őszla-
tó gyökerekből készí-
tetett Syrupot. E-
legyisd - őszve, 's
adgy - bé minden má-
sodik órában egy find-
siúval, avagy tsejze-
vel.

No. 114.

V. 1. Lót Velentzei
szappant; 1. font

aeger ter de die
tres

No. 113.

R. Rad. gramin.
unc. jiiij.
- - Cichor. unc. j.
Consc. coqu. f. q. aq.
per semihor. col.
libr. jss. adde:
Sal. polychr. dr. jss.
Syrup. v. rad. aper.
unc. jj.
M. sumat aeger omni
bihorio vasculum.

No. 114.

R. Sapon. venet.
unc. f.

földi füst - fü - vizet ;
 2. könting leveles bor-
 követ ; 1. és fél könting
 jó rabarbarumot ;
 4. löt földi füst - fü
 Syrupot. Elegyisd-
 öföbe , 's adgy - be
 minden második órán
 két kalinnal.

No. 115.

V. 4. Löt pörje - gyöke.
 ret ; annyi oroszköny-
 fog - fü gyökeret ; két
 márek földi füst - fü-
 vet ; egy márek fo-
 jér - málvá levelet.
 Vagdald öszve. Egy
 máreknyit főzz egy i-
 zze vízben fél - órá-
 ig , azután fatsard-
 ki , 's szürd-le. Min-
 den második órán
 egy findsiával kell be-
 adni. Ezeket a' spe-
 ciejeket lehet gyakran
 meg-főzni.

Aq. fumar.

libr. j.

Terr. fol. tart.

dr. jj.

Rhei. elect. dr. jß.

Syrup. fumar.

unc. jj.

M. fumat aeger omni
 bihorio duo cochl.

No. 115.

R. Rad. gram.

- - - Tarax. aa.

unc. jj.

Hb. Fumar. m. jj.

Fol. alth. m. j.

M. conf. D. pro de-
 cocto. Manipulus
 unus coquatur in di-
 midia mensura aquae
 communis per semi-
 horam , decolatura
 fortiter expressa bi-
 bat aeger omni biho-
 rio vascul. Coctionis
 cum iisd. speciebus
 saepius potest repeti.

No. 116.

V. 2. Könting fok, basz-
ni söt ; 1. könting
gülitzköves bor kövöt
6. löt földi füst-fü
Syrupot ; 16. löt földi
füst-fü - vizet. Ele
gyisd-öszve, 's adgy
bé m i n d e n má-
sodik óraban ket ka-
lánnal.

No. 117.

V. 4. Löt pörje-gyöke-
ret ; annyi oroszlány
fog-fü-gyökeret ; egy
marek fodor - mintát ;
annyi földi füst-fü-
vet ; annyi papa-fü-
levelet ; annyi hideg-
lelés üzö füvet. Vag-
dahl-öszve, 's sözdd
meg jól bé-fedett e-
dényben, ugy a' mint
No. 115. jövofoltatott.

No. 116.

R. Sal. polychr.
dr. jj.
Tartar. Vitriol.
dr. j.
Syrup. fumar.
unc. jjj.
Aqu. fumar.
unc. vjjj.
M. sumat aeger omni
biborio duo cochl.

No. 117.

R. Rad. gramin.
- - - tarax. aa.
unc. jj.
Hb. menth. crisp.
- - Fumar.
Fol. Cardui bened.
summ. Centaur. min.
aa. m. j.
M. confc. coq. vase bene
clauso, et bibat aeger
ut No. 115.

No. 118.

V. Fél Könting porist; 2. löt fejer - málvá syrupot; annyi földi füst-fü syrupot; 12. löt földi füst-fü-vizet. Elegyisd-öszve 's adgy-bé minden második órban ket kálánnal j. igyék rája a' No. 53. le-iratott herbatheböl.

No. 119.

V. 2. Scrupulus fényes kémény - kormot; egy scrupulus galitzkövös borkövöt. Tjinálly port, minden nap ket-töt, avagy bármot kell bé-adni: igyék rája a' beteg egy findfia herbatbet Nro. 117.

No. 120.

V. 2. Könting sok baszná söt; 1. könting

No. 118.

R. Borac. venet. dr. ʒ
Syrup alth.
- - - fumar. aa.
unc. j.
Aqu. fum. unc. vj.
M. fumat aeger omni
bihorio duo cochleaz-
ria cum vasculo de-
cocti sub No. 53.

No. 119.

R. Fulig Camin.
splen. scrup. jj.
Tartar. Vitriol.
scrup. j.
M. f. pulvis pro dosi.
Dentur tales duo vel
tres de die cum vas-
culo infusi sub Nro.
117.

No. 120.

R. Sal. polychr.
dr. jj.

gálitzkövös borkövöt;
2. löt vdlasztott Chi-
na port ; 4. löt földi
füst-fü-syrupot ; 2.
löt fodor - minta syru-
pot ; 1. font földi füst-
fü - vizet. Elegyisd-
öszve, s' adgy - bé
minden második órá-
ban két kalánnal ; i-
gyek a' beteg egy find-
sia herbathét No. 217.

No. 121.

V. 4. Löt vikony Chi-
na - port, Ofzd-el 16.
részre, 's adgy - bé
minden második órá-
ban egyet ; igyek réa-
ja a' beteg egy findsia
berbatlét Nro. 117
Iebet mindeza órábar-
is egyet bé - adni, mi-
kor a' forrózások kö-
zött rövid az üdö.

Tartar. Vitriol.

dr. j.

Pulv. subt. Cort.

peru. unc. j.

Syrup. fumar.

unc. jj.

- - - menth. unc. j.

Aqu. fumar. lib. j.

M. fumat aeger omni
bihorio duo cochlea-
ria cum vasculo infu-
si Nro. 117.

No. 121.

R. Pulver. subtiliss.

Chin. opt. unc. jj.

Divide in doses 16.

summat aeger omni

bihorio unum cum

vasculo infusi Nro.

117. Potest etiam o-

mni hora dari, dum

tempus inter paro-

xyfmos breve est.

No. 122.

V. 2. Könting Liqueor
 Anodynust; i. könting
 hód - tetem Essentiát;
 annyi laudanum Liquidumot.
 Elegyisd - öszve, 's
 adgy - bé minden má-
 sodik órában 40. tsep-
 pet. Ez igen hasz-
 nos orvosság akkor,
 a' mikor a' görts je-
 len vagyon; ha el-mu-
 lik a' görts, azután
 belölle semmit sem kell

No. 123.

V. 1. Könting válas-
 tott myrrhát; annyi
 dloët; annyi velen-
 tzei szappant, annyi
 galbanum gummit; an-
 nyi hód - tetem port;
 fél-könting süfrányt;
 annyi ördög - szárt;
 tengeri gyanta essen-
 zsiából annyit, a'

No. 122.

R. Lique. Anod. min.
 Hoff. dr. jj.
 Essent. Castor.
 Laud. liquid. Syd. aa.
 dr. j.
 M. sumat aeger omni
 bihorio 40. guttas.

No. 123.

R. Myrr. elect.
 Aloes gummos.
 Sapon. venet.
 Gummi Galban.
 Pulv. Castor. aa.
 dr. j.
 Croc. Orient.
 Afae faet. aa. dr. ʒ
 Essent. succin. q. s.
 ut s. l. a. pil. gr.

mennyivel két gránnyi
 pilulákat használhatz.
 Minden reggel, és est-
 ste 10. kell egyszerre
 bé-aitni. Ez az or-
 vosság igen hasznos
 akkor, a' mikor a' gör-
 tsek egészen el-mul-
 tak, de sokáig kell
 vele élni.

No. 124.

V. 2. Scrupulus rhabar-
 barumot ; 1. scrupu-
 lus fok hasznú söt ;
 annyi rök szemet. Tji-
 nálly port, adgy-bé
 reggel egyet, és ba-
 erre eleget nem tisz-
 tül ; adgy-bé estve
 megint egyet.

No. 15.

V. 1. Löt fok hasznú
 söt ; annyi mágnesiüt ;
 annyi rök szemet.
 Tjinálly port. Min-

jj. obduc. fol. arg.
 Dentur omni mane,
 et vespere 10. pro
 dosi.

No. 124.

R. Rhei. elect. scr. jj.
 Sal. plyphr.
 Lap. Canc. aa.
 scrup. j.
 M. f. pulvis pro dosi.
 D. talis unus mane
 et si aeger fatis non
 laxetur, detur alter
 vesperi.

Nro. 125.

R. Sal. polychr.
 Magnes. nitr.
 Lap. Cancor. aa.
 unc. 6.

den reggel, és este | M. f. pulvis. Sumat ae-
egy kús kalánnal kell | ger mane; ac vesperi
be-adni. | parvum cochleare.

No. 126.

No. 126.

V. 2. Lót Gyomor fla- | R. Emplast. de Labda.
stromot. Kend higy | unc. j.
börre, 's kösd a' gyo- | D. pro Scuto stomachi-
mor tájára. | co.

No. 127.

No. 127.

V. 1. Marék ruta fü- | R. Hb. rutae. m. j.
vet; 2. lót dobány- | Fol. tabac. unc. j.
levelet; 1. könting | Agaric. dr. j.
keferü Tser - taplót. | M. Conf. coqu. in a-
Vagdald - öszve, 's | quae libr. j. col. de-
füzd egy meszszely | pur. adde:
vizben fél - óráig; | Sal. gemm.
szürd - meg, 's algy | Sap. venet.
hozsd 3. könting kony- | Elect. de Hierapi-
ha söt; annyi velen- | cra.
tzei szappant; annyi | Ol. Anetthi coct. ʒʒ.
hierapicrdt; 2. lot | unc. j.
fött kapor olaját. Tsi | M. pro enemate.uály klystert.

No. 128.

V. 16 löt bétfi laxáló vizet; 1. löt fok basznú söt; 1. könting laxáló extract. 4 löt fejer mákva syrupot. Minden órában negy; kalánal kell beadni, míg az emésztet meg-nem ldgyül; ha elfogy, és az bas meg-nem indul, akkor megint újra kell készíteni.

No. 129.

V. 8 löt fodor minta-vizet; 3. könting fodor minta - spiritus; 40 tsepp laudanum liquidumot. Mingyart két kalánal kell beadni, és ha az bányás meg-nem szünik, akkor fél óra - múlva megint két kalánal kell beadni, míg a' beteg jobban lesz.

No. 128.

R. Aq. lax. D. Vien. unc. vjjj.
Sal. polychr. unc. §
Extr. Cathol dr. j.
Syrup. alth. unc. jj.
M. sumat aeger omni hora quatuor cochlearia donec fatis purgetur; repetatur, si operatio non succedat.

No. 129.

R. Aqu. menth. unc. jv.
Spir. menth. dr. jjj.
Laud. liqu. Sy. gtt. xl.
M. sumat aeger illico duo cochlearia, et si vomitus non sistatur, intra semihoram sumat iterum duo cochlearia donec vomitus remittat.

No. 130.

V. 2. Löt fennát; 8. löt mannát; 1. löt tisztított salétromot. Tartsd egy óráig két meszszely forró vízben; szűrd-le 's adgy hozzá 6. löt fodor mintba-vízet; 2. löt fa-héj-vízet. Minden órában egy findsiával kell be-adni.

No. 131.

V. 1. Könting terjéket. Add-bé egy/zerre.

No. 132.

V. 2. Scrupulus rhabarbarumot; 1. scrupulus myrobalánt. Tjinaly port, 's add-bé.

No. 130.

R. Fol. Alexand. unc. j.
Mann. calabr. unc. jv.
Nitr. pur. unc. f.
Infunde cum aqua fervid. libr. jj. per hor. col. adde:
Aqu. menth. unc. jvj.
- - - Cinnamom. unc. j.
M. sumat aeger omni hora vasculum coffeanum.

No. 131.

R. Theriac. androm. dr. j.
D. pro dosi.

No. 132.

R. Rhei. elect. scr. jj.
Myrobal. Citr. scrup. j.
M. f. pulvis pro dosi.

No. 133.

V. 4. Löt fejer málvagyökeret ; 1. marek fejer málvalevelet. Magdald - öszve, 's föld fel óráig ; a' földnek vége felé adgyhozza 2. löt fennát ; egy marek szék - süvirágot ; 8. löt manát ; 1 löt tisztított saletramot. Tarts - még egy óráig forró vízben ; azután szürj - le két mészszely vizet, 's adgy - hozza 3 löt fejer málvasyrupot ; annyi szent Jánosgyökér - syrupot. Minden órában egy findsiával kell bé - adni míg az emésztet meg - indul, 's meg - lágyul ; azután minden harmadik órában egy findsiával kell bé - adni , míg a' beteg meg - nem gyógyul.

No. 133.

R. Rad. alth. unc. jj.
Fol. alth. m. j.
Conf. coq. f. q. aqu. per semihor. sub finem coctionis adde :
Fol. senn. sine stip. unc. j.
Flor. cham. m. j.
Mann. calabr. unc. jv.
Nitr. pur. unc. s.
Stent adhuc in infusione calida per hor. col. libr. jj. adde :
Syrup. alth. - - diacodaa. unc. jf.
M. sumat aeger omni hora vasculum, donec satis laxetur, dein detur omni trihorio vasculum, donec aeger sanetur, et alvum pultaceam sponte exoneret.

gyül, és az emésztet
magától lágyon menni
nem kezd.

No. 134.

V. 8. Löt inakat erősi-
tő irat ; 4. löt fejer,
mliva - irat ; 6. löt
bangyd - spiritustl. Ke-
verd - öszve.

No. 135.

V. 8 Löt fris mandola-
ölajat ; 1 löt salami-
ak spiritustl k e v e r d
öszve.

No. 136.

V. 4 Löt Terpentinit ;
annyi irós vaját , a'
mennyivel irat tfinál-
batz kö - mosárban.

No. 134.

R. Ungu. nerv.

unc. jv.

- - - - alth.

unc. jj.

Spirit. formicar.

unc. jjj.

M. D. U.

No. 135.

R. Ol. amygd. dulc.

unc. jv.

Spir. sal. ammoniac.

unc. f.

M. D. U.

No. 136.

R. Terebint. comm.

unc. jj.

Butyr. rec. insul.

q. f. ut fiat unguen-

tun in mortario mar-

moreo subigendo.

No. 137.

V. 15 Marek meg-töretett fennyö - magot. Föld elegendes vizben be-fedett edényben egy fertály órdig ; azután forró vasat ölts-ki benne gyakran. Tfindly feredöt az el-eset tag-nak.

No.

V. 4. Font öltatlan meszet ; 2. font büdös kövöt. Föld elegendes vizben fél - órdig. Tfindly feredöt a' paralyticus tagnak. Ha ezt a' vizet egy kád meleg vízbe tölted , akkor az egész testet meg - feresztheted.

No. 139.

V. 2. Font venike barm-vat ; fél font meg-tö-

No. 137.

R. Baccar. Juniper. contus. man xv. Coq. f. q. aq. vase clauso per quadran. hor. postea restingua-tur pluries ferrum candens. D. pro balneo membri paraly-tici.

No. 138.

R. Calc. viv. libr. jv. Sulph. libr. jj. Coqu. f. q. aqu. per semihor. D. pro balneo membri paraly-tici. Aqua dulci ad-dita paratur pro toto corpore balneum.

No. 139.

R. Ciner. Sarment. libr. jj.

retett bűdös kövöt ;
 12: löt rosdás vas-
 port ; annyi salétro-
 mot ; annyi bor - kö-
 söt. Főzd fél-óraig
 elegsleges vizben, 's
 tjinály feredöt a' pa-
 ralyticus embernek.

No. 140.

V. 4. Löt fejer - málvá-
 gyökeret ; 2. marek fe-
 jer málvá - levelet ;
 egy marek ökor farkú-
 fü - virágot. Vagdald
 öszve, 's főzd eleg-
 séges vizben fél-óra-
 ig, a' főzésnek vége
 felé adgy - hozza 2.
 löt édes kömény - gyö-
 keret ; fél - marek szek-
 fü - virágot. Tartsd
 befedett edényben jó
 melegen egy fertály
 óráig ; azután szűrj-
 le bárom meszszékly vi-
 zet, 's adgy hozza

Sulph. contus.

libr. ꝑ.

Limat. ferr. rubig.

Nitr.

Sal. tart. aa. unc. vj.

Bulliant in f. q. aqu.
 per semihor. Pare-
 tur balneum pro pa-
 ralytico.

No. 140.

R. Rad. alth. unc. jj.
 Fol. alth. m. jj.
 Flor. verbasc. m. j.
 M. Consc. coqu. f. qu.
 per semihor. sub fi-
 nem coctionis adde :
 Rad. faenicul. unc. j.
 Flor. chamom. m. ꝑ.
 Stent adhuc vase clauso
 per quadræ hor. in
 fervida infus. col.
 libr. jii. adde :
 Stib. diaph. non abl.
 dr. jꝑ.
 Syrup. Diacod.
 unc. jj.
 M. f. detur omni

mds -fél könting mo-
sotlan izzasztó pis-
kóltz - port; 4. löt
szent János - gyöker
syrupot. Elegyisd-öfz-
ve, 's adgy - bé min-
den harmadik órában
egy kávét findsiával
lággy melegen.

No. 141.

V. 12. Löt fött Dobány-
vizet; fél-könting sár-
tök - belet. Elegyisd-
öfzve klistérnek.

No. 142.

V. 12 tsep big laudá-
numot; 3 könting Sz.
János-gyöker-syrupot;
2. löt fodor minta-vi-
zet. Elegyisd-öfzve,
's add - bé egyjzerre.

No. 143.

V. 2 könting tisztá ter-
pentinát; egy tojás-

trihorio vasculum
caffeanum calide.

No. 141.

R. Decoct. tabac.
unc. vj.
Pulp. Colocyntid.
dr. ʒ.
M. pro clysmate.

No. 142.

R. Laud. liquid. Syd.
gtt. xjj
Syrup. diacod. dr. jjj.
Aqu. menth. unc. j.
M. D. pro dosi.

No. 143.

R. Terebint. pur.dr. j.
vitell. avi No. j.

fűrgát; törd - öfzve,
's azután elegifs-boz-
zá egy löt terjeket;
10 löt tehén - tejét.
Tfinály klystért, 's
vesd-bé.

No. 144.

V. 2 löt kenyér-fiafiro-
mot; annyi fafrány-
fiafiro mot; 30. tsepp
fodor minta olajot;
egy könting peruvia
balfamot; 2. könting
fzeretsen dió olajot.
Tfinály fiafiro mot.

No. 145.

V. 6 löt fűrga-dinnye-
mágot; egy löt birs-
alma-magot; más - fel
mezszely fött árpa-
vizet. Törd-öfzve;
's ruhán fejd - által,
bogy legyen tej; az-
után adgy-hozzá 2 löt
veres Örmény földöt;
4 löt Szeret János-

diu simul tticis, et
bene permistis adde:
Theriac. andromach.
unc. f.
Lact. vaccin. unc. v.
M. f. clyfma.

No. 144.

R. Empl. de crusta pan-
-oxycroc. aa. unc. j.
ol. destill. menh.
gtt. xxx.
Balsam. peruv. dr. j.
ol. nucis mosch. ex-
press. dr. jj.
M. f. emplastrum.

No. 145.

R. Semin. melon.
unc. jiiij.
- Cydonior. unc. f.
Aqu. hord. libr. j. f.
fiat l.a. emul fio. adde:
Bol. armen. u c. j.
Syrup. diacod. unc. jj.
M. D. U.,

gyökér - syrupot. Ele-
gyisd-üszve.

No. 146.

V. 6. könting veres Ór-
mény földet; egy kön-
ting arabiai gummit;
2 könting meg - kemé-
nyitetett Japoniai dré-
ca - fa - len - port;
3 löt terjéket; annyi
mák - syrupot, a' men-
nyivel licláriumot tji-
nálhattz.

No. 147.

V. 2 Könting Simaruba-
béjat; 2 mejszeely vi-
vizet. Föld addig,
mig 16 lötra apal;
azután szüred-le, 's
adgy - bozzá 3 löt
fejér mák - syrupot.
Minden második órá-
ban két kalinnal kell
bé - adni.

No. 146.

R. Bol. armen dr. vj.
Gumm arab. dr. j.
pulver.terr. Catechu.
dr. jj.
Theriac. androm.
unc. j. f.
syrup. papav. alb.
q. s. ut f. Elestua-
rium.

No. 147.

R. Cortic. Simarub.
dr. jj.
Aqu. pur. libr. jj.
Coqu. ad remanenti-
am unc. vjjj.
col. adde:
Syrup. papav. a]b.
unc. j. f.
M. sumat aeger omni bi-
horio duo cochlearia.

No. 148.

V. 2 Lót Sdláb - gyöke-
ret. Tfinály port be-
lölle ; azután tartsd
16 lót forró vizben,
mig fel - olvad ; rubán
nyomd - által - 's teád
hidegre , hogy vályek
kötsonnya belölle. Min-
den második órában
egy kalánnal kell be-
adni elsöben citrom - lé-
vel meg - öntözven , és
egy kevés nádmézzel
be - bintven. Ekkeppen
lehet meg - készíteni a'
szilva - ja , tserefsnye ,
és az arabiai gummit-
is ; de még a' birs al-
ma - mag - is , és a' fejer
málva - gyökér , ilyen
móddal készítve igen
jó ott , az ból süldö
nintsen.

No. 148.

R. Rad. salab. unc. j.
f. pulvis subtilissimus
dein in aqu. servid.
unc. vijjj.
Serva ad extractio-
nem muucilaginis ;
postea per linteum
transprime , ét in
quiete fac gelatinam.
f. sumat aeger omni
bihorio cochleare u-
num , succo citri ir-
roratum , et modico
saccharo inspersum.
Possit sic tractari e-
tiam gummi pruno-
rum , cerasorum , a-
rabicum ; imo et fe-
mina cydoniorum ,
et radix althaeae ad
hanc normam bene
prepararentur.

No. 149.

V. Egy könting füzfa-levelü - fü - level - port.
Adgy - minden nap háromszor egyet.

Avagy.

V. két scrupulus füzfa-levelü - fü - port ; egy scrupulus ver-gyöter-port ; Elegyisd-öjzve, 's adgy - be minden nap háromszor egyet.

Avagy.

V. Fél-könting füzfa-levelü - fü - port ; annyi Jüponai áreca - fülev - port. Elegyisd-öjzve , 's adgy - be minden nap háromszor egyet.

Avagy.

V. Fél - könting füzfa-levelü-fü port ; annyi sarkány-vert. Elegyisd-

No. 149.

R. pulv. fol. salicar
dr. j.
Dentur tales pulver.
de die tres.

Vel:

R. Pulv. fol. salicar.
scrup. jj.
- Rad. tormentill.
scrup. j.
M. dentur tales pulver.
de die tres.

Vel:

R. Pulv. fol. salicar.
- terr. catechu.
aa. dr. ʒ
M. dentur tales pulver.
de die tres.

Vel:

R. Pulv. fol. salicar.
- sangv. dracon.
aa. dr. ʒ.

öszve, 's adgy-bé minden nap bárum/szor egyet.

No. 150.

V. két löt Égyptomi irat; egy löt terjéket; 8 löt kámforos égett-bort. Elegyisd-öjzve.

No. 151.

V. két löt eleven keneső; félkönting valentzei terpentindt; 4 löt disznó-sirt. Dörgöld együtt mind addig, míg ír lesz belöllek.

No. 152.

V. egy scrupulus düböség ellen való méddport. Minden nap/szor egyet kell bé-adni.

M. dentur rales pulver. de die tres.

No. 150.

R. Ungv. Aegyptiac. unc. j.
Theriac. andromach. unc. f.
Spirit. vin. camphor. unc. jv.

M. D. U.

No. 151.

R. Merc. viv. unc. j.
Terebint. ven dr. f.
- Axung. porcín. unc. jj.
M. f. longa trituratione unguentum.

No. 152.

R. Pulv. antilyü. mead. scrup. j.
D. U. fumat aeger ter de die pulver. talent

No. 153.

V. egy löt sárga irát ;
annyi fehér citrom-irót.
Elegyisd-öszve.

No. 154.

V. 2 kőnting büdös - kö-
port ; 16 grán. sala-
mi.ikat ; egy löt diáz-
nó-sirt. Tjindly irat,
's kend egyfzerre az
rűbes testre.

No. 155.

V. Egy pint tisztá küt-
vizet ; 4 löt jó bor-
etzetet ; annyi ruilna
syrupot. Elegyisd-
öszve itahnak.

No. 156.

V. két löt ki - béjazott
drpát ; negy meszszely
küt - vizet. Főzd fel
óraig ; azután szűrd.

No. 153.

R. Ungv. Basil.
Digestiv. aa. unc. ß.
M. D. U.

No. 154.

R. Pulv. subtiliss. sul-
phur. dr. jj.
sal. ammon. gr. xvj.
axung. porcin. unc. ß.
M. f. ungent. unica
vice corpori scabioso
inungendum.

No. 155.

R. Aqu. font. mensur. j.
Acet. vin.
Syrup. rubi. idaei aa.
unc. jj.
M. D. pro potu.

No. 156.

R. Hærd. excorrt. unc. j.
Aqu. fontan. libr. jv.
coqu. per semihor.
col. adde :

le, 's adgy - hozzá két
könting tisztított sale-
tromot; két löt tiszta
szin-mézet. Elegyisd-
öszve italuak.

No. 157.

V. Hat löt bak-szakál-fü-
gzökeret; annyi apró
malosu-szölöt; egy löt
ki-bejazott árpát; an-
nyi édes gyökeret; hat
mefzszely kút - vizet.
Föld fél óráig, azu-
rán szürd-le, 's hadd
meg - bülni; ha meg-
bül, elegyisd - hozzá
két, vagy 4 löt citrom-
levet. Szölgályon ital-
nak.

No. 158.

V. egy mefzszely szapora
fü-vizet; két könting
tisztított salétromot.
Elegyisd-öszve, azu-
rán mürts rubát belé,

Nitr. depurat. dr. jj.
Mell. pur. unc. j.
M. D. pro potu.

No. 157.

R. Rad. scorzoner. $\bar{1}$
Passul. minor. aa.
unc. jjj.
Hord. excort.
Glycirchiz. aa. unc. f.
Aqu. commun. lib. vj.
Coq. per semihor. col-
refrigeratae adde:
Succi citr. unc. j. vel jj.
M. D. pro potu.

No. 158.

R. Aqu. destill. verben.
lib. f.
Nitr. pur. dr. jj.
M. D. pro Epithemate
frontali.

's kösd a' beteg' hom-
lokára.

No. 159.

V. egy löt édes salétrom
spiritust; fel könting
peruviai hulsamot. Ele-
gyisd-öszve, 's keny
belöle gyakran a' vak
szemekre.

No. 160.

V. egy könting opiumot ; 4
scrup. mastix 2 scrupul.
hód-tetemet; annyi sif-
ránt; 1 löt terpentinit.
Elgyisd - öszve, 's
keny belöle gyakran a'
vak szemekre.

No. 161.

V. kámforos eget bort ;
fájáalom ellen való tin-
cturát ; és salamiák
spiritust; mindenikköl-
ket két köntinget. Ele-

No. 159.

R. Spirit nitr. dulc.
unc. ꝑ.
Balsam. peruv. dr. ꝑ.
M. D. U. S. inungatur
frequenter tempori-
bus.

No. 160.

R. Opii pur. dr. j.
mastich. scrup. jv.
Castor. et
Croc. aa. scr. jj.
Terebinth. unc. ꝑ.
M. s. linimentum s. in-
ungatur frequenter
temporibus.

No. 161.

R. Spirit. vin. camphor.
Tinctur. anodyn.
Spir. sal. ammon. aa.
dr. jj.
M. s. parvi cochlearis

Elegyisd-öszve, 's azután kis kalánnal az orrba gyakran kell fel-szívni.

No. 162.

F. négy rabarbara-tincturát; egy löt bor-kövös bor-kövöt. Elegyisd-öszve, minden második órában egy kalánnal kell be-adni.

No. 163.

V. két löt erős eget-bort; két könting száfrán essentiát; annyi tərjék essentiát. Elegyisd-öszve.

No. 164.

V. két grán fog-fájás ellen való liktáriumot. Tfinály két pilulát. Egyet tegy az udvas fogba, ha el-olvad, tegy másf-is belé.

mensura in nares frequenter attrahatur.

No. 162.

R. Tinct. rhei. elect. unc. ij.
Tartar. tartaris. unc. ß
M. f. sumat aeger omni biborio cochleare unum.

No. 163.

R. Spir. vin. rectific. nnc. j.
Essent. croc.
Theriacal aa. dr. j.
M. D. U.

No. 164.

R. Sotirel. parv. gr. ij. f. pilulae duae f. una imponatur in dentem cariosum, et servetur, donec dissolvatur.

No. 165.

V. egy könting tisztított
 saletromot; annyi mo-
 sotlan izzasztó pis-
 költz-port; két löt e-
 tzetes mézet; 16 löt
 bodza virág - vizet.
 Minden második órá-
 ban két kalánnal kell
 be - adni egy findfia
 fejer málvá, és pürje-
 gyöker főtt vízzel.

No. 166.

V. egy könting gállitz-
 kövös bor-kövöt; két löt
 üt ofzlató gyöker-syru-
 pot; 12 löt eides kö-
 meny vizet. Minden
 második órában két ka-
 lánnal kell be-adni egy
 findfia főtt vízzel No.
 109.

No. 167.

V. egy grdn farkas-gyö-
 ker - extractumot; tiz

No. 165.

R. Nitr. pur.
 Stib. diaph. non abl.
 aa. dr. j.
 oxim. simpl. unc. j.
 Aqu. flor. samb.
 unc. vjjj.

M. s. sumat aeger omni
 bihorio 2. cochlearia
 cum vasculo decocti
 radic alth. et grami-
 nis.

No. 166.

R. Tartar. vitriol. dr. j.
 Syrup. v. rad. aper.
 unc. j.
 Aqu.foenicul.unc. vj.
 M. sumat aeger omni bi-
 horio duo cochlearia
 cum vasculo decocti
 spec. No. 109.

No. 167.

R. Extract. acouit. gr. j
 Sachar. alb. gran. x.

grán nád-mézet. Tjina-
 nály port, 's adgy - bé
 minden nap bármot
 egy findfia fött vízzel
 Nro. 109.

No. 168.

V. egy grán farkas gyü-
 ker extractumot ; 10
 grán tisztított salétro-
 mot ; 20 grán räk-
 szemet. Tjina nály port,
 's adgy-bé minden nap
 bármot egy findfia i-
 tallal No. 109.

No. 169.

V. 3 grán farkas gyökér
 extractumot ; hat grán
 édes kenesöt ; egy kön-
 ting nád-mézet. Tjina-
 nály port, 's ofzd hat
 egyenlő részre ; adgy
 bé minden nap egyet
 háromszor egy findfia
 itallal No. 109.

M. f. pulvistenuissimus.
 dentur de die talestres
 cum vasculo spec. No.
 109.

No. 168.

R. Extract. aconit. gr. j.
 Nitr. pur. gr. x.
 Lap. canceror. gr. xx.
 M. f. pulv. tenuissimus.
 Dentur tales de die
 tres cum vasculo spec.
 Nro. 109.

No. 169.

R. Extract. aconit. gr. j. j. j.
 Mercur. dulc. gr. vj.
 Sachar. alb. dr. j.
 M. f. pulvis tenuissimus
 diu terendo in mortis-
 rio marmoreo, qui di-
 vidatur in sex partes
 aequales. s. sumat ae-
 ger bis vel ter de die
 pulverem unum cum
 vasculo decocti spec.
 Nro. 109.

No. 170.

V. fel könting hánytató gyökeret; egy grán hánytató bor - kövöt. Tfinály port egyszerű bé - adásra.

No. 171

V. 3. grán hánytató bor - kövöt; 6 grán tisztított bor - kövöt; 4 grán galitzkövös bor - kövöt. Tfinály port egyszerű bé - adásra.

No. 172.

V. 3 grán hánytató bor - kövöt; 10. grán nádmezet. Tfinály port egyszerű bé - adásra.

No. 173.

V. 6 grán hánytató bor - kövöt; fel könting galitzkövös bor - kövöt; két lot etzetes mezet; egymészelydestillált - vi-

No. 170.

R. Pulv. Ipecacuan.dr. § Tartar. emet. gr. j. M. f. pulvis pro dosi

No. 171.

R. Tartar. emet. gr. j. Crem. tart. gr. vj. Tartar. vitriol .gr. jv. M. f. pulvis pro dosi.

No. 172.

R. Tart. emet. gr. j. Sachar alb gr. x. M. f. pulvis. pro dosi.

No. 173.

R. Tart. emet. gr. vj. Tart. vitriol. dr. §. oxym. simpl. unc. j. Aqu. commun. dest. libr. j.

zet. Minden fel-órá-
ban két kalinnal kell
bé-adni, míg eleget
bány.

No. 174.

V. Fel könting laxáló lik-
tariumot. Tfinály öt
pilulákat egyfzeri bé-
adásra.

No. 175.

V. 20. grán Jalappa
gyantát; két könting
fenyő mag - spiritufl;
adgy - bozzd, mihent
el-olvad, egy löt édes
zömény syrupot. Add-
bé egyfzerre.

No. 176.

V. 12. grán scammoneu-
mot; annyi Jalappa-
gyantát; tíz grán mé-
mézet. Tfinály port
egyfzeri bé-adásra.

M. sumat aeger omni
media hora duo coch-
learia donec satis vo-
mat.

Nro. 174.

R. M. P. extract. catho-
lic. P. P. dr. ʒ.
f. inde pilulae No. V.
pro dosi.

; No. 175.

R. Resin. jalap. gr. xx.
Spir. junip. dr. ʒj.
dissolv. dein adde:
syrup. foenicul. unc. ʒ.
M. pro dosi.

Nro. 176.

R. Scammon.
Resin. jalap. aa.
gr. xjj.
Sachar. alb.; gr. x.
M. f. pulvis tenuissi-
mus pro dosi.

No. 177.

V. egy könting Jalappát.
Tfinály port egy/zeri
bé-adásra.

No. 178.

V. négy grdn Jalappát ;
öt gran édes kenesöt.
Tfinály port egy/zeri
bé-addsra.

No. 179.

V. 15. grán scamnoneu-
mot ; 5. gran Jalappa
gyantát 3 gran édes
mercuriust. 20 gran nád-
mézet. Tfinály port
egyszéri bé-addsra.

Nro. 180.

V. egy könting fok basz-
ná söt ; annyi Jalappa
port ; annyi matska
gyöker-port, fél kön-
ting citvor-mag-port ;

Nro. 177.

R. Rad. Jalap. dr. j.
f. pulvis pro dosi.

No. 178.

R. Pulv. rad. Jalap.
gr. jv.
Mercur. dulc. gr. V.
M. f. pulvis pro dosi.

No. 179.

R. Scammon. gr. xv. ;
Refin. Jalap. gr. v.
Mercur. dulc. gr. jiiij.
Sachar. alb. gr. xx.
M. f. pulvis tenuissi-
mus pro dosi.

No. 180.

R. sal. polychr.
Pulv. rad. Jalap.
- valer. fylv. aa. dr. j.
- - Sem. fanton.
Extract. nuc virid.
aa. dr. ʒ.

annyi zöld éretlen dió-
extractumot; 12. löt
 tengőri bagyima istze-
 tes mézet. Elegyisd-
 öszve, 's adgy-bé na-
 gyoknak egy nagy enni-
 való kalánnal, a' kif-
 sebbeknek pedig egy
 kisebb kalánnal min-
 den nap 3-szor avagy
 4-szer.

No. 181.

V. Fél köntig matska-
 gyökér - port; annyi
 kettős söt; 5. löt man-
 na - syrupot; hat löt
 varadits - vizet. Ele-
 gyisd-öszve, 's adgy-
 bé minden második,
 avagy barmadik ord-
 ban egy vagy két ka-
 lánnal.

No. 182.

V. egy könting mesterseg-
 gel készítettetett atzélós

oxym. scillit. unc. vj.
 M. detur adultis ma-
 gnum, infantibus ve-
 ro parvum cochleare
 ter aut quater de die.

No. 181.

R. Pulv. rad. valerian.
 fylveft.
 Arcan. duplicat. aa.
 dr. ʒ.
 Syrup. mannat.
 unc. ʒj. ʒ.
 Aqu. tanacet. unc. ʒʒj.
 M. detur omni biho-
 rio, aut trihorio u-
 num alterumve coch-
 leare.

No. 182.

R. Vitriol. mart. artif.
 dr. j.

gálit-kövöt; 12. löt
 Varadits - vizet; egy
 könting dloé tincturát.
 Elegyis-öszve, 's adgy
 be minden harmadik ó-
 rában két kalánnal.

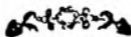
No. 183.

V. két scrupulus matska
 gyökeret; egy scrupu-
 lus jalappát. Elegyisd-
 öszve, 's tfindly port
 belölk. Nyöltz napo-
 kon minden reggel eb-
 gyomorral egy illyen
 port kell be - adni.

Aqu. tanacet. unc.vj.
 Tinctur. aloes dr. j.
 M. sumat aeger omni
 trihorio cochlearia
 duo.

No. 183.

R. Rad. valer. sylvest.
 scrup. jj.
 - - Jalap. scrup. j.
 M. f. pulvis sumat ae-
 ger per octo dies
 quotidie jejuno ven-
 triculo.

RÖVID TUDÓSÍTÁS.

Munkámat bé-fejezven az olvasót két dolgokra emlekeztetem: 1-ben arra, hogy ebben a' munkában tsak azt irtam - le, a' mit magam próbáltam; semmit meg - nem próbáltam, a' mit nagy nevü, es szerentsés orvosok munkáiból nem vettem: leg - többet Méltóságos L. B. Störck Anatal Ur eö Nagysága tanátsát, 's orvoslását követtem. Azért - is ne fély tanátsomat fogadni, kegyes olvasó; meg se hadd magadat tébolyítani az irigy szemü, 's tudatlan majmoktól.

2-szor: Arra, hogy a' mit egyszerre beadunk, azt dofisnak nevezzük; egy mefelyt egy fontnak hivunk; egy lóton egy enni való kalánnyit értünk; egy köntingen egy jó nagy kávé kalán helyet veszünk; egy grán teszen egy közép szerü egéfséges bors - fzetet. 20. grán egy scrupulust; 3. scrupulus egy köntinget; 4. könting egy lótot; 24. lót egy fontot. A' dofis meg - állapotot idejü emberekben vagy szabva.

V 2

